



**UHASSELT**

**KU LEUVEN**



**Maastricht University**

KNOWLEDGE IN ACTION

## Faculteit Rechten

master in de rechten

### **Masterthesis**

**Samenloop van coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen: wat moet de toekomst brengen?**

**Laura Maris**

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

**PROMOTOR :**

Prof. dr. Ilse SAMOY

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.



**UHASSELT**

KNOWLEDGE IN ACTION

[www.uhasselt.be](http://www.uhasselt.be)  
Universiteit Hasselt  
Campus Hasselt:  
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt  
Campus Diepenbeek:  
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

**2020**  
**2021**



**UHASSELT**

KNOWLEDGE IN ACTION

**KU LEUVEN**



**Maastricht University**

# **Faculteit Rechten**

master in de rechten

## ***Masterthesis***

***Samenloop van coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen: wat moet de toekomst brengen?***

**Laura Maris**

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

## **PROMOTOR :**

Prof. dr. Ilse SAMOY



## **SAMENVATTING**

De problematiek inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen handelt over de vraag of een benadeelde persoon de vrije keuze heeft om zijn vordering, die de benadeelde wenst in te stellen tegen zijn medecontractant omwille van eenzelfde schadeverwekkende gebeurtenis, te gronden op het contractuele dan wel het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht. Dit om de reden dat zowel aan de voorwaarden van contractuele als buitencontractuele aansprakelijkheid is voldaan.

De problematiek inzake coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen doet zich voor wanneer de medecontractant een hulppersoon heeft ingeschakeld voor de uitvoering van het contract dat hij met de benadeelde heeft afgesloten en deze hulppersoon hierbij schade veroorzaakt aan de benadeelde. De vraag die bij deze klassieke constellatie van actieve coëxistentie rijst, is of een benadeelde persoon dus niet alleen zijn medecontract maar eveneens diens hulppersoon buitencontractueel aansprakelijk kan stellen door het instellen van twee coëxisterende aansprakelijkheidsvorderingen.

In deze masterscriptie wordt onderzocht hoe de wetgever de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen wenst op te lossen naar het beoogd recht.

Het onderzoek in deze masterscriptie wijst uit dat het hervormingsproject van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht onder andere wil voorzien in enkele wettelijke bepalingen voor de samenloop van vorderingen (art. 5.141-5.143 Voorontwerp), waaronder in het bijzonder de samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen (art. 5.143 Voorontwerp). Met onder andere art. 5.143 Voorontwerp tracht de wetgever in het Nieuw Burgerlijk Wetboek eindelijk een oplossing te codificeren voor de welgekende problematiek in het privaatrecht inzake de samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen. De vele discussies die deze problematiek met zich meebracht werden de laatste decennia tot nu toe enkel beslecht in de rechtspraak en rechtsleer, zonder enige tussenkomst van de wetgever.

Met het hervormingsproject van het verbintenissenrecht wil de wetgever in art. 5.92 Wetsvoorstel daarnaast ook voorzien in een wettelijke grondslag voor de bescherming van hulppersonen in de constellatie van actieve coëxistentie. Deze problematiek is naar huidig recht welgekend als 'de quasi-immuniteit van hulppersonen' en vindt vooralsnog eveneens enkel zijn wortels in de rechtspraak en rechtsleer.

In drie delen wordt vastgesteld wat de huidige en beoogde oplossing is voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen, worden beide oplossingen geanalyseerd en wordt er gekeken of er nog suggesties aan zowel de wetgever als de rechter kunnen worden gedaan met betrekking tot de beoogde oplossing voor deze problematiek. Een rechtsvergelijkend onderzoek met het Nederlands recht vormt de basis voor de grondige analyse in deze masterscriptie.



## **DANKWOORD**

Het schrijven van een masterscriptie hoor je als student in je eentje te doen, maar eigenlijk komt ze onrechtstreeks tot stand door de hulp, steun en tips van veel mensen rondom je. Er zijn bijgevolg veel mensen die ik dankbaar ben om mij te steunen in het schrijven van deze masterscriptie dat bovendien het sluitstuk vormt van mijn rechtenopleiding aan de UHasselt. Toch zou ik een aantal onder hen in het bijzonder willen bedanken.

Vooreerst zou ik graag mijn promotor, prof dr. Ilse Samoy, en begeleidend assistente, mevr. Michelle Schouteden, willen bedanken. Mijn promotor, prof dr. Ilse Samoy, zou ik enerzijds graag willen bedanken voor de inspirerende en boeiende lessen die mij tot het onderwerp van deze masterscriptie hebben gebracht. Anderzijds zou ik prof dr. Ilse Samoy eveneens, samen met mevr. Michelle Schouteden, willen bedanken voor de zeer goede begeleiding en steeds opbouwende feedback tijdens het schrijven van deze masterscriptie. Het schrijven van deze masterscriptie was voor mij een lange weg met vele hindernissen, maar telkens opnieuw gaven zij mij de nodige steun en motivatie voor het afwerken van deze masterscriptie, waarvoor dank.

Daarnaast wil ik ook graag mijn familie en in het bijzonder mijn moeder en oma bedanken. Al jarenlang staan zij op de eerste rij om mij te steunen in het behalen van mijn diploma van master in de rechten. Zonder hun onvoorwaardelijke steun zou ik nooit hebben gestaan waar ik nu sta. Graag wil ik dan ook mijn moeder nog eens uitdrukkelijk bedanken voor alle kansen die ik heb gekregen afgelopen jaren.

Verder zou ik ook mijn vrienden en vriendinnen willen bedanken. Niet alleen voor de vele bemoedigende woorden, steun en hulp, maar ook voor de avonden waarop jullie mij de nodige ontspanning hebben bezorgd om de dag erna weer met veel motivatie aan deze masterscriptie te kunnen schrijven.

Tot slot wil ik graag mijn grootste dank wijden aan mijn vriend, Jarne Froyen. Al vanaf het begin van mijn rechtenopleiding staat hij dag in, dag uit klaar om mij te steunen, zo ook in schrijven van deze masterscriptie. Dank je wel om altijd in mij te blijven geloven, elke dag opnieuw.

Laura Maris, 12 mei 2021



# INHOUDSOPGAVE

<b>SAMENVATTING .....</b>	<b>.....</b>
<b>DANKWOORD .....</b>	<b>.....</b>
<b>INLEIDING .....</b>	<b>1</b>
I. Probleemstelling .....	2
II. Onderzoeksvragen .....	4
III. Onderzoeksmethode.....	4
A. Motivatie rechtsvergelijking .....	4
B. Bronnenonderzoek.....	6
C. Methodologische werkwijze.....	7
IV. Onderzoeksplan .....	8
<b>DEEL I: De samenloop en coëxistentie van contractuele en buiten-contractuele vorderingen naar huidig en beoogd recht.....</b>	<b>11</b>
Inleiding .....	11
HOOFDSTUK 1: Situering van de problematiek inzake samenloop en coëxistentie .....	11
Afdeling 1: Samenloop .....	12
Onderafdeling 1: Algemeen .....	12
Onderafdeling 2: Samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid ....	13
Onderafdeling 3: Het belang van de vraag naar samenloop .....	14
Onderafdeling 4: Toepassingsvoorwaarden van samenloop.....	17
Afdeling 2: Coëxistentie van aansprakelijkheden .....	22
Onderafdeling 1: Algemeen .....	22
Onderafdeling 2: Actieve coëxistentie .....	23
§1 Het begrip 'hulppersoon' .....	24
<i>Zelfstandige uitvoeringsagent</i> .....	25
<i>Aangestelde</i> .....	25
<i>Orgaan van een vennootschap</i> .....	26
§2 Quasi-immuniteit van de hulppersoon .....	27
Onderafdeling 3: Passieve coëxistentie .....	28
Hoofdstuk 2: Oplossing van de problematiek inzake samenloop en coëxistentie naar huidig recht .....	29
Afdeling 1: Drie mogelijke oplossingen .....	29



Afdeling 2: Evolutie in cassatierechtspraak en rechtsleer .....	32
Onderafdeling 1: Periode vóór het <i>Stuwadoorsarrest</i> .....	33
Onderafdeling 2: Periode vanaf het <i>Stuwadoorsarrest</i> .....	35
§1 De verdwijningstheorie .....	39
<i>De eerste voorwaarde</i> .....	39
<i>De tweede voorwaarde</i> .....	39
§2 De verfijningstheorie .....	40
<i>De eerste voorwaarde</i> .....	41
<i>De tweede voorwaarde</i> .....	41
Onderafdeling 3: Periode vanaf <i>Tiercé Franco Belge</i> arrest .....	42
Afdeling 3: Huidige oplossing .....	45
Tussenconclusie .....	47
Hoofdstuk 3: Oplossing van de problematiek inzake samenloop en coëxistentie naar beoogd recht .....	48
Onderafdeling 1: Stand van zaken.....	49
Onderafdeling 2: Hervormingsproject verbintenissenrecht .....	50
Onderafdeling 3: Hervormingsproject aansprakelijkheidsrecht .....	51
Afdeling 2: Beoogde oplossing.....	54
Onderafdeling 1: Samenloop van vorderingen.....	54
Onderafdeling 2: Buitencontractuele en contractuele aansprakelijkheid (art. 5.143 Voorontwerp) <i>in concreto</i> .....	58
§1 Artikelsgewijze bespreking .....	58
§2 De uitzondering op het samenloopverbod in geval van een strafrechtelijk misdrijf ....	61
Onderafdeling 3: Bescherming van de hulppersoon .....	62
Tussenconclusie .....	64
<b>DEEL II: Evaluatie van de beoogde oplossing .....</b>	<b>67</b>
Inleiding .....	67
Hoofdstuk 1: Knelpunten in de huidige 'oplossing' .....	67
Afdeling 1: Bezwaren jegens een relatief samenloopverbod .....	68
Onderafdeling 1: Onvoorspelbaarheid door uitholling van de uitzonderingen op de non-cumul regel .....	68
Onderafdeling 2: Ondernijning van de positie van de hoofdcontractant door quasi-immuniteit van de hulppersoon .....	72
Afdeling 2: Bezwaren jegens een exclusiviteitsregel (verdwijningsleer).....	72

Afdeling 3: Bezwaren jegens een verfijnde exclusiviteitsregel (verfijningsleer) .....	74
Tussenconclusie.....	75
Hoofdstuk 2: Troeven van de beoogde oplossing.....	76
Afdeling 1: Wegwerken van de ficties.....	77
Afdeling 2: Evenwicht tussen de aansprakelijkheidsregimes .....	78
Afdeling 3: Bescherming van de economie van het contract .....	79
Hoofdstuk 3: Lacunes van de beoogde oplossing.....	80
Afdeling 1: Verhouding tussen de aansprakelijkheidsregimes .....	80
Afdeling 2: Bescherming van de hulppersoon .....	82
Tussenconclusie.....	86
<b>DEEL III: Suggesties voor de toekomst.....</b>	<b>87</b>
Inleiding .....	87
Hoofdstuk 1: Suggesties voor de wetgever.....	87
Afdeling 1: Nood aan verduidelijking .....	87
Afdeling 2: Voorziening van aanknopingspunten ter vrijwaring van de betrokken belangen ...	90
Hoofdstuk 2: Suggesties voor de rechter.....	92
Tussenconclusie.....	92
<b>CONCLUSIE.....</b>	<b>95</b>
<b>BIBLIOGRAFIE .....</b>	<b>97</b>



## INLEIDING

*"Verandering is de enige constante, onzekerheid de enige zekerheid."*  
(Zygmunt Bauman)

1. Samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen zal voor de meeste doorsnee burgers onbekend in de oren klinken, hoewel men er in het dagelijkse leven (misschien onbewust) sneller dan verwacht in aanraking mee kan komen. Voor juridische, voornamelijk privaatrechtelijke, auteurs daarentegen is dit een onderwerp waarover al menig wat woorden zijn gevallen en juridische bijdragen zijn geschreven. Voor hen klinkt dit leerstuk hoogstwaarschijnlijk allesbehalve dan als muziek in de oren. De samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen kan dan ook gezien worden als één van de grootste discussiepunten in het burgerlijk recht.

Dat het gaat over een eeuwigdurende discussie kan men zelfs bijna letterlijk nemen. De problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen wordt in de rechtsleer zo goed als altijd geduid aan de hand van de evolutie in de cassatierechtspraak omtrent deze problematiek. Het eerste kenmerkende cassatiearrest voor deze evolutie dateert namelijk al van 13 februari 1930<sup>1</sup>. Zijnde 2021 lijkt de discussie inzake deze problematiek dus al bijna een eeuw aan te houden. Een gebrek aan enige wetgevende bepalingen hieromtrent lijkt hier onder meer de oorzaak van te zijn. In het licht van de rechtszekerheid is het dus bevorderlijk, en nog meer noodzakelijk, dat aan deze lacune wordt tegemoetgekomen door de wetgever.

Het hervormingsproject van het Burgerlijk Wetboek en meer bepaald van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht lijkt eindelijk licht te brengen aan het einde van een zeer lange en donkere tunnel.<sup>2</sup> Of toch niet? Hoewel het Voorontwerp van wet houdende invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek (hierna 'Voorontwerp' genoemd)<sup>3</sup>, dat het gevolg is van dit hervormingsproject, een oplossing lijkt te bieden voor deze problematiek, lijkt echter niets minder dan waar te zijn. Een evaluatie van dit Voorontwerp zal aantonen dat ondanks dat de beoogde regeling eindelijk voorziet in wettelijke bepalingen voor de samenloop van vorderingen, en meer specifiek in samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen, er nog te veel lacunes en onduidelijkheden zijn om te zorgen voor een duidelijke en standvastige oplossing voor deze problematiek die eveneens voor voldoende rechtszekerheid zorgt. Duidelijk is dus dat er omtrent de beoogde regelgeving nog enkele suggesties aan de wetgever en rechter kunnen, en misschien wel moeten, worden gedaan.

---

<sup>1</sup> Cass. 13 februari 1930, *Pas.* 1930, 115.

<sup>2</sup> H. BOCKEN, B. DUBUISSON, G. JOCQUÉ, G. SCHAMPS, T. VANSWEEVELT, J. DELVOIE en B. ZAMMITTO, *De hervorming van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Brugge, die Keure 2019, V-XI.

<sup>3</sup> Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp\\_van\\_wet\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp_van_wet_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 6 augustus 2018**).

Met deze masterscriptie tracht ik dan ook op een heldere, evaluerende en inspirerende manier aan te tonen wat de toekomst moet brengen voor de problematiek inzake de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen.

## I. Probleemstelling

2. Tot op de dag van vandaag kan er in het Belgisch Burgerlijk Wetboek<sup>4</sup> (hierna 'BW') geen grondslag worden teruggevonden voor de regels inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen of regels voor samenloop van vorderingen in het algemeen.<sup>5</sup> Dit heeft ertoe geleid dat zowel binnen de rechtspraak als de rechtsleer de vraag rees hoe men deze problematiek het best oplost. Het vraagstuk of er een samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes mogelijk is, vormt bijgevolg al decennialang één van de grootste discussies binnen het verbintenissenrecht.<sup>6</sup>

3. Door het ontbreken van wettelijke bepalingen is er voor de rechtspraak en de rechtsleer een ruime vrijheid van interpretatie ontstaan voor het vooropstellen van regels en voorwaarden omtrent de samenloop en coëxistentie van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes. De rechtspraak en rechtsleer hebben echter als kenmerk om niet standvastig te zijn en vormen bovendien geen bindende bron. Vele nieuwe ideeën vanuit de rechtsleer en diverse concrete gevallen kunnen er onder andere voor zorgen dat de rechtspraak snel gaat wijzigen. Ten gevolge hiervan zijn er in onze rechtsorde al snel heel wat onduidelijkheden en tegenstrijdenheden ontstaan inzake het leerstuk van samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen.<sup>7</sup> Bovendien zorgen de wisselende rechtspraak en de verschillende zienswijzen in de rechtsleer voor veel onvoorspelbaarheid en rechtsonzekerheid bij de burger.<sup>8</sup>

4. Naast het controleren van de wettigheid van rechterlijke beslissingen bestaat één van de taken van het Hof van Cassatie er ook in om toe te zien op de eenvormigheid van de rechtspraak binnen België.<sup>9</sup> De evolutie van de rechtspraak van het Hof van Cassatie inzake de samenloop en

---

<sup>4</sup> Hiermee wordt het 'oud' Burgerlijk Wetboek bedoeld. Op 1 november 2020 is namelijk de wet van 13 april 2019 tot invoering van het (nieuwe) Burgerlijk Wetboek en tot invoeging van boek 8 'Bewijs' in dat Wetboek in werking getreden (Wet van 13 april 2019 tot invoering van het Burgerlijk Wetboek en tot invoeging van boek 8 'Bewijs' in dat Wetboek, *BS* 14 mei 2019). Sindsdien draagt het Burgerlijk Wetboek van 21 maart 1804 het opschrift 'oud Burgerlijk Wetboek' (Art. 2 Wet van 13 april 2019 tot invoering van het Burgerlijk Wetboek en tot invoeging van boek 8 'Bewijs' in dat Wetboek, *BS* 14 mei 2019; X, "Hervorming Burgerlijk Wetboek", <https://justitie.belgium.be/nl/bwcc> (laatste consultatie op 11 mei 2021)). Aangezien de bepalingen inzake samenloop van vorderingen, die voorzien zijn in het Voorontwerp, nog niet zijn opgenomen in het (nieuw) Burgerlijk Wetboek, zal er in deze scriptie met Burgerlijk Wetboek nog steeds het Burgerlijk Wetboek van 21 maart 1804 worden bedoeld en zal het Burgerlijk Wetboek dat ingevoerd is met de wet van 13 april 2019 worden aangehaald als 'nieuw Burgerlijk Wetboek'.

<sup>5</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorieu\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorieu_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 26.

<sup>6</sup> H. COUSY, "Het verbod van samenloop tussen contractuele en extracontractuele aansprakelijkheid en zijn weerslag", *TPR* 1984, (155) 155.

<sup>7</sup> Het ontstaan van de verdwijningsleer tegenover de verfijningsleer is hier een voorbeeld van (ZIE INFRA randnr. 64 e.v.).

<sup>8</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorieu\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorieu_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 2 en 26; S. STIJNS, "Het aankomend nieuw verbintenissenrecht" in H. COUSY, e.a., *Recht in beweging*, 25<sup>ste</sup> VRG-Alumnidag 2018, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina bvba, 2018, (227) 229.

<sup>9</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorieu\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorieu_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 2.

coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen toont echter aan dat zelfs het hoogste rechtscollege van België geen eenduidig antwoord kan bieden op dit vraagstuk.<sup>10</sup> De vele regels die inmiddels van toepassing kunnen zijn op de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen maken duidelijk dat het opvullen van de leemte in de wet van groot belang is.<sup>11</sup> Er zijn bovendien ook grote nadelen verbonden aan de huidige regeling inzake deze problematiek die de rechtszekerheid teniet doen.<sup>12</sup> Zo wordt er onder meer veel onvoorspelbaarheid gecreëerd door uitholling van de uitzonderingen die gelden op het samenloopverbod<sup>13</sup>, maar wordt ook de positie van de hoofdcontractant ondermijnt door de quasi-immuniteit van de hulppersoon<sup>14</sup>.

**5.** De wetgever wil aan deze rechtsonzekerheid tegemoetkomen met het hervormingsproject van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht door in het beoogd recht in wettelijke bepalingen te voorzien inzake deze problematiek. De wetgever zal meer bepaald een wettelijke bepaling opnemen voor de samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen en de bescherming van de hulppersoon in de situatie van actieve coëxistentie.<sup>15</sup> De wil van wetgever hiertoe uit zich in een Voorontwerp van Wet<sup>16</sup> met bijhorende Memorie van toelichting en een Wetsvoorstel<sup>17</sup>. De toelichting bij het hervormingsprojecten en de wetgevende stukken komen verder aan bod in deze masterscriptie.<sup>18</sup> Deze toelichting zal aantonen dat het hervormingsproject nog zeer recentere materie is die bovendien nog vrij onzeker is en bijgevolg vatbaar is voor mogelijke aanpassingen. Een vergelijking tussen het huidig en beoogd recht inzake de problematiek van samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen kan dus enige relevantie bieden.

Deze masterscriptie zal derhalve enkel de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen onderzoeken. De samenloop van de civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes met het strafrechtelijk aansprakelijkheidsregime valt buiten het bestek van deze masterscriptie. Er zal slechts ingegaan worden op de samenloop met het strafrechtelijk aansprakelijkheidsregime indien dit relevant is voor het onderzoek inzake de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen.

---

<sup>10</sup> Zo evolueerde de Cassatierechtspraak van zuivere samenloop naar een relatief samenloopverbod (ZIE INFRA randnr. 53 e.v.).

<sup>11</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 4.

<sup>12</sup> ZIE INFRA randnr. 109 e.v.

<sup>13</sup> ZIE INFRA randnr. 111-117

<sup>14</sup> ZIE INFRA randnr. 118.

<sup>15</sup> Art. 5.143 Voorontwerp en art. 5.92 Wetsvoorstel (ZIE INFRA randnr. 86 en 88-89).

<sup>16</sup> Voorontwerp van wet houdende invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/avant-projet\\_de\\_loi\\_voorontwerp\\_van\\_wet\\_-\\_livre\\_boek\\_5.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/avant-projet_de_loi_voorontwerp_van_wet_-_livre_boek_5.pdf)) (**laatste versie na publieke consultatie - 1 september 2019**) en MvT van het voorontwerp van wet houdende invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/expose\\_des\\_motifs\\_memorie\\_van\\_toelichting\\_livre\\_boek\\_5.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/expose_des_motifs_memorie_van_toelichting_livre_boek_5.pdf)) (**laatste versie na publieke consultatie – 1 september 2019**).

<sup>17</sup> Wetsvoorstel houdende boek 5 "Verbintenissen" van het Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2020-2021, nr. 55-1806/001

<sup>18</sup> ZIE INFRA randnr. 79 e.v.

## II. Onderzoeksvragen

**6.** De hoofdonderzoeksvraag van deze masterscriptie luidt als volgt: *“In welke mate voorziet het Voorontwerp in een plausibele oplossing voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen die eveneens voldoende rechtszekerheid biedt?”*. De hoofdonderzoeksvraag zal doorheen deze masterscriptie worden beantwoord aan de hand van de volgende subonderzoeksvragen:

- i. “Wat impliceert de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen en op welke wijze wordt deze problematiek opgelost naar huidig recht?”*
- ii. “Hoe wenst de wetgever de problematiek van samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen op te lossen in het Voorontwerp?”*
- iii. “Welke knelpunten komen naar voor uit de huidige regeling inzake de problematiek van samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen?”*
- iv. “Op welke manier komt de wetgever tegemoet aan deze knelpunten of zijn er toch nog lacunes vast te stellen in de beoogde regeling waar de wetgever alsnog aan dient tegemoet te komen?”*
- v. “Welke bijkomende suggesties kunnen er aan de wetgever worden gedaan tot aanpassing van het Voorontwerp en in welke mate kan de rechter in de tussentijd reeds tegemoetkomen aan de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen?”*

## III. Onderzoeksmethode

**7.** De onderzoeksmethode zal vaststellen op welke wijze de verschillende subonderzoeksvragen doorheen deze masterscriptie zullen worden beantwoord. Om de onderzoeksmethode van deze masterscriptie te bepalen, zal per onderzoeksvraag worden nagegaan welke bronnen er worden geraadpleegd en welke methodologische werkwijze er zal worden gehanteerd.<sup>19</sup> De onderzoeksmethode zal eveneens bepalen waarom zowel een interne als externe rechtsvergelijking een meerwaarde kan bieden bij het beantwoorden van de hoofdonderzoeksvraag.

### A. Motivatie rechtsvergelijking

**8.** Om het juiste bronnenonderzoek en de methodologische werkwijze van deze masterscriptie te kunnen vaststellen, is het aangewezen om eerst de bedoelde rechtsvergelijking nader te motiveren. Deze motivering zal namelijk eveneens vaststellen welke bronnen er moeten te worden geraadpleegd en welke methodologische werkwijze er zal moeten worden gehanteerd doorheen deze masterscriptie.

---

<sup>19</sup> L. KESTEMONT, P. SCHOUKENS, K. HENDRICKX en E. TERRY (red.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven/Den Haag, Acco, 2017, 36.

9. De hoofdonderzoeksvraag zal aanvankelijk worden beantwoord aan de hand van een interne microrechtsvergelijking van de rechtsfiguren van samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen. Er zal met andere woorden in eerste instantie een vergelijking worden gemaakt binnen de Belgische rechtsorde tussen het huidig recht en beoogd recht aangaande deze leerstukken.<sup>20</sup> Deze rechtsvergelijking is noodzakelijk om het beoogd recht inzake deze problematiek op een correcte manier te kunnen evalueren. Het beoogd recht heeft namelijk als doelstelling om een duidelijk oplossing te bieden voor deze problematiek die bestaat in het huidige recht.<sup>21</sup> Om uit te maken of het beoogd recht daadwerkelijk een (duidelijke) oplossing biedt voor deze problematiek is het aanbevolen om het beoogd recht te evalueren aan de hand van een vergelijking met het huidig recht.

10. Naast de interne microrechtsvergelijking zal de hoofdonderzoeksvraag ook worden beantwoord door middel van een externe microrechtsvergelijking met het Nederlandse recht, en in mindere mate met het Franse recht, betreffende deze leerstukken.<sup>22</sup> Deze rechtsvergelijking heeft tot doel het beoogd recht nog nauwkeuriger te kunnen evalueren aan hand van de huidige regelgeving van samenloop en coëxistentie in de Nederlandse en Franse rechtsorde.

Een rechtsvergelijk met Nederlandse recht is zeer relevant aangezien de Belgische wetgever zich voor de beoogde oplossing inzake de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen onder meer heeft gebaseerd op het Nederlandse recht.<sup>23</sup> Ook in Nederland blijft een buitencontractuele vordering mogelijk bij samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen en kunnen er, net zoals voorgesteld in het beoogd recht, uitzonderingen gelden waarin de contractuele aansprakelijkheid voorrang krijgt op de buitencontractuele aansprakelijkheid.<sup>24</sup> Aangezien Nederland een soortgelijke regeling heeft als het beoogd recht in België kan het bevorderlijk zijn om te kijken welke voor- en nadelen deze regeling in Nederland met zich meebrengt. Op deze manier kan worden geëvalueerd ten aanzien van het beoogd Belgisch recht of er enigszins nog enkele aanpassingen moeten gebeuren en of deze regeling in zijn geheel een vooruitgang kan bieden voor de Belgische regelgeving inzake de problematiek van samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen.

---

<sup>20</sup> L. KESTEMONT, P. SCHOUKENS, K. HENDRICKX en E. TERRY (red.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven/Den Haag, Acco, 2017, 51 en 53.

<sup>21</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 18 en 19.

<sup>22</sup> L. KESTEMONT, P. SCHOUKENS, K. HENDRICKX en E. TERRY (red.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven/Den Haag, Acco, 2017, 51 en 53.

<sup>23</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**),

<sup>24</sup>L. KESTEMONT, P. SCHOUKENS, K. HENDRICKX en E. TERRY (red.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven/Den Haag, Acco, 2017,, 33.



Een vergelijking met Frankrijk kan daarnaast ook interessant zijn aangezien in Frankrijk een ongenueanceerd samenloopverbod geldt.<sup>25</sup> Deze oplossing vormt de tegenhanger<sup>26</sup> van de oplossing die in Nederland geldt en zou om deze reden kunnen aantonen welke oplossing de meest geschikte is voor deze problematiek.

## B. Bronnenonderzoek

**11.** De hoofdonderzoeksvraag zal in zijn geheel worden beantwoord aan de hand van de relevante wetgeving, rechtspraak en rechtsleer. Het raadplegen en onderzoeken van deze drie typen van rechtsbronnen is opportuun om zo een goed mogelijk antwoord te kunnen formuleren op de hoofdonderzoeksvraag. Meer specifiek zal er per subonderzoeksvraag een eigen reeks aan bronnenmateriaal worden geraadpleegd welke bijdragen tot het beantwoorde van de desbetreffende subonderzoeksvraag.

**12.** In beginsel zal er worden uitgegaan van een algemene oriëntatie.<sup>27</sup> Dit is noodzakelijk om het betreffende leerstuk te kunnen situeren binnen de Belgische rechtsorde en af te bakenen van andere rechtsfiguren of leerstukken. Voor het beantwoorden van de subonderzoeksvragen zal er daarnaast worden gekeken naar zowel het huidig recht als het beoogd recht inzake de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen. Voor het huidig recht zullen vooral de bronnen uit de rechtspraak en rechtsleer een belangrijk aanknopingspunt vormen aangezien het huidig recht geen specifieke wettelijke bepalingen bevat over de leerstukken van samenloop en coëxistentie.<sup>28</sup> Door het gebrek aan wettelijke bepalingen is de huidige regelgeving inzake samenloop en coëxistentie noodgedwongen tot stand gekomen door voornamelijk de evoluerende rechtspraak en rechtsleer.

Om een duidelijk overzicht te vormen in de evolutie van de rechtspraak is het van belang om zowel naar de oude als de recente rechtspraak te kijken. Hierbij zal worden gekeken naar rechtspraak van het Hof van Cassatie en deze van lagere rechtscolleges waarbij het meeste belang zal gehecht worden aan de rechtspraak van het Hof van Cassatie aangezien zij het hoogste rechtscollege in België vormt. Naast de rechtspraak zal ook de rechtsleer een belangrijke rechtsbron vormen binnen deze masterscriptie. De rechtspraak van het Hof van Cassatie wordt immers verder geconcretiseerd, geïnterpreteerd en bekritiseerd in de rechtsleer. Voor de leerstukken van samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen zijn er binnen de rechtsleer namelijk verscheidene (tegenstrijdige) theorieën ontstaan. Het is derhalve belangrijk om rechtsleer van

---

<sup>25</sup> Deze non-cumul regel zal ook nog blijven bestaan na de in het vooruitzicht gesteld herziening van het Franse aansprakelijkheidsrecht (Art. 1233 van het *Projet de réforme de la responsabilité civile* van 13 maart 2017 ([http://www.justice.gouv.fr/publication/Projet\\_de\\_reforme\\_de\\_la\\_responsabilite\\_civile\\_13032017.pdf](http://www.justice.gouv.fr/publication/Projet_de_reforme_de_la_responsabilite_civile_13032017.pdf))); MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 10 en 27.

<sup>26</sup> Zie bijvoorbeeld Cass. fr. (Civ. 1<sup>re</sup>) 4 november 1992, *Bull. civ. I* 1992, nr. 276; P. LE TOURNEAU (ed.), *Droit de la responsabilité et des contrats – Régimes d'indemnisation*, Parijs, Dalloz, 2012, 462.

<sup>27</sup> Het eerste hoofdstuk betreft het leerstuk van samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen. Het tweede hoofdstuk betreft het leerstuk van coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen.

<sup>28</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 26.

verscheidene auteurs te raadplegen om een duidelijk overzicht te krijgen over de discussie binnen de rechtsleer omtrent deze leerstukken. Voor het raadplegen van de rechtsleer zal er gebruik worden gemaakt van de sneeuwbalmethode waarbij eerst recente basisliteratuur wordt geraadpleegd om vervolgens via de verwijzingen in de basisliteratuur meer specifieke bronnen te raadplegen.<sup>29</sup>

Het beoogd recht voorziet daarentegen wel in wettelijke bepalingen inzake de samenloop van vorderingen en de bescherming van de hulppersoon. Bij het bespreken van het beoogd recht zullen aldus de voorbereidende werken van wetgeving zoals het Voorontwerp van wet, de bijhorende Memorie van toelichting en het Wetsvoorstel de belangrijkste rechtsbronnen vormen.<sup>30</sup> De rechtspraak en rechtsleer zullen hierbij ondersteunende rechtsbronnen vormen.

**13.** Voor de externe microrechtsvergelijking zullen zowel de wetgeving, de rechtspraak als de rechtsleer van Nederland, en in mindere mate ook van Frankrijk, belangrijke rechtsbronnen vormen. In eerste instantie zal er voor beide landen moeten worden gekeken of de wetgeving in specifieke bepalingen voorziet voor het regelen van deze problematiek. Daarnaast zal er ook gekeken moeten worden op welke wijze de rechtspraak van Frankrijk en Nederland deze regelgeving interpreteert en toepast. En bij gebrek aan wettelijke bepalingen of de rechtspraak bijgevolg in een bepaalde oplossing voorziet. Als laatste zal er ook gekeken moeten worden hoe de rechtsleer van beide landen de bestaande regelgeving concretiseert, interpreteert en bekritiseert.

### C. Methodologische werkwijze

**14.** De methodologische werkwijze zal bepalen hoe elke onderzoeksvraag zal moeten worden beantwoord. Elk type onderzoeksvraag heeft zijn eigen specifieke doelstelling met als gevolg dat niet zomaar elke onderzoeksmethodologie kan worden toegepast.<sup>31</sup>

**15.** Beschrijvende onderzoeksvragen worden beantwoord aan de hand van een bepaalde interpretatiemethode. Ten eerste zal er zowel een jurisprudentiële interpretatie als een interpretatie op basis van rechtsleer worden gehanteerd.<sup>32</sup> De rechtspraak en de rechtsleer vormen immers de belangrijkste rechtsbronnen bij het beschrijven van het huidig recht van samenloop en coëxistentie. Daarnaast zal er nog worden gebruik gemaakt van een teleologische en juridisch-historische interpretatie. Aan de hand van deze interpretatiemethoden zal gekeken worden naar ontstaanscontext van het beoogd toekomstig recht en welke doelstellingen de wetgever voor ogen had bij het ontwerpen van het beoogd toekomstig recht.<sup>33</sup>

**16.** De subonderzoeksvragen kunnen daarnaast in hun geheel ook nog worden beschouwd als verklarende onderzoeksvragen. Verklarende onderzoeksvragen hebben als doelstelling het verklaren van de reden waarom een bepaald rechtsfiguur werd ingevoerd, gewijzigd of afgeschaft. Bij

---

<sup>29</sup> L. KESTEMONT, P. SCHOUKENS, K. HENDRICKX en E. TERRY (red.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven/Den Haag, Acco, 2017, 38 en 39.

<sup>30</sup> Hierbij wordt meer bepaald bedoeld: het Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek, de Memorie van toelichting van het Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek, het Wetsvoorstel tot invoeging van boek 5 "Verbintenissen" in het nieuw Burgerlijk Wetboek.

<sup>31</sup> L. KESTEMONT, P. SCHOUKENS, K. HENDRICKX en E. TERRY (red.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven/Den Haag, Acco, 2017, 42.

<sup>32</sup> *Ibid.*, 48 en 49.

<sup>33</sup> *Ibid.*, 47 en 48.

verklarende onderzoeksvragen kan er zowel een interne als externe benadering worden gehanteerd.<sup>34</sup> Bij de interne benadering zal er een verklaring worden gezocht in de Belgische rechtsorde. Bij de externe benadering zal er een verklaring worden gezocht in de rechtsordes van Nederland en in mindere mate van Frankrijk.

**17.** Het beantwoorden van een evaluerende onderzoeksvraag dient te gebeuren aan de hand van bepaalde interne of externe evaluatiecriteria.<sup>35</sup> De huidige regelgeving inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen bevat enkele knelpunten en zorgt zodoende voor rechtsonzekerheid. Om deze reden zal de beoogde regelgeving onder andere getoetst worden aan het intern evaluatiecriterium van rechtszekerheid. Het toetsen van de beoogde regelgeving aan het rechtszekerheidsbeginsel heeft tot doelstelling om te kijken of de wetgever tegemoet is gekomen aan de knelpunten in de huidige regelgeving. Daarnaast zal ook het rechtsvergelijksproces met Nederland bijdragen tot het evalueren van de beoogde oplossing.

#### IV. Onderzoeksplan

**18.** Deze masterscriptie bestaat uit drie delen die elk opgebouwd zijn vanuit een of twee van de hogervermelde specifieke subonderzoeksvragen.

Het eerste deel handelt over zowel de huidige als de beoogde oplossing inzake de problematiek van samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen. Vooraleer er wordt gekeken naar de achterliggende redenen en de wijze waarop beide regelingen tot stand zijn gekomen, worden eerst de begrippen 'samenloop' en 'coëxistentie' gedefinieerd en gesitueerd binnen het Belgisch recht (hoofdstuk 1). In twee aparte hoofdstukken worden vervolgens de huidige oplossing (hoofdstuk 2) en de beoogde oplossing (hoofdstuk 3) nader onderzocht. Na het tweede en derde hoofdstuk worden in tussenconclusies respectievelijk de eerste en tweede subonderzoeksvraag beantwoord.

Het tweede deel vormt een evaluatie van de huidige en de beoogde oplossing inzake deze problematiek. In een eerste hoofdstuk worden eerst de knelpunten van de huidige regeling verduidelijkt. In een tussenconclusie wordt vervolgens een antwoord gegeven op de derde subonderzoeksvraag. Het tweede hoofdstuk geeft een overzicht van de troeven die de voorgestelde beoogde regelgeving biedt en het derde hoofdstuk van dit deel stelt de lacunes vast in de beoogde oplossing. In een tussenconclusie wordt de vierde subonderzoeksvraag beantwoord aan de hand van deze laatste twee hoofdstukken.

Het derde deel bestaat uit suggesties die kunnen worden gedaan aan zowel de wetgever (hoofdstuk 1) als de rechter (hoofdstuk 2) betreffende de beoogde oplossing voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen, waarbij er rekening wordt gehouden met de bevindingen uit het tweede deel. In een tussenconclusie wordt er uiteindelijk een antwoord geformuleerd op de laatste subonderzoeksvraag.

---

<sup>34</sup> L. KESTEMONT, P. SCHOUKENS, K. HENDRICKX en E. TERRY (red.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven/Den Haag, Acco, 2017, 63 en 64.

<sup>35</sup> *Ibid.*, 64 en 65.

In de conclusie wordt tenslotte een antwoord geformuleerd op de hoofdonderzoeksvraag waarvoor de tussenbesluiten van de drie voorafgaande delen het uitgangspunt vormen.



# **DEEL I: De samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen naar huidig en beoogd recht**

## Inleiding

**19.** In het eerste deel volgt een analyse van zowel de huidige Belgische regeling als de beoogde Belgische regeling omtrent de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen. Voorafgaand aan het analyseren van de huidige regeling worden vooreerst nog de begrippen 'samenloop' en 'coëxistentie' gedefinieerd en inhoudelijk geanalyseerd, hetgeen in deze masterscriptie zal worden behandeld als 'de problematiek inzake samenloop en coëxistentie'. Bij de bespreking van de huidige oplossing zal eveneens de evolutie die hieraan is voorafgegaan ter sprake komen. Naar aanleiding van het analyseren van de beoogde Belgische regeling, zal aanvankelijk een overzicht worden gegeven van het hervormingsproces van het Burgerlijk Wetboek wat betreft de problematiek inzake samenloop en coëxistentie, waarbij zowel de stand van zaken als de krachtlijnen van de relevante hervormingsprojecten worden toegelicht. Hierna zal op basis van het hervormingsproces de beoogde Belgische regeling inzake de problematiek van samenloop en coëxistentie meer in detail worden geanalyseerd. In een tussenconclusie zal tenslotte, op het einde van dit eerste deel, een antwoord worden geformuleerd op de volgende subonderzoeksvragen: "*Wat impliceert de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen en op welke wijze wordt deze problematiek opgelost naar huidig recht?*" en "*Hoe wenst de wetgever de problematiek van samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen op te lossen in het Voornontwerp?*"

## HOOFDSTUK 1: Situering van de problematiek inzake samenloop en coëxistentie

**20.** Alvorens over te gaan tot een analyse van zowel de huidige als de beoogde Belgische regelgeving inzake de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen, is het van belang om de begrippen 'samenloop' en 'coëxistentie' eerst te definiëren om ze zodoende te onderscheiden van elkaar. Daarnaast is het eveneens van belang om beide begrippen te situeren binnen het aansprakelijkheidsrecht en de eigenlijke problematiek inzake samenloop en coëxistentie, om ze vervolgens verder af te bakenen binnen het opzet van deze masterscriptie.

## Afdeling 1: Samenloop

### Onderafdeling 1: Algemeen

**21.** Er is sprake van een samenloop van aansprakelijkheden wanneer omwille van één en dezelfde gedraging tegen eenzelfde persoon meerdere aansprakelijkheidsvorderingen worden ingesteld.<sup>36</sup> In deze constellatie stelt één benadeelde persoon met andere woorden meerdere aansprakelijkheidsvorderingen in tegen eenzelfde persoon, de schadeverwekker. De benadeelde persoon kan zijn vorderingen hierbij steunen op hetzelfde aansprakelijkheidsregime of op verschillende aansprakelijkheidsregimes. Samenloop van aansprakelijkheden in de ruime zin, ook wel samenloop *sensu lato* genoemd, heeft derhalve betrekking op een combinatie van twee of meerdere vorderingen *tout court*. De benadeelde hoeft zijn vorderingen niet zozeer op verschillende aansprakelijkheidsregimes te baseren. Een voorbeeld hiervan is de situatie waarbij de benadeelde een vordering op grond van persoonlijke aansprakelijkheid en een vordering op grond van kwalitatieve aansprakelijkheid instelt, dewelke beiden vorderingen zijn op grond van het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime, tegen eenzelfde persoon omwille van één en dezelfde gedraging.<sup>37</sup>

Voorts kan er ook sprake zijn van samenloop van aansprakelijkheden in de enge zin, ook wel samenloop *sensu stricto* genoemd.<sup>38</sup> Samenloop van aansprakelijkheden in de enge zin doet zich voor wanneer de benadeelde tegen eenzelfde persoon vanwege eenzelfde gedraging meerdere vorderingen instelt die bovendien op verschillende aansprakelijkheidsregimes steunen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de situatie waarin een benadeelde een vordering instelt op basis van het contractuele of het buitencontractuele aansprakelijkheidsregime en daarnaast ook nog een vordering instelt op basis van het strafrechtelijke aansprakelijkheidsregime vanwege eenzelfde gedraging van de persoon waartegen de benadeelde een vordering instelt. Ook kan het bijvoorbeeld gaan om de situatie waarin de benadeelde vorderingen instelt tegen eenzelfde persoon omwille van eenzelfde gedraging op grond van zowel het contractueel als het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime, beide behorend tot het civielrechtelijke aansprakelijkheidsregime.<sup>39</sup>

**22.** Bij een samenloop van een aansprakelijkheden gaat het, zoals eerder aangehaald, niet om de situatie waarin tegen eenzelfde persoon verschillende aansprakelijkheidsvorderingen worden ingesteld door twee of meerdere benadeelden omwille van eenzelfde gebeurtenis.<sup>40</sup> Het gaat daarentegen wel om de situatie waarbij één benadeelde verscheidene vorderingen kan instellen op

---

<sup>36</sup> I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 55; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 147; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 163; P. VAN OMMESLAGHE, *Droit des obligations*, II, Brussel, Bruylant, 2010, 1161.

<sup>37</sup> I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 489; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 163, voetnoot 665.

<sup>38</sup> *Ibid.*

<sup>39</sup> I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 55; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 147; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 163; P. VAN OMMESLAGHE, *Droit des obligations*, II, Brussel, Bruylant, 2010, 1161.

<sup>40</sup> Dit betreft namelijk de situatie van passieve coëxistentie waarbij er sprake is van minstens een driepartijenverhouding (ZIE INFRA randnr. 46).

grond van hetzelfde aansprakelijkheidsregime of verschillende aansprakelijkheidsregimes tegen eenzelfde persoon omwille van eenzelfde gebeurtenis. Samenloop van aansprakelijkheden slaat aldus op een tweepartijenverhouding tussen steeds twee dezelfde personen.<sup>41</sup>

**23.** Wanneer de vraag naar samenloop van aansprakelijkheden zich stelt, kan het zowel gaan over de vraag naar samenloop van de civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes, hetgeen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid omvat, als de vraag naar samenloop van de civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes en het strafrechtelijke aansprakelijkheidsregime.<sup>42</sup> De eigenlijke problematiek inzake samenloop omvat echter enkel de vraag naar samenloop van de civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes. De samenloop van de strafrechtelijke en civielrechtelijke aansprakelijkheid is immers onvoorwaardelijk mogelijk voor zover een misdrijf schade toebrengt aan de benadeelde.<sup>43</sup> Bijgevolg valt een uiteenzetting van het strafrechtelijk aansprakelijkheidsrecht buiten het bestek van deze masterscriptie en volstaat een korte vermelding van het bestaan van de mogelijkheid tot samenloop van civielrechtelijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid.

## Onderafdeling 2: Samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid

**24.** De samenloop in het civielrechtelijke aansprakelijkheidsrecht situeert zich op de grens tussen het contractueel en het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht. Beide aansprakelijkheidsregimes vormen de *summa divisio* van het civielrechtelijke aansprakelijkheidsrecht.<sup>44</sup> Een civielrechtelijke aansprakelijkheid kan immers voortvloeien uit hetzij een contractuele wanprestatie, hetzij uit een onrechtmatige daad. Een contractuele wanprestatie leidt enerzijds tot contractuele aansprakelijkheid overeenkomstig de artt. 1146 e.v. BW, terwijl een onrechtmatige daad daarentegen leidt tot buitencontractuele aansprakelijkheid overeenkomstig de artt. 1382 e.v. BW.<sup>45</sup> De vraag naar een samenloop in het civielrechtelijke aansprakelijkheidsrecht komt meer specifiek naar voor in de situatie waarin eenzelfde schadeverwekkende gebeurtenis zowel een contractuele wanprestatie als een onrechtmatige daad uitmaakt. Deze situatie doet zich voor indien een contractant een

---

<sup>41</sup> I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 55; STIJNS, S., "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 147; P. VAN OMMESLAGHE, *Droit des obligations*, II, Brussel, Bruylant, 2010, 1161.

<sup>42</sup> Zie onder meer: O. GOUT, "Le cumul responsabilités contractuelle et extracontractuelle en droit belge et en droit français: de la genèse des règles aux perspectives d'évolution" in E. VAN DE HAUTE, *Le droit des obligations dans les jurisprudences française et belge*, Brussel, Bruylant, 2013, (123) 142-145; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 164 e.v. en 169 e.v.

<sup>43</sup> S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 150; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 164; W. VAN GERVEN, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2010, 299 en 302.

<sup>44</sup> I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid. De quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 35; T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 83.

<sup>45</sup> O. GOUT, "Le cumul responsabilités contractuelle et extracontractuelle en droit belge et en droit français: de la genèse des règles aux perspectives d'évolution" in E. VAN DE HAUTE, *Le droit des obligations dans les jurisprudences française et belge*, Brussel, Bruylant, 2013, (123) 123; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 158; P. VAN OMMESLAGHE, *Droit des obligations*, II, Brussel, Bruylant, 2010, 1135.



wanprestatie begaat die zowel aan de voorwaarden van contractuele als buitencontractuele aansprakelijkheid voldoet.<sup>46</sup>

**25.** De term 'samenloop', in de Franstalige rechtsleer soms ook wel "*cumul des responsabilités*" genoemd, zou kunnen doen vermoeden dat beide aansprakelijkheidsregimes gelijktijdig worden toegepast, maar dit is echter niet correct.<sup>47</sup> Daarenboven is een samenloop in principe geen middel om schadevergoedingen te cumuleren.<sup>48</sup> <sup>49</sup> De benadeelde kan met name voor hetzelfde feit slechts één keer een schadevergoeding krijgen door, hetzij een keuze te maken tussen één van beide aansprakelijkheidsregimes, dan wel zich verplicht op een bepaald regime te beroepen.<sup>50</sup> <sup>51</sup> Dat is ook de reden dat de Franstalige doctrine eerder spreekt van "*option des responsabilités*" of "*concours des responsabilités*".<sup>52</sup>

De vraag naar de mogelijke samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid betreft dus de kwestie of de benadeelde contractant in de voormelde situatie de vrije keuze heeft om zijn vordering op het ene dan wel op het andere civielrechtelijke aansprakelijkheidsregime te baseren. Kunnen contractanten zich met andere woorden, wanneer de contractuele aansprakelijkheid tussen beiden vaststaat, in dezelfde hoedanigheid (nog) beroepen op het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht?<sup>53</sup>

### Onderafdeling 3: Het belang van de vraag naar samenloop

**26.** Indien men ervan uitgaat dat er in hoofde van de benadeelde contractant een keuzemogelijkheid is tussen beide regimes, rijst de vraag waarom een benadeelde ervoor zou kiezen

---

<sup>46</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 31; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 481; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 148; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 169.

<sup>47</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 29.

<sup>48</sup> S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 149; H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge - Les incapables, les obligations (II)*, Brussel, Bruylant, 1964, 895; B. DUBUISSON, "Responsabilité contractuelle et responsabilité extracontractuelle - Volume 2" in *Responsabilités - Traité théorique et pratique*, Brussel, Kluwer, 2003, losbl., (5) 20; V. SIMONART, "La quasi-immunité des organes de droit privé" (noot onder Cass. 7 november 1997), *RCJB* 1999, (732) 736.

<sup>49</sup> Desondanks wijst WÉRY op het feit dat een 'cumul' uitzonderlijk toch mogelijk is bij een gemengde fout waaruit een tweevoudige schade voortvloeit (P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY, *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 227).

<sup>50</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 29; H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge - Les incapables, les obligations (II)*, Brussel, Bruylant, 1964, 895; C. HERIJGERS, "Landbouwmachines en (samenloop van) aansprakelijkheid" (noot onder Gent 16 mei 2013), *TBBR* 2014, (470) 471; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 149.

<sup>51</sup> Ook de Franse rechtsleer stelt dat samenloop geen middel is om schadevergoedingen te cumuleren (P. LE TOURNEAU, *Droit de la responsabilité et des contrats*, Parijs, Dalloz, 2010, 394).

<sup>52</sup> H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les incapables. Les obligations*, Brussel, Bruylant, 1964, 895; B. DUBUISSON, "Responsabilité contractuelle et responsabilité extracontractuelle - Volume 2" in *Responsabilités - Traité théorique et pratique*, Brussel, Kluwer, 2003, losbl., (5) 20; V. SIMONART, "La quasi-immunité des organes de droit privé" (noot onder Cass. 7 november 1997), *RCJB* 1999, 736; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY, *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 227.

<sup>53</sup> I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 55; O. GOUT, "Le cumul responsabilités contractuelle et extracontractuelle en droit belge et en droit français: de la genèse des règles aux perspectives

om zich alsnog op de regels van de buitencontractuele aansprakelijkheid te beroepen. Het antwoord op deze vraag schuilt in de verschillen die gelden tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid, hetgeen meteen het belang van de afbakening tussen de beide aansprakelijkheidsregimes aantoonst.<sup>54</sup> Het zijn immers deze verschilpunten die de vraag naar een mogelijke samenloop interessant maken.<sup>55</sup> De benadeelde zal namelijk een afweging maken en zich beroepen op de regels die het meest gunstig zijn in de desbetreffende situatie.<sup>56</sup>

Hierna worden enkele verschilpunten aangehaald die praktisch relevant kunnen zijn om zich op het één dan wel op het andere aansprakelijkheidsregime te baseren.<sup>57</sup> Hierbij gaat het eerder over technische verschilpunten, aangezien het voornamelijk de technische verschilpunten zijn die de dag van vandaag het onderscheid maken tussen beide aansprakelijkheidsregimes.<sup>58</sup>

**27.** Een eerste klassiek verschilpunt geldt op vlak van de verjaringstermijnen.<sup>59</sup> Wat betreft de vorderingen tot vergoeding van schade wegens buitencontractuele aansprakelijkheid geldt een dubbele termijn, respectievelijk een relatieve en absolute verjaringstermijn. Enerzijds geldt er een verjaring door verloop van vijf jaar te rekenen van het moment waarop de benadeelde kennis had van de schade en de identiteit van de schadeverwekker (art. 2262*bis*, tweede lid BW). Daarnaast

---

d'évolution" in E. VAN DE HAUTE *Le droit des obligations dans les jurisprudences française et belge*, Brussel, Bruylant, 2013, (123) 124; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 169; P. VAN OMMESLAGHE. *Droit des obligations*, II, Brussel, Bruylant, 2010, 1161.

<sup>54</sup> Ook het Hof van Cassatie bevestigt dat een vordering op grond van contractuele aansprakelijkheid niet noodzakelijk leidt tot de dezelfde beslissing als een vordering op grond van buitencontractuele aansprakelijkheid (Cass. 13 november 1989, Arr.Cass. 1989-90, 339).

<sup>55</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 160; T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 83.

<sup>56</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 29; T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 83.

<sup>57</sup> Voor andere verschilpunten, waarvan enkele deels achterhaald of eerder miniem zijn, zie onder meer: B. DUBUISSON, "Responsabilité contractuelle et responsabilité aquilienne. Comparaison n'est pas raison" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (1) 1-51; J. HERBOTS, "Quasi-delictuele aansprakelijkheid en overeenkomsten", *TPR* 1980, (1055) 1058 e.v.; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 141 e.v.; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, 2020, 160-162; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 87 e.v.

<sup>58</sup> Het onderscheid tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid verliest meer en meer aan belang doordat de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid meer en meer naar elkaar toegroeien (I. DURANT, "Le dommage réparable dans les deux ordres de responsabilité" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, 53-96; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 160; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 87). Een voorbeeld kan gevonden worden in de Wet Productaansprakelijkheid waar er geen onderscheid meer wordt gemaakt tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid van de producent (P. WÉRY, "Les rapports entre responsabilité aquilienne et responsabilité contractuelle", in B. DE COCQUEAU DES MOTTES, P. HENRY, e.a., *Droit de la responsabilité*, Luik Anthemis, 2008, 12.). Dit wordt eveneens aangehaald in de MvT van het Voorontwerp tot hervorming van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht (MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoering van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorij\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorij_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 18).

<sup>59</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 30; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 492 e.v.; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 87 e.v.; T. VANSWEEVELT, "De verjaring van de buitencontractuele vordering (art. 2262*bis* BW)" in Y. LEMENSE en H. VUYE, *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (293) 293 e.v.

verjaart de vordering in elk geval door verloop van twintig jaar vanaf de dag na die waarop het schadeverwekkend feit zich heeft voltrokken (art. 2262bis, derde lid BW).<sup>60</sup>

De vordering op grond van het contractueel aansprakelijkheidsregime verjaart daarentegen na verloop van tien jaar (art. 2262bis, eerste lid BW). Eveneens gelden er bij de contractuele aansprakelijkheid in meerdere gevallen afwijkende en kortere verjaringstermijnen.<sup>61</sup>

**28.** In de praktijk bevatten overeenkomsten zeer vaak bepaalde clausules zoals exoneratiebedingen of schadebedingen, die het instellen van contractuele vorderingen beperkt of die de kans op integraal schadeherstel belemmeren.<sup>62</sup> Een verschilpunt met het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht is dat dergelijke bedingen in deze context minder voorhanden zijn doordat de schadeverwekker en de benadeelde veelal niet met elkaar vooraf in contact zijn geweest. In het andere geval, wanneer de partijen vooraf wel met elkaar in contact zijn geweest, is het maken van dergelijke bedingen daarentegen wel mogelijk in de buitencontractuele sfeer.<sup>63</sup> Indien er dus bijvoorbeeld een contractueel exoneratiebeding voorhanden zou zijn en men dit zou willen omzeilen, zal de benadeelde op zoek gaan naar een mogelijkheid om diens medecontractant buitencontractueel aansprakelijk te stellen voor zover er geen beding is dat een buitencontractuele vordering uitschakelt.<sup>64</sup>

Bovendien dekken de aansprakelijkheids- en rechtsbijstandsverzekeringen die de schadeverwekker eventueel heeft afgesloten vaak enkel de buitencontractuele aansprakelijkheid en niet de contractuele aansprakelijkheid. In dergelijke situaties heeft de benadeelde ingeval van een contractuele wanprestatie er dus ook belang bij om zich op het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht te kunnen beroepen.<sup>65</sup>

---

<sup>60</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 103-104; I. BOONE, "De verjaring van de vordering tot schadeherstel op grond van buitencontractuele aansprakelijkheid en van de burgerlijke vordering uit een misdrijf" in H. BOCKEN, I. BOONE, B. CLAESSENS, e.a., *De herziening van de bevrijdende verjaring door de wet van 10 juni 1998. De gelijkheid hersteld?*, Antwerpen, Kluwer, 1999, (92) 92-140; I. CLAEYS, "Opeisbaarheid, kennisname en schadeverwekkend feit als vertrekpunten van de verjaring" in I. CLAEYS (ed.), *Verjaring in het privaatrecht. Weet de avond wat de morgen brengt?*, Mechelen, Kluwer, 2005, (31) 31-85; T. VANSWEEVELT, "De verjaring van de buitencontractuele vordering (art. 2262bis BW)" in Y. LEMENSE en H. VUYE, *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (293) 293-360.

<sup>61</sup> Zie bijvoorbeeld de artt. 1622, 1648, 1649quater BW; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 91; H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 30.

<sup>62</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 30-31; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 161-162.

<sup>63</sup> De artt. 1382 e.v. BW zijn namelijk, net zoals de regels van contractuele aansprakelijkheid, van aanvullend recht waardoor partijen de mogelijkheid hebben om ervan af te wijken (H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 31). CORNELIS is echter de mening toegedaan dat de regels van het aansprakelijkheidsrecht van openbare orde zijn aangezien deze regels toebehoren aan de sluitstukken van de gestructureerde organisatie van de samenleving en dat partijen bijgevolg niet kunnen afwijken van de regels van het aansprakelijkheidsrecht (L. CORNELIS, "Over samenloop, schade en overbodig causaal verband: roemloos aansprakelijkheidsrecht (partim)", *TBH* 2013, (989) 994).

<sup>64</sup> Hierbij mag echter niet uit het oog worden verloren dat partijen enkel kunnen afwijken van regels van aanvullend recht op grond van een overeenkomst. Dit heeft onder andere tot gevolg dat een openbare dienstverlener zijn buitencontractuele aansprakelijkheid bijvoorbeeld niet kan uitsluiten of beperken bij reglement (Cass. 8 maart 2012, *RW* 2013-14, 1660, noot I. CLAEYS en S. RYNWALT; A. VAN OEVELEN, "Het reglementair karakter van de rechtsverhouding tussen de distributienetbeheerder voor elektriciteit en de afnemer, en de daaraan verbonden rechtsgevolgen op het vlak van de aansprakelijkheid" (noot onder Vred. Roeselare 18 februari 2010), *T.Vred.* 2012, 323-329).

<sup>65</sup> B. DUBUISSON, V. CALLEWAERT, B. DE CONINCK en G. GATHEM, *La responsabilité civile. Chronique de jurisprudence 1996-2007, Volume 1, Le fait générateur et le lien causal*, Brussel, Larcier, 2009, 482; A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid",

**29.** Tot slot zijn er twee verschilpunten die voor het belang van de vraag naar samenloop minder relevant zijn. Zo is er, anders dan bij het regime van de buitencontractuele aansprakelijkheid, bij de contractuele aansprakelijkheid voorafgaand een ingebrekestelling vereist (art. 1146 BW).<sup>66</sup> Bovendien is de aansprakelijkheid voor fouten van hulppersonen bij de contractuele aansprakelijkheid ruimer en algemener in die zin dat de rechtspraak als algemene regel erkend heeft dat de hoofdschuldenaar contractueel aansprakelijk gesteld kan worden ongeacht de hoedanigheid van de hulppersoon.<sup>67</sup> Bij het buitencontractuele aansprakelijkheidsregime kan worden vastgesteld dat dit echter wettelijk beperkt is tot een kwalitatieve aansprakelijkheid voor fouten begaan door diens aangestelden (art. 1384, derde lid BW).<sup>68</sup>

#### Onderafdeling 4: Toepassingsvoorwaarden van samenloop

**30.** Zoals eerder aangehaald, is er sprake van samenloop van de civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes wanneer tegelijkertijd aan de voorwaarden van de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid is voldaan.<sup>69</sup> Met andere woorden vormt het vervullen van de voorwaarden van zowel contractuele aansprakelijkheid als buitencontractuele aansprakelijkheid een vereiste opdat het leerstuk samenloop van 'toepassing' is, waardoor men ook wel spreekt van de 'toepassingsvoorwaarden' van samenloop.<sup>70</sup>

Eenzijds is aldus het cumulatief vervullen van de voorwaarden van contractuele aansprakelijkheid vereist.<sup>71</sup> Dat wil zeggen dat i) er op het ogenblik van het schadeverwekkende feit een geldig gesloten en nog bestaande overeenkomst voorhanden moet zijn tussen de schadeverwekker en de benadeelde, ii) de schadeverwekker<sup>72</sup> zich schuldig maakt aan een contractuele wanprestatie<sup>73</sup> en

---

*Jura Falconis* 2015-2016, (731) 744; S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 2, Brugge, die Keure, 2020, 161-162.

<sup>66</sup> J. HERBOTS, "Quasi-delictuele aansprakelijkheid en overeenkomsten", *TPR* 1980, (1055) 1058; S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 2, Brugge, die Keure, 2020, 92-93; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 87.

<sup>67</sup> ZIE INFRA, randnr. 44

<sup>68</sup> Naar beoogd recht wordt de kwalitatieve aansprakelijkheid uitgebreid tot de aansprakelijkheid van rechtspersonen voor leden van hun bestuursorganen (art. 5.158 Voorontwerp) (Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp\\_van\\_wet\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp_van_wet_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 6 augustus 2018**), 7-8); T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 91.

<sup>69</sup> ZIE SUPRA randnr. 21

<sup>70</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 31; A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 734-740; T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 84 en 118.

<sup>71</sup> B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 67 e.v.; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 487-488; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 159; T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 84.

<sup>72</sup> Indien het een situatie betreft van (actieve) coëxistentie zal het diens hulppersoon zijn die zich schuldig maakt aan een tekortkoming van een contractuele verbintenis die bestaat tussen enerzijds de schadelijder (de medecontractant) en anderzijds de hoofdcontractant die de hulppersoon heeft aangewezen om de overeenkomst uit te voeren (ZIE INFRA randnr. 39).

<sup>73</sup> Een contractuele wanprestatie vereist een schending of een tekortkoming aan een contractuele verbintenis die voortvloeit uit een overeenkomst die tussen de contractanten bestaat. Een precontractuele fout kan logischerwijs geen contractuele wanprestatie uitmaken aangezien de overeenkomst en de contractuele verbintenissen die daaruit voortvloeien nog niet bestonden op het ogenblik van de fout. In dit geval zal men zich enkel op het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht kunnen beroepen. Aldus zijn de toepassingsvoorwaarden voor samenloop in dit geval niet vervuld en zal de vraag naar samenloop zich in dit geval niet voordoen (Antwerpen

iii) de schadelijder van de contractuele wanprestatie de medecontractant<sup>74</sup> is of iemand die met de medecontractant vereenzelvigd mag worden.<sup>75</sup>

Anderzijds vereist de toepassing van het leerstuk van samenloop ook het vervullen van de voorwaarden van buitencontractuele aansprakelijkheid.<sup>76</sup> Er is sprake van buitencontractuele aansprakelijkheid wanneer de fout die de schadeverwekker begaat een onrechtmatige daad veronderstelt, zoals bijvoorbeeld de schending van de algemene zorgvuldigheidsplicht, die bovendien in causaal verband staat met de schade die de benadeelde lijdt.<sup>77</sup>

**31.** De keuzemogelijkheid die de benadeelde persoon verkrijgt door toepassing van het leerstuk van samenloop ontstaat enkel wanneer de keuzemogelijkheid zich ook daadwerkelijk voordoet. Namelijk wanneer de benadeelde persoon effectief de keuze heeft om schadevergoeding te bekomen op grond van contractuele aansprakelijkheid dan wel op grond van buitencontractuele aansprakelijkheid.<sup>78</sup> De benadeelde zal deze keuzemogelijkheid bijvoorbeeld niet hebben wanneer hij geen schadevergoeding zou kunnen bekomen op grond van het contractueel

---

26 februari 2007, RW 2010-11, 574, noot A. DE BOECK; H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 32; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 488).

<sup>74</sup> Indien de schadelijder geen medecontractant is van de schadeverwekker, maar louter 'een derde' is die schade lijdt ten gevolge van een tekortkoming van een contractuele verbintenis (die bestaat tussen enerzijds de schadelijder en anderzijds de hoofdcontractant) door toedoen van de schadeverwekker (die werd aangewezen door de hoofdcontractant om de overeenkomst uit te voeren), is er echter sprake van (actieve) coëxistentie (A. DE BOECK, "De schade bij samenloop en co-existentie. Een verkenning van de grens tussen contractuele en buitencontractuele schade" in A. DE BOECK, I. SAMOY, S. STIJNS en R. VAN RANSBEECK (eds.), *Knelpunten in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Brugge, die Keure, 2013, (21) 27; B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 70). ZIE INFRA randnr. 39

<sup>75</sup> B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 67-70; O. GOUT, "Le cumul responsabilités contractuelle et extracontractuelle en droit belge et en droit français: de la genèse des règles aux perspectives d'évolution" in E. VAN DE HAUTE, *Le droit des obligations dans les jurisprudences française et belge*, Brussel, Bruylant, 2013, (123) 134-138; J. HERBOTS, "Quasi-delictuele aansprakelijkheid en overeenkomsten", *TPR* 1980, (1055) 1056 en 1065-1068; T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 84-86; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 227-228.

Voor een uitgebreide toelichting inzake deze voorwaarden zie: A. DE BOECK, "De schade bij samenloop en co-existentie. Een verkenning van de grens tussen contractuele en buitencontractuele schade" in A. DE BOECK, I. SAMOY, S. STIJNS en R. VAN RANSBEECK (eds.), *Knelpunten in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Brugge, die Keure, 2013, (21) 26-27; A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 735-740; T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 84-86.

<sup>76</sup> Hierbij kan het gaan om ofwel persoonlijke aansprakelijkheid voor een eigen foutieve gedraging (artt. 1382 en 1382 BW) ofwel om kwalitatieve aansprakelijkheid, ook wel objectieve aansprakelijkheid genoemd, als persoon met een bepaalde hoedanigheid, voor schade veroorzaakt door een persoon, een zaak of een dier waarvoor men instaat (artt. 1384 tot en met 1386 BW) (H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 8-9, 21 en 36; H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 50; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 45).

<sup>77</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 31; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 52; T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 84.

<sup>78</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 31; A. DE BOECK, "De schade bij samenloop en co-existentie. Een verkenning van de grens tussen contractuele en buitencontractuele schade" in A. DE BOECK, I. SAMOY, S. STIJNS en R. VAN RANSBEECK (eds.), *Knelpunten in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Brugge, die Keure, 2013, (21) 34; A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 740.

aansprakelijkheidsrecht, maar enkel op grond van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht, of andersom.<sup>79</sup> Hierbij zijn enkele voorbeelden denkbaar.

**32.** Een eerste voorbeeld betreft het klassieke voorbeeld waarbij dat de eigenaar van een huis en diens huurder betrokken geraken in een auto-ongeval tussen beiden. Dit voorbeeld toont meteen het belang aan van één van de toepassingsvoorwaarden van samenloop, namelijk de voorwaarde dat het schadeverwekkende feit eveneens een toerekenbare contractuele tekortkoming in hoofde van de schadeverwekker moet uitmaken.<sup>80</sup> In dit voorbeeld zijn de verhuurder en huurder verbonden door een overeenkomst waardoor deze situatie in eerste instantie sterk lijkt op een situatie van samenloop. Toch is er in deze situatie geen sprake van samenloop. Het auto-ongeval maakt namelijk geen contractuele tekortkoming uit van de huurovereenkomst die gesloten is tussen de verhuurder en de huurder. Het auto-ongeluk is volkomen vreemd aan de contractuele relatie tussen de verhuurder en de huurder. Bijgevolg zal men zich in deze situatie enkel kunnen beroepen op het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en rijst de vraag naar samenloop en het aldus vervullen van de toepassingsvoorwaarden daarvan niet.<sup>81</sup>

De vraag naar samenloop zou in dit voorbeeld wel rijzen wanneer de schadeverwekker een contractuele wanprestatie zou begaan die tevens een fout uitmaakt in de zin van art. 1382 e.v. BW. Dit is het geval wanneer de verhuurder bijvoorbeeld zou nalaten om een defecte elektriciteitsleiding te herstellen waardoor brand ontstaat in het onroerend goed dat de benadeelde huurt en eveneens toegankelijk is voor het grote publiek. In deze situatie is er niet enkele sprake van een contractuele tekortkoming (de overtreding van de contractuele verbintenis om alle grove herstellingen uit te voeren) van de verhuurder ten aanzien van zijn huurder, maar ook van een schending van de algemene zorgvuldigheidsplicht die voortvloeit uit art. 1382 BW.<sup>82</sup>

---

<sup>79</sup> Dit benadrukt nogmaals het belang van het tegelijkertijd vervullen van de toepassingsvoorwaarden van beide aansprakelijkheidsregimes en wordt door bepaalde auteurs ook wel 'de hypothese' of 'oneigenlijke samenloop' genoemd (H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 31-33 respectievelijk A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 740-743). Ook het Frans recht erkent het bestaan van 'oneigenlijke' samenloop (P. LE TOURNEAU, *Droit de la responsabilité et des contrats*, Parijs, Dalloz, 2010, 392-393).

<sup>80</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 32; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 487-488; A. DE BOECK, "De schade bij samenloop en co-existentie. Een verkenning van de grens tussen contractuele en buitencontractuele schade" in A. DE BOECK, I. SAMOY, S. STIJNS en R. VAN RANSBEECK (eds.), *Knelpunten in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Brugge, die Keure, 2013, (21) 27.

<sup>81</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 32; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 488; H. COUSY, "Het verbod van samenloop tussen contractuele en extra-contractuele aansprakelijkheid en zijn weerslag", *TPR* 1984, (155) 160-161; A. DE BOECK, "De schade bij samenloop en co-existentie. Een verkenning van de grens tussen contractuele en buitencontractuele schade" in A. DE BOECK, I. SAMOY, S. STIJNS en R. VAN RANSBEECK (eds.), *Knelpunten in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Brugge, die Keure, 2013, (21) 27; B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelles: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 69; S. GUILIAMS, "Bewijs van een fout vereist opdat het samenloopverbod tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid ingevolge een misdrijf kan worden opgeheven" (noot onder Gent 2 februari 2012), *NJW* 2013, 79; DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civil belge - Les incapables, les obligations (II)*, Brussel, Bruylant, 1964, 905; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 148; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 230.

<sup>82</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 32.

Het is echter niet altijd duidelijk wat men precies moet verstaan onder de contractuele verbintenissen die bestaan tussen de schadeverwekker en de benadeelde. In de rechtspraak en de rechtsleer bestaat al langer de tendens om de contractuele verbintenissen alsmaar ruimer in te vullen op grond van de goede trouw en de billijkheid overeenkomstig de artt. 1134, derde lid en 1135 BW, en niet alleen tot wat uitdrukkelijk is bepaald in de overeenkomst.<sup>83</sup> De contractuele verplichtingen die voortvloeien uit de overeenkomst sluiten hierdoor vaak nauw aan met de algemene zorgvuldigheidsplicht die ook geldt in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht. Dit heeft tot gevolg dat de afbakening tussen het contractueel aansprakelijkheidsregime en buitencontractueel aansprakelijkheidsregime, en bijgevolg ook de vraag naar samenloop, alsmaar moeilijker wordt.<sup>84</sup>

**33.** Een ander voorbeeld bestaat in de tegenovergestelde situatie waarbij dat de schadeverwekkende gebeurtenis enkel een contractuele wanprestatie uitmaakt en geen onrechtmatige daad in de zin van art. 1382 BW waardoor het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime uitwerking zou kunnen krijgen. Het gaat hier bijvoorbeeld over de situatie waarin een klant en een taxichauffeur een overeenkomst zijn aangegaan waarin wordt bepaald dat de taxichauffeur de klant op een welbepaald tijdstip naar de luchthaven zal brengen, maar waarbij de taxichauffeur laattijdig opdaagt en de klant vervolgens zijn vlucht mist. De schade (het feit dat de klant zijn vlucht heeft gemist) die hier onrechtstreeks<sup>85</sup> uit voortvloeit is het gevolg van het louter niet-nakomen van een contractuele verbintenis die bestaat tussen de taxichauffeur en de cliënt en vormt derhalve geen schending van de algemene zorgvuldigheidsnorm die aan eenieder wordt opgelegd op grond van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht. Ook in deze situatie zal er bijgevolg geen keuzemogelijkheid zijn voor de benadeelde tussen de twee civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes.<sup>86</sup>

In de situatie waarbij de taxichauffeur wel tijdig zou opdagen maar een ongeval zou veroorzaken door te snel rijden waardoor de klant zijn vlucht mist, is er wel sprake van een keuzemogelijkheid voor de benadeelde tussen de twee civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes. Door het te snel rijden begaat de taxichauffeur wel een onrechtmatige daad in de zin van art. 1382 BW. De klant heeft namelijk schade (het missen van de vlucht en eventueel lichamelijke schade) opgelopen ten gevolge van de schending door de taxichauffeur van de algemene zorgvuldigheidsplicht die aan

---

<sup>83</sup> Cass. 2 februari 2006, *Arr.Cass.* 2006, 259; Brussel 17 september 2012, *TBBR* 2015, 255, noot D. VERVOORT; H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 37; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 489; B. DUBUISSON, *Responsabilité contractuelle et responsabilité extracontractuelle - Les relations entre la responsabilité aquilienne et les contrats* in *Responsabilités - Traité théorique et pratique*, Brussel, Kluwer, 2003, losbl., 14-19; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 159; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 227-228. Voor een uitgebreide toelichting hierover zie onder meer: T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 315-325.

<sup>84</sup> Zie bv. Antwerpen 22 februari 1999, *A.J.T.* 1999-00, 481; H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 32; H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 37; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 488-489; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 159-160. Deze moeilijkheid, die eveneens tot veel onzekerheid leidt, blijkt ook uit recente rechtspraak (ZIE INFRA randnr. 115-116).

<sup>85</sup> Het feit dat de schade slechts onrechtstreeks voortvloeit uit de contractuele wanprestatie doet geen afbreuk aan de mogelijkheid om schadevergoeding te bekomen op grond van het contractueel aansprakelijkheidsrecht (Cass. 14 oktober 1985, *RCJB* 1988, 41 noot M. VAN QUICKENBORNE; Cass. 4 juni 1971, *Arr.Cass.* 1971, 989).

<sup>86</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 31.

eenieder wordt opgelegd.<sup>87</sup> Bovendien is er in deze situatie in hoofde van de taxichauffeur eveneens sprake van een tekortkoming aan de contractuele verbintenis om de klant tijdig naar de luchthaven te brengen.<sup>88</sup>

**34.** Opdat de benadeelde werkelijk deze keuzemogelijkheid zou hebben, is het dus van groot belang dat de oorzaak van de schade bestaat in een gedraging die én als buitencontractuele én contractuele fout kan worden gekwalificeerd. Indien er enkel sprake is van een contractuele fout, of enkel van een buitencontractuele fout, zal de vraag naar samenloop en bijgevolg het keuzeprobleem niet rijzen.<sup>89</sup>

**35.** De vraag naar samenloop moet aldus niet worden geformuleerd als de eenvoudige vraag of het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht van toepassing kan zijn in een welbepaalde situatie. De vraag naar samenloop moet daarentegen wel geformuleerd worden als de vraag of een benadeelde zich alsnog op buitencontractuele aansprakelijkheid kan beroepen indien hij reeds vergoeding kan verkrijgen voor de schade op grond van contractuele aansprakelijkheid.<sup>90</sup> Het louter bestaan van een contractuele en buitencontractuele relatie tussen de schadeverwekker en de benadeelde, zoals beschreven in bovenstaande voorbeelden, is niet voldoende om te kunnen spreken van een situatie van samenloop van aansprakelijkheden.<sup>91</sup> Niet elk schadegeval tussen contractspartijen doet de vraag naar samenloop rijzen.<sup>92</sup>

**36.** Wanneer de toepassingsvoorwaarden zijn vervuld en het leerstuk van samenloop bijgevolg van toepassing is, rijst vervolgens de vraag onder welke voorwaarden precies een benadeelde zijn vordering alsnog kan steunen op de regels van de buitencontractuele aansprakelijkheid, indien hij reeds vergoeding voor de geleden schade kan bekomen op grond van de contractuele aansprakelijkheid. Met andere woorden onder welke voorwaarden het leerstuk van samenloop uitwerking kan krijgen. Of nog beter gezegd: onder welke voorwaarden een benadeelde zijn keuzemogelijkheid tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid kan 'uitoefenen' ten gevolge van de toepassing van het leerstuk van samenloop.

---

<sup>87</sup> De chauffeur begaat namelijk een overtreding van een voor eenieder geldende gedragsregels, namelijk een overtreding van de Wegcode en een gebrek aan voorzorg, waardoor sprake is van een buitencontractuele fout en bijgevolg ook een vordering op grond van buitencontractuele aansprakelijkheid kan worden ingesteld door de benadeelde (H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 31).

<sup>88</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 31.

<sup>89</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 33; H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les incapables. Les obligations*, Brussel, Bruylant, 1964, 905.

<sup>90</sup> Hoewel dit evident lijkt, zijn er toch bepaalde auteurs die de vraag naar samenloop formuleren als louter de vraag naar de toepassing van de regels van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht (zie bv. L. CORNELIS, "Verkeerd verbonden" in V. SAGAERT en D. LAMBRECHT (eds.), *Actuele ontwikkelingen inzake verbintenissenrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, (259) 305; R. KRUIHOF, H. BOCKEN, F. DE LY en B. DE TEMMERMAN, "Overzicht van rechtspraak (1981-1992), Verbintenissen", *TPR* 1994, (171) 488; W. VAN GERVEN, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2010, 306).

<sup>91</sup> Cass. 7 november 1969, *Arr.Cass.* 1970, 241; Bergen 1 december 2011, *T.Verz.* 2013, 104; Gent 2 februari 2012, *NJW* 2013, 76, noot S. GUILIAMS; Vred. Zomergem 9 juli 2008, *T. Vred.* 2010, 19; B. DUBUISSON, "Responsabilité contractuelle et responsabilité extracontractuelle - Volume 2" in *Traité théorique et pratique*, Antwerpen, Kluwer, 2003, losbl., (5) 22.

<sup>92</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 31-33; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 488; A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 740.



De toepassingsvoorwaarden van samenloop moeten zodoende onderscheiden worden van de zogenaamde 'uitoefeningsvoorwaarden' van samenloop, ook wel de 'samenloopvoorwaarden' genoemd.<sup>93</sup> De uitoefeningsvoorwaarden komen slechts ter sprake indien de toepassingsvoorwaarden zijn vervuld. Terwijl de toepassingsvoorwaarden inherent zijn aan de vraag naar samenloop, zijn de uitoefeningsvoorwaarden slechts het gevolg van het standpunt dat het Hof van Cassatie heeft ingenomen in het *Stuwadoorarrest* en de daaropvolgende wisselende evolutie in de rechtspraak en rechtsleer.<sup>94</sup>

De uitoefeningsvoorwaarden van samenloop worden onder hoofdstuk 2 van het eerste deel van deze masterscriptie nog meer uitvoerig besproken.<sup>95</sup>

## Afdeling 2: Coëxistentie van aansprakelijkheden

### Onderafdeling 1: Algemeen

**37.** Een schadeverwekkende gebeurtenis die als contractuele wanprestatie kan worden gekwalificeerd, kan niet enkel schade veroorzaken in hoofde van een medecontractant maar eveneens jegens een derde. Indien een wanprestatie, onrechtmatig in de zin van art. 1382 BW, aanleiding geeft tot zowel een contractuele vordering jegens een contractspartij als een buitencontractuele vordering jegens een derde of als deze ertoe leidt dat men aansprakelijk gesteld wordt door zowel de contractant als deze derde, kan over het algemeen gesproken worden van een coëxistentie van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid.<sup>96</sup> In tegenstelling tot een samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid is er bij de coëxistentie steeds sprake van ten minste een driepartijverhouding, terwijl er bij samenloop doorgaans sprake is van een tweepartijverhouding.<sup>97</sup>

De beschreven situatie van coëxistentie van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheden kan verder onderverdeeld worden in twee sub-hypothesen die telkens een andere vraag oproepen. In eerste instantie rijst de vraag of een benadeelde twee of meerdere personen omwille van eenzelfde schadeverwekkend feit aansprakelijk kan stellen op grond van dezelfde of verschillende aansprakelijkheidsregimes. Anderzijds rijst de vraag of eenzelfde persoon omwille van eenzelfde schadeverwekkend feit aansprakelijk kan worden gesteld op grond van dezelfde of verschillende

---

<sup>93</sup> De term 'samenloopvoorwaarden' kan echter voor verwarring zorgen aangezien deze voorwaarden ook voldaan moeten zijn in het geval van coëxistentie van aansprakelijkheden. Beter is dus om te spreken van uitoefeningsvoorwaarden.

<sup>94</sup> Cass. 7 december 1973, *RW* 1973-74, 1597, noot J. HERBOTS (*Stuwadoorsarrest*); A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731).

<sup>95</sup> ZIE INFRA randnr. 51

<sup>96</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 41-42; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 84.

<sup>97</sup> S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 154; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 163; H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE, L. WYNANT en M. DEBAENE, "Overzicht van rechtspraak [1994-1999]. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 2000, (1551) 1944; H. VANDENBERGHE, "Overzicht rechtspraak [2000-2008]. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 2011, (613) 614; W. VAN GERVEN, m.m.v. A. VAN OEVELEN, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 316; T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 110. ZIE SUPRA randnr. 22.

aansprakelijkheidsregimes door twee of meer benadeelden. Beide hypothesen worden in de Belgische rechtsleer respectievelijk beschouwd als de actieve coëxistentie en passieve coëxistentie.<sup>98</sup>

**38.** Zowel bij actieve als passieve coëxistentie van aansprakelijkheden kunnen de coëxisterende vorderingen dus worden ingesteld op grond van hetzelfde aansprakelijkheidsregime of verschillende aansprakelijkheidsregimes. Zoals eerder vermeld, valt het strafrechtelijk aansprakelijkheidsregime buiten het bestek van deze masterscriptie. In de onderstaande uiteenzetting betreffende de actieve en passieve coëxistentie wordt er bijgevolg eveneens uitsluitend ingegaan op de coëxistentie van civielrechtelijke vorderingen.

## Onderafdeling 2: Actieve coëxistentie

**39.** Het begrip 'actieve coëxistentie' heeft betrekking op de mogelijkheid van een benadeelde persoon om op grond van dezelfde of verschillende aansprakelijkheidsregimes gelijktijdig verschillende aansprakelijkheidsvorderingen in te stellen tegen twee of meerdere personen ingevolge een bepaalde schadeverwekkende gebeurtenis.<sup>99</sup> De klassieke constellatie die inzake de problematiek van de actieve coëxistentie door dit begrip wordt geïllustreerd, is de situatie waarbij benadeelde contractant A omwille van een bepaalde gebeurtenis een vordering wenst in te stellen tegen de medecontractant B én diens hulpperson C, die een fout heeft begaan bij het uitvoeren van de hoofdovereenkomst tussen A en B.<sup>100</sup>

Daarnaast zijn er nog enkele andere situaties denkbaar waarin een benadeelde meerdere personen zou kunnen aanspreken op basis van verschillende aansprakelijkheidsregimes zoals onder meer de derde-medeplichtigheid aan andermans contractbreuk. Bij derde-medeplichtigheid aan andermans contractbreuk is er eveneens sprake van een situatie waarbij meer bepaald een contractant meerdere personen aansprakelijk zou willen stellen vanwege eenzelfde schadeverwekkende gebeurtenis. Toch dient er desondanks een onderscheid te worden gemaakt met de klassieke situatie van de actieve coëxistentie die in deze masterscriptie zal worden geïllustreerd.<sup>101</sup> Het verschil tussen de actieve coëxistentie en de derde-medeplichtigheid berust immers zowel in de intentie als de hoedanigheid van de desbetreffende schadeverwekker. Bij het leerstuk van de derde-medeplichtigheid fungeert de dader C namelijk als derde-medeplichtige indien deze bewust een overeenkomst heeft gesloten met B die onverenigbaar is met de uitvoering van de hoofdovereenkomst tussen A en B. De persoon C die bij het leerstuk van de actieve coëxistentie een overeenkomst sluit met B stelt deze

---

<sup>98</sup> S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 154; W. VAN GERVEN, m.m.v. A. VAN OEVELEN, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 316; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 110.

<sup>99</sup> Deze definitie is op een vergelijkbare wijze in de rechtsleer terug te vinden: S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 155; H. VANDENBERGHE, "Overzicht rechtspraak [2000-2008]. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad – Deel IV Samenloop en co-existentie. Contractuele en delictuele aansprakelijkheid", *TPR* 2011, (613) 614; W. VAN GERVEN en A. VAN OEVELEN, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 316.

<sup>100</sup> Een schematisch overzicht kan worden teruggevonden in S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 144-145.

<sup>101</sup> S. STIJNS en F. VAN LIEMPT, "Derde-medeplichtigheid aan andermans contractbreuk" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (169) 184-185. Hetzelfde geldt eveneens in het Frans recht: G. VINEY, *Introduction à la responsabilité*, Paris, LGDJ, 2008, 566. S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht 1*, Brugge, die Keure, 2016, 243-244.

rechtshandeling daarentegen vanuit andere doeleinden, met name de uitvoering van de hoofdovereenkomst tussen A en B.<sup>102</sup> Inzake de derde-medeplichtigheid wordt de derde C beschouwd als echte derde terwijl deze bij actieve coëxistentie als hulppersoon wordt gekwalificeerd, hetgeen geen echte derde is.<sup>103</sup> Bijgevolg wordt de derde-medeplichtige aan contractbreuk niet beschermd door de zogenaamde leer van de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent.<sup>104</sup>

## §1 Het begrip 'hulppersoon'

**40.** Alvorens het leerstuk van de actieve coëxistentie inhoudelijk te behandelen dient er *in concreto* te worden nagegaan wat de notie 'hulppersoon' precies omvat. In ruime zin omvat deze term klassiek elkeen die door een schuldenaar wordt belast met de gehele of gedeeltelijke uitvoering van diens overeenkomst met een andere partij.<sup>105</sup>

In de rechtsleer valt op dat men de term 'hulppersoon' wel eens verwart met het begrip 'zelfstandige uitvoeringsagent'.<sup>106</sup> In zijn recentere rechtspraak heeft het Hof van Cassatie voor meer verduidelijking gezorgd omtrent de definiëring van de 'uitvoeringsagent' en meer specifiek aangaande de juridische verhouding die ten grondslag ligt aan de uitvoering van de opdracht.<sup>107</sup> In een arrest van 24 maart 2016<sup>108</sup> benadrukt het Hof namelijk enerzijds dat het zowel kan gaan om een natuurlijk persoon als om een rechtspersoon, en dat het anderzijds niet relevant is of deze de verbintenis al dan niet uitvoert in eigen naam of voor eigen rekening van de schuldenaar. Dit betekent dus dat men een lasthebber in de ruime zin als een uitvoeringsagent kan beschouwen. De enige vereiste is dat het een persoon betreft die wordt belast met de uitvoering van de verbintenis van de hoofdschuldenaar.<sup>109</sup>

Op basis van de rechtsleer kan worden vastgesteld dat bij de beschrijving van de hulppersoon er meer specifiek een onderscheid wordt gemaakt tussen de zelfstandige uitvoeringsagent, de aangestelde en een orgaan van een rechtspersoon.<sup>110</sup>

---

<sup>102</sup> S. STIJNS en F. VAN LIEMPT, "Derde-medeplichtigheid aan andermans contractbreuk" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (169) 193.

<sup>103</sup> Cass. 7 september 1973, *RW* 1973-74, 1597, noot J. HERBOTS; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 157; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 111; W. VAN GERVEN, m.m.v. A. VAN OEVELEN, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 317.

<sup>104</sup> I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 173-174; S. STIJNS en F. VAN LIEMPT, "Derde-medeplichtigheid aan andermans contractbreuk" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (169) 192-194 en 215-216. Ook dit komt overeen met het Frans recht: G. VINEY, *Introduction à la responsabilité*, Paris, LGDJ, 2008, 567-568.

<sup>105</sup> B. CLAESSENS, S. VERECKEN en S. HEIRBRANT, "Samenloop en coëxistentie van de contractuele en extracontractuele aansprakelijkheid" in X., *Bestendig Handboek Verbintenissenrecht*, Antwerpen, Kluwer, losbl., (215) 222; C. PAUWELS, "Contractuele aansprakelijkheid voor hulppersonen of uitvoeringsagenten", *Jura Falc.* 1995-1996, (107) 111; S. STIJNS, *Leerboek Verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2013, 143.

<sup>106</sup> G. JOCQUÉ, "De quasi-immuniteit van de bank voor overschrijvingen" in E. WYMEERSCH, R. HOUBEN en E. DIRIX, *In het vennootschapsbelang*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (293) 293 e.v.

<sup>107</sup> *Ibid.*, (293) 298.

<sup>108</sup> Cass. 24 maart 2016, *RW* 2017-18, 1661; Het Hof van Cassatie heeft dit in een recent arrest opnieuw bevestigd: Cass. 12 maart 2020, Nr. C.19.0408.N.

<sup>109</sup> G. JOCQUÉ, "De quasi-immuniteit van de bank voor overschrijvingen" in E. WYMEERSCH, R. HOUBEN en E. DIRIX, *In het vennootschapsbelang*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (293) 298.

<sup>110</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 182-183.

### Zelfstandige uitvoeringsagent

**41.** De definitie van het begrip 'uitvoeringsagent' verschilt weinig van de algemene definitie van het begrip 'hulp persoon' aangezien men beiden over het algemeen beschouwt als een persoon of onderneming door wie de schuldenaar van een contractuele verbintenis zich laat vervangen en die belast wordt met de uitvoering van deze verbintenis.<sup>111</sup> Anders dan het geval is bij de aangestelde is er meer bepaald voor de zelfstandige uitvoeringsagent geen band van aanstelling, waardoor de uitvoeringsagent diens opdracht steeds op zelfstandige basis uitvoert.<sup>112</sup> Hierbij kan onder meer worden gedacht aan de aanwijzing van een onderaannemer, een stuwadoor alsmede aan de vervanging van een advocaat door een confrater.<sup>113</sup>

### Aangestelde

**42.** Met de term 'aangestelde' bedoelt men de persoon die in ondergeschikt verband wordt aangesteld voor rekening van de aansteller.<sup>114</sup> Bepaalde rechtsleer legt echter weinig nadruk op deze term bij de beschrijving van het leerstuk van de quasi-immuniteit van de hulp persoon en maakt dusdanig geen onderscheid tussen een uitvoeringsagent en een aangestelde. Zo wordt er enerzijds een onderscheid gemaakt tussen een uitvoeringsagent *sensu stricto* en *sensu lato* en anderzijds tussen een onafhankelijke en afhankelijke uitvoeringsagent hetgeen telkens respectievelijk betrekking heeft op de zelfstandige uitvoeringsagent en elk ander persoon die beschermd wordt door de quasi-immuniteit.<sup>115</sup>

Desalniettemin is het van belang om wel degelijk het onderscheid strikt te behouden vermits bepaalde categorieën van aangestelden een versterkte immuniteit genieten, zoals onder meer de klassieke werknemer, personeelsleden van openbare rechtspersonen en student-stagiairs.<sup>116</sup> Bij de bespreking van de versterkte quasi-immuniteit van de hulp persoon wordt in de rechtsleer veelvuldig verwezen naar de immuniteit van de werknemer.<sup>117</sup> Indien de hulp persoon ten aanzien van de hoofdschuldenaar verbonden is door een arbeidsovereenkomst zal de aangestelde niet enkel beschermd worden door de strikte voorwaarden van de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent maar eveneens door art. 18 WAO.<sup>118</sup> Krachtens deze bepaling kan een werknemer die bij de

---

<sup>111</sup> Cass. 5 oktober 1990, *Arr.Cass.* 1990-91, 125; H. VANDENBERGHE en M.VAN QUICKENBORNE, "Overzicht rechtspraak [1985-1993]. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 1995, (1115) 1529-1530; I. SAMOY, "Het Belgische hervormingsproject aansprakelijkheidsrecht: de dagen van het iconische artikel 1382 en de gendergevoelige bonus pater familias lijken geteld...", *NTBR* 2018, (215) 216;

<sup>112</sup> I. CLAEYS, "Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid" in J. SMITS en S. STIJNS (red.), *Inhoud en werking van de overeenkomst naar Belgisch en Nederlands recht*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2005, (411) 412.

<sup>113</sup> Voor meer toepassingen zie: I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 145.

<sup>114</sup> S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht 1 bis*, Brugge, die Keure, 2013, 76.

<sup>115</sup> H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en P. HAMELINK, "Overzicht van rechtspraak. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad (1964-1978)", *TPR* 1980, (1139) 1468; I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 205.

<sup>116</sup> Respectievelijk art. 18 WAO, art. 2 wet van 10 februari 2003 betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen, art II.355/1 Codex Hoger Onderwijs van 11 oktober 2013 en art. 123/20 Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010.

<sup>117</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 187-188; I. CLAEYS, "Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid" in J. SMITS en S. STIJNS (red.), *Inhoud en werking van de overeenkomst naar Belgisch en Nederlands recht*, Antwerpen-Groningen, Intersentia, 2005, 416; W. VAN GERVEN, m.m.v. A. VAN OEVELEN, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 319.

<sup>118</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 188.

uitvoering van de arbeidsovereenkomst de werkgever of derden schade berokkent enkel aansprakelijk zijn voor zijn bedrog, zware fout of herhaalde lichte fout.<sup>119</sup> Gelet op de toepasselijkheid van beide beschermingsmechanismen wordt er gesproken van een versterkte immuniteit. Bepaalde oudere rechtsleer is van mening dat er eerst moet worden getoetst aan de voorwaarden opgelegd door het Hof van Cassatie en vervolgens pas aan de voorwaarden van art. 18 WAO.<sup>120</sup>

### Orgaan van een vennootschap

**43.** Tot slot omvat het begrip 'hulppersoon' ook de organen van een vennootschap. Hoewel hieromtrent initieel heel wat discussie is geweest<sup>121</sup> heeft het Hof van Cassatie in zijn rechtspraak bevestigd dat de quasi-immuniteit eveneens toepasselijk is op organen van rechtspersonen.<sup>122</sup> Dit doet geen afbreuk aan de orgaantheorie.<sup>123</sup> Deze uitspraak is zowel van belang voor organen van publiekrechtelijke als privaatrechtelijke rechtspersonen.<sup>124</sup> Meer bepaald zal een bestuurder van een vennootschap met rechtspersoonlijkheid bij het begaan van een fout dus enkel buitencontractueel aansprakelijk kunnen worden gesteld indien de uitoefeningsvoorwaarden voldaan zijn of in geval deze een misdrijf heeft begaan.<sup>125</sup>

Inzake de buitencontractuele aansprakelijkheid van bestuurders in een vennootschap met rechtspersoonlijkheid jegens derden is het vermeldenswaardig dat ook hier een soort van versterkte immuniteit geldt.<sup>126</sup> Een vernieuwing in het Wetboek van vennootschappen en verenigingen<sup>127</sup> (hierna 'WVV' genoemd) betreft met name de invoering van bepaalde maximumbedragen waarboven een bestuurder niet aansprakelijk kan worden gesteld door de vennootschap of door een derde. Deze aansprakelijkheidsbeperkingen zijn van toepassing in de gevallen voorzien in art. 2:57 WVV en gelden ongeacht het aantal schadelijders en de contractuele of buitencontractuele grondslag van de vordering.<sup>128</sup> In bepaalde gevallen is deze aansprakelijkheidsbeperking niet toepasselijk zoals

---

<sup>119</sup> Art. 18, eerste en tweede lid WAO. Voor een toepassing zie: Luik 10 januari 1995, *RRD* 1995, 445; P. HUMBLET en M. RIGAUX (eds.), *Synopsis van het Belgische arbeidsrecht*, Antwerpen-Cambridge, intersentia, 2014, 96; V. VERVLIET, *Buitencontractuele aansprakelijkheid bij professionele risico's*, Antwerpen-Oxford, 2007, 368.

<sup>120</sup> H. COUSY, "Het verbod van samenloop tussen contractuele en extra-contractuele aansprakelijkheid en zijn weerslag", *TPR* 1984, (155) 177.

<sup>121</sup> Zie onder meer: I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 206; V. SIMONART, "La quasi-immunité des organes de droit privé" (noot onder Cass. 7 november 1997), *RCJB* 1999, (732) 750.

<sup>122</sup> Cass. 7 november 1997, *TRV* 1998, 284, noot I. CLAEYS; Cass. 16 februari 2001, *Arr.Cass.* 2001, 303; Cass. 10 juni 2005, *TBBR* 2005, 473.

<sup>123</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 188; Zie *contra*: I. CLAEYS, "Het bestuursorgaan als uitvoeringsagent: een verre gaande beperking van aansprakelijkheid", *TRV* 1998, (285) 286-287.

<sup>124</sup> I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 206.

<sup>125</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 188; I. BLOCKX en E. JANSSENS, "De saga van de buitencontractuele aansprakelijkheid van organen van een vennootschap" (noot onder Cass. 10 juni 2005), *RABG* 2005, (1552) 1555. ZIE INFRA, randnr. 45.

<sup>126</sup> Wat betreft de bestuurdersaansprakelijkheid van vennootschappen met rechtspersoonlijkheid in het algemeen zie art. 2:56 WVV; T. HAUWAERT, W. ROEGENIERS en S. ROELAND, *Inleiding tot het Wetboek van vennootschappen en verenigingen ter attentie van het notariaat*, Brugge, die Keure, 2019, 51 e.v.; MVT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memor%C3%ADe\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memor%C3%ADe_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 35; T. HAUWAERT, W. ROEGENIERS en S. ROELAND, *Inleiding tot het Wetboek van vennootschappen en verenigingen ter attentie van het notariaat*, Brugge, die Keure, 2019, 52-53.

<sup>127</sup> Wetboek van vennootschappen en verenigingen, *BS* 4 april 2019, 33239.

<sup>128</sup> T. HAUWAERT, W. ROEGENIERS en S. ROELAND, *Inleiding tot het Wetboek van vennootschappen en verenigingen ter attentie van het notariaat*, Brugge, die Keure, 2019, 52.

bijvoorbeeld indien er een herhaalde lichte fout, zware fout, bedrieglijk opzet of een oogmerk om te schaden is in hoofde van aansprakelijkgestelde bestuurder (art. 2:57, §3 WVV). Er is bovendien geen mogelijkheid tot exoneratie (art. 2:58 WVV).

## §2 Quasi-immuniteit van de hulppersoon

**44.** De vraag die bij de klassieke situatie van actieve coëxistentie rijst, zoals eerder beschreven werd, is of een contractant dus niet alleen zijn medecontract maar eveneens diens hulppersoon aansprakelijk kan stellen door het instellen van twee coëxisterende aansprakelijkheidsvorderingen.<sup>129</sup> Omtrent de mogelijkheid om de medecontractant aansprakelijk te stellen voor de begane fouten van diens hulppersoon bestaat geen discussie. In de huidige rechtspraak en rechtsleer wordt naar Belgisch recht namelijk doorgaans aanvaard dat indien een hulppersoon een fout begaat in de uitvoering van de hoofdovereenkomst de opdrachtgever of aansteller hiervoor contractueel aansprakelijk kan worden gesteld.<sup>130</sup> Tot op heden voorziet het BW echter in geen wettelijke grondslag die in het algemeen een contractuele aansprakelijkheid voor hulppersonen regelt.<sup>131</sup> Vandaar dat deze regel vooral verklaard wordt aan de hand van enkele theorieën zoals onder meer de welgekende economische vertegenwoordigingstheorie.<sup>132</sup> Het beoogd recht zal echter wel voorzien in een veralgemeende wettelijke grondslag.<sup>133</sup>

**45.** De vraag die vooral van belang is in de problematiek inzake coëxistentie komt erop neer in welke mate de benadeelde de desbetreffende hulppersoon zou kunnen aanspreken. Vermits er geen contractuele rechtsverhouding is tussen de eiser en de hulppersoon zal men zich in eerste instantie moeten beroepen op een buitencontractuele vordering. Naar huidig Belgisch recht wordt volgens recentere rechtspraak deze vordering mogelijk geacht voor zover de ten laste gelegde fout niet enkel een tekortkoming uitmaakt aan een contractuele verbintenis, maar ook aan de algemene zorgvuldigheidsplicht die op hem rust en indien deze fout andere dan aan de slechte uitvoering te wijten schade heeft veroorzaakt.<sup>134</sup> De fout moet met andere woorden een gedraging uitmaken die men zowel als contractuele wanprestatie dan als overtreding van een buitencontractuele norm, zoals bijvoorbeeld de algemene zorgvuldigheidsplicht, kan kwalificeren.<sup>135</sup> Het Hof van Cassatie

---

<sup>129</sup> ZIE SUPRA, randnr. 39

<sup>130</sup> Cass. 5 oktober 1990, *Arr.Cass.* 1990-91, 125; Cass. 27 februari 2003, *Arr.Cass.* 2003, 513; Cass. 29 september 2006, *Arr.Cass.* 2006, 1863; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, ; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 183; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 155-156; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 111; W. VAN GERVEN, m.m.v. A. VAN OEVELEN, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 317.

<sup>131</sup> Meer informatie hieromtrent met enkele nuances kan teruggevonden worden in: C. PAUWELS, *Contractuele aansprakelijkheid voor hulppersonen of uitvoeringsagenten in Reeks aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, MAKLU Uitgevers, 1995, 83-101; E. DIRIX, "Aansprakelijkheid van en voor hulppersonen" in M. STORME (ed.), *Recht halen uit aansprakelijkheid*, Gent, Mys & Breesch, 1993, 343 en 347.

<sup>132</sup> S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht*, boek 1, Brugge, die Keure, 2005, 298-299, voetnoot 17.

<sup>133</sup> Art. 5.229 Wetsvoorstel houdende boek 5 "Verbintenissen" van het Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2020-2021, nr. 55-1806/001, 265.

<sup>134</sup> Deze rechtspraak is het gevolg van een mijlpaalarrest, zijnde het *Tiercé Franco Belge*-arrest (Cass. 29 september 2006, *Arr.Cass.* 2006, 1863; ZIE INFRA randnr. 71). Dit arrest is voorafgegaan door een zekere evolutie (ZIE INFRA randnr.) Dit mijlpaalarrest wordt door recentere rechtspraak opnieuw bevestigd: Cass. 17 maart 2017, *TBH* 2017, 952, noot P. GILLAERTS; Cass. 12 maart 2020, Nr. C.19.0408.N. ZIE INFRA, randnr. 53 e.v.

<sup>135</sup> H. BOCKEN, "Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Verfijners, verdwijners en het arrest van het Hof van Cassatie van 29 september 2006", *NjW* 2007, (722) 727; B. DUBUISSON, "Le concours

onderwerpt deze klassieke constellatie van actieve coëxistentie namelijk aan beperkingen die parallel lopen met de uitoefeningsvoorwaarden van de samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen.<sup>136</sup> De reden daartoe is het feit dat de hulppersoon zich als vertegenwoordiger of vervanger vereenzelvigd met diens opdrachtgever, zijnde de hoofdschuldenaar in de overeenkomst.<sup>137</sup> Gelet op de strenge voorwaarden, met name het voorhanden zijn van een gemengde fout en buitencontractuele schade, kan gesproken worden van een verregaande quasi-immuniteit die toepasselijk is op elke hulppersoon die wordt belast met de gehele of gedeeltelijke uitvoering van de hoofdovereenkomst.<sup>138</sup> Een uitzondering op deze voorwaarden, die eveneens van toepassing is in een situatie van samenloop, is de situatie waarbij de fout een strafrechtelijk misdrijf uitmaakt. In dat geval is, zoals verder beschreven zal worden, steeds een buitencontractuele vordering mogelijk, ook jegens de hulppersoon.<sup>139</sup>

### Onderafdeling 3: Passieve coëxistentie

**46.** Anders dan de actieve coëxistentie heeft de passieve coëxistentie betrekking op de situatie waarbij de schadeverwekker door verschillende personen wordt aangesproken op grond van al dan niet verschillende aansprakelijkheidsregimes.<sup>140</sup> Deze situatie benadert een coëxistentie in feite vanuit een ander oogpunt. Bij actieve coëxistentie wordt namelijk de context bekeken vanuit het oogpunt van de benadeelde A die persoon B en ('de derde') C gelijktijdig wenst aan te spreken (actiefzijde), terwijl bij passieve coëxistentie wordt gekeken vanuit de positie van schadeverwekker C die door personen B en A wordt aangesproken (passiefzijde). Hoewel het dus ook om andere hypothesen kan gaan, wordt klassiek de situatie geviseerd waarbij contractant C zowel door diens medecontractant B als door een derde A aangesproken zou kunnen worden. De vraag naar in welke mate het mogelijk is dat C door B en A gelijktijdig kan worden aangesproken, heeft zowel in de rechtsleer als in de rechtspraak echter nooit voor problemen gezorgd.<sup>141</sup> Naar huidig recht kunnen zowel A als B een vordering instellen tegen de contractant C die de schade veroorzaakte, op voorwaarde dat de contractuele wanprestatie gelijktijdig en los van het contract een tekortkoming aan de algemene zorgvuldigheidsnorm oplevert of dat er ten laste van C een andere buitencontractuele aansprakelijkheidsgrond bestaat.<sup>142</sup>

---

des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 76; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 173 en 188; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 236-327.

<sup>136</sup> ZIE INFRA randnr. 51 en 62

<sup>137</sup> ZIE SUPRA randnr. 30

<sup>138</sup> Zie onder meer Cass. 12 maart 2020, Nr. C.19.0408.N. In bepaalde gevallen kan zelfs gesproken worden van een versterkte immuniteit ZIE SUPRA randnr. 42; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 186; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 112; W. VAN GERVEN, m.m.v. A. VAN OEVELEN, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 318.

<sup>139</sup> ZIE INFRA randnr. 62; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 112.

<sup>140</sup> T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 113; W. VAN GERVEN, m.m.v. A. VAN OEVELEN, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 316.

<sup>141</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 189.

<sup>142</sup> Cass. 21 oktober 2010, *Arr.Cass.* 2010, 2565; P. WÉRY, "Les conditions de la coexistence des responsabilités: quid de l'organe de la société créancière contre le cocontractant de celle-ci" (noot onder Cass. 25 oktober 2012),

Het leerstuk van de passieve coëxistentie valt aldus niet onder de eigenlijke problematiek inzake samenloop en coëxistentie die het voorwerp uitmaakt van deze masterscriptie. Bovendien stelt de wetgever in de memorie van toelichting van het beoogd recht dat er geen reden is om de huidige regeling omtrent passieve coëxistentie te wijzigen vermits deze nooit voor problemen heeft gezorgd.<sup>143</sup> Om deze reden zal het leerstuk van de passieve coëxistentie niet verder aan bod komen in deze masterscriptie.

## Hoofdstuk 2: Oplossing van de problematiek inzake samenloop en coëxistentie naar huidig recht

**47.** Om tot een goede en begrijpbare analyse te kunnen komen van de beoogde Belgische regelgeving omtrent de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen, is vooreerst een analyse van de huidige regelgeving inzake deze problematiek nodig. Deze analyse zal namelijk, a.d.h.v. de evolutie van de regelgeving over samenloop en coëxistentie, aantonen welke moeilijkheden deze problematiek onder andere doet rijzen en in welke mogelijke oplossingen voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie de wetgeving, rechtspraak en rechtsleer reeds voorzien.

### Afdeling 1: Drie mogelijke oplossingen

**48.** Zoals reeds werd aangegeven in hoofdstuk 1, situeert de eigenlijke problematiek inzake samenloop en coëxistentie zich in de samenloop en de actieve coëxistentie tussen contractuele en buitencontractuele vorderingen.<sup>144</sup> Naast de toepassingsvoorwaarden<sup>145</sup> voor het bestaan van samenloop, is het des te meer van belang om te weten onder welke uitoefeningsvoorwaarden een samenloop of actieve coëxistentie van het contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheidsregime toegelaten is. Dit leerstuk vormt met andere woorden een antwoord op de centrale vraag onder welke voorwaarden een contractant wiens medecontractant, of diens uitvoeringsagent, een contractuele wanprestatie begaat, de medecontractant kan aanspreken op basis van het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime desondanks dat de benadeelde reeds schadevergoeding kan bekomen op grond van het contractueel aansprakelijkheidsrecht. Door gebrek aan een specifieke wettelijke bepaling in het huidige verbintenissenrecht over de samenloop van vorderingen in het algemeen of meer specifiek over de samenloop van contractuele en

---

TBBR 2015, (563) 563; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 189; W. VAN GERVEN, m.m.v. A. VAN OEVELEN, *Verbindenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 321-322.

<sup>143</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 19.

<sup>144</sup> ZIE SUPRA randnr. 23

<sup>145</sup> ZIE SUPRA randnr. 30 e.v.



buitencontractuele aansprakelijkheid, zijn er voor het antwoord op dit vraagstuk volgens de rechtsleer klassiek een drietal opvattingen denkbaar.<sup>146 147</sup>

**49.** Een eerste antwoord is te vinden in de opvatting dat door het sluiten van een contract tussen partijen het contract zal primeren, op de buitencontractuele aansprakelijkheid, als bijzonder aansprakelijkheidsregime tussen de contractanten. De redenering achter deze opvatting is dat partijen die een contract sluiten impliciet hun wil tot uitdrukking brengen om de regels van het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime uit te sluiten.<sup>148</sup> Volgens deze opvatting is een samenloop tussen het contractueel en buitencontractueel aansprakelijkheidsregime dus niet mogelijk en is er met andere woorden sprake van een absoluut samenloopverbod.<sup>149</sup>

Indien de partijen toch de mogelijkheid zouden krijgen om zich te beroepen op het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime, zouden de contractuele afspraken tussen de partijen van generlei waarde meer zijn en wordt eveneens de economie van het contract miskend.<sup>150</sup> Door een buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering toch toe te laten, zou één van de partijen of beide partijen namelijk risico's moeten dragen die zij niet hebben willen dragen bij het opmaken van het contract. Zo zou één van de partijen bijvoorbeeld toch aansprakelijk kunnen worden gesteld voor een fout ondanks dat zij zich hiervoor geldig had geëxonereerd. Dit zou er bijgevolg toe leiden dat de rechtmatige verwachtingen van de partijen worden beschaamd aangezien zij, gelet op de verbindende contractuele afspraken, er wel op mochten vertrouwen.<sup>151</sup> Ook de Franse rechtsleer haalt dit argument herhaaldelijk aan.<sup>152</sup> Bovendien wordt door deze mogelijkheid eveneens de wil van de napoleontische wetgever aan de kant geschoven, vermits het duidelijk diens bedoeling was om in het Burgerlijk Wetboek in twee afzonderlijke regimes te voorzien.<sup>153</sup>

---

<sup>146</sup> H. COUSY, "Het verbod van samenloop tussen contractuele en extracontractuele aansprakelijkheid en zijn weerslag", *TPR* 1984, (155) 157-159; B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelles: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 71-74; B. DUBUISSON, "Responsabilité contractuelle et responsabilité extracontractuelle - Volume 2" in Responsabilités - *Traité théorique et pratique*, Brussel, Kluwer, 2003, losbl., (5) 21-22; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 162; S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 129; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 232-233.

<sup>147</sup> In recente rechtsleer is er, met het oog op de beoogde regelgeving inzake de problematiek inzake samenloop en coëxistentie, zelfs sprake van een viertal opvattingen (S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 169-171). De eerste drie opvattingen stemmen overeen met de hier vermelde opvattingen. De vierde opvatting die in deze rechtsleer wordt bedoeld, zal daarentegen worden toegelicht in hoofdstuk 3 van dit deel waarin de oplossing voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie overeenkomstig het beoogd Belgisch recht wordt uiteengezet. ZIE INFRA randnr. 97 e.v.

<sup>148</sup> Cass. 7 december 1973, *Arr.Cass.* 1974, 395; I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 125; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 170.

<sup>149</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 170.

<sup>150</sup> H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en P. HAMELINK, "Overzicht van rechtspraak (1964-1978). Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 1980, (1139) 1459; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 170.

<sup>151</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 170.

<sup>152</sup> M. BACACHE-GIBEILI, *Les Obligations - La Responsabilité civile extracontractuelle*, Parijs, Economica, 2012, 102; P. LE TOURNEAU, *Droit de la responsabilité et des contrats*, Parijs, Dalloz, 2010, 396-397.

<sup>153</sup> H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en P. HAMELINK, "Overzicht van rechtspraak (1964-1978). Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 1980, (1139) 1459.

Net zoals eerder al werd aangehaald<sup>154</sup>, halen ook tegenstanders van deze opvatting aan dat het contractuele aansprakelijkheidsrecht zodanig de buitencontractuele zorgvuldigheidsplichten gaat inpalmen.<sup>155</sup> De contractuele verplichtingen worden immers alsmaar ruimer ingevuld door middel van aanvullende werking van de goede trouw en billijkheid op grond van de artt. 1134, derde lid en 1135 BW, waardoor deze steeds nauwer aansluiten bij de algemene zorgvuldigheidsplicht die geldt in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht.<sup>156</sup> Ook recente rechtspraak zal aantonen dat de afbakening tussen het contractueel en buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht hierdoor alsmaar moeilijker wordt en tot veel rechtsonzekerheid leidt.<sup>157</sup>

**50.** De tweede opvatting staat lijnrecht tegenover de eerste opvatting en gaat uit van absolute samenloop. Samenloop tussen het contractueel en buitencontractueel aansprakelijkheidsregime is bijgevolg dus steeds mogelijk. Het aangaan van een contract tussen de partijen kan de buitencontractuele aansprakelijkheid niet uitsluiten. Dit betekent dat zelfs wanneer er sprake is van contractuele aansprakelijkheid, de benadeelde contractant zich nog steeds op het minimaal beschermingsniveau van de buitencontractuele aansprakelijkheid kan beroepen. De buitencontractuele aansprakelijkheid maakt volgens deze opvatting namelijk het gemeenrechtelijk regime van aansprakelijkheid uit, zodat elke schadelijder, of deze nu een contractant is of niet, een vordering kan instellen op grond van het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime.<sup>158</sup>

De vraag kan hierbij rijzen of de regels van het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime derhalve als regels van openbare orde moeten worden beschouwd. Contractanten kunnen zich immers op grond van dit standpunt nog steeds op de regels van buitencontractuele aansprakelijkheid beroepen ook al worden deze regels door contractuele afspraken uitgesloten. De regels van buitencontractuele aansprakelijkheid moeten evenwel toch eerder als regels van aanvullend recht worden beschouwd.<sup>159</sup> Dit heeft tot gevolg dat de benadeelde contractant de keuze heeft om de bindende kracht van de

---

<sup>154</sup> ZIE SUPRA randnr. 32

<sup>155</sup> B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 72.

<sup>156</sup> Cass. 2 februari 2006, *Arr.Cass.* 2006, 259; Brussel 17 september 2012, *TBBR* 2015, 255, noot D. VERVOORT; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 489; B. DUBUISSON, *Responsabilité contractuelle et responsabilité extracontractuelle – Les relations entre la responsabilité aquilienne et les contrats* in *Responsabilités - Traité théorique et pratique*, Brussel, Kluwer, 2003, losbl., 14-19; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 159; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 227-228.

<sup>157</sup> ZIE INFRA randnr. 115

<sup>158</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 170.

<sup>159</sup> In de rechtsleer is echter nog geen volledige eensgezindheid om de regels van het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime niet als regels van openbare orde te kwalificeren. Zo was DUBUISSON aanvankelijk de mening toegedaan dat de regels van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht als regels van openbare orde moesten worden beschouwd (B. DUBUISSON, "Responsabilité contractuelle et responsabilité extracontractuelle – Volume 2" in *Responsabilités - Traité théorique et pratique*, Brussel, Kluwer, 2003, losbl., (5) 21), terwijl DUBUISSON deze regels tegenwoordig echter niet van openbare orde beschouwt (B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 71). Ook STIJNS beschouwt de regels van de buitencontractuele aansprakelijkheid niet als regels van openbare orde, maar als regels van aanvullend recht (S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 129). CORNELIS daarentegen, die veelal een eigen standpunt inneemt, pleit ervoor om art. 1382 BW wél als regel van openbare orde te kwalificeren (L. CORNELIS, "Over samenloop, schade en overbodig causaal verband: roemloos aansprakelijkheidsrecht (partim)", *TBH* 2013, (989) 994). Ook in de Franse rechtsleer stellen voorstanders van samenloop duidelijk dat art. 1382 Ccf. als regel van openbare orde moet worden beschouwd (G. VINEY, *Traité de droit civil. Introduction à la responsabilité*, Parijs, LGDJ Lextenso éditions, 2008, 612).

overeenkomst in te roepen dan wel zich alsnog te beroepen op de regels van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht.

**51.** De derde opvatting vormt eigenlijk een tussenoplossing ten opzichte van de twee voorgaande opvattingen, die eerder een extreme oplossing vormen voor de centrale vraag onder welke voorwaarden een contractant zich kan beroepen op buitencontractuele aansprakelijkheid. Deze opvatting gaat in tegenstelling tot de twee eerste opvattingen uit van een relatief samenloopverbod. In principe is samenloop tussen de civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes niet mogelijk en krijgt het contractuele aansprakelijkheidsregime in beginsel voorrang. Toch kent dit uitgangspunt een uitzondering en is een vordering op grond van buitencontractuele aansprakelijkheid wél mogelijk indien het geschil volkomen vreemd is aan de 'harde kern' van contractuele verbintenissen (*'le noyau dur du contrat'*) en de fout noch de schade 'zuiver contractueel' zijn.<sup>160</sup> Deze twee voorwaarden vormen bijgevolg de zogenoemde uitoefeningsvoorwaarden voor de samenloop en de coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen. Bovendien wordt een buitencontractuele vordering ingevolge een fout die met een strafrechtelijk misdrijf overeenstemt ook als een bijkomende uitzondering beschouwd.<sup>161</sup>

De evolutie in de rechtspraak en rechtsleer toont aan dat er nog steeds geen eensgezindheid bestaat over hoe deze uitoefeningsvoorwaarden precies moeten worden ingevuld.<sup>162</sup> Dit vertaalt zich onder meer in de zogenaamde strijd tussen de 'verdwijners' en 'verfijners'. Deze verdeeldheid toont aan dat het des te meer cruciaal is dat de uitoefeningsvoorwaarden die door deze opvatting worden gesteld een precieze invulling verkrijgen.

**52.** Deze drie opvattingen uit de rechtsleer die als oplossing zouden kunnen dienen voor het probleem van samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid, vinden eveneens hun grondslag in de sterke evolutie van de Belgische cassatierechtspraak omtrent de problematiek inzake samenloop en coëxistentie. De volgende afdeling zal deze evolutie in de cassatierechtspraak en de rechtsleer meer gedetailleerd toelichten.

## **Afdeling 2: Evolutie in cassatierechtspraak en rechtsleer**

**53.** Naast de rechtsleer gaf ook de Belgische rechtspraak, meer in het bijzonder het Hof van Cassatie, in openvolgende rechtspraak een antwoord op de centrale vraag of, en zo ja, onder welke voorwaarden, een contractant zijn medecontractant kan aanspreken op grond van een buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering voor een contractuele wanprestatie die de medecontractant begaat. Het antwoord op deze centrale vraag wordt door de rechtspraak vertaald in een sterke evolutie van cassatierechtspraak in de voorbije decennia, waarbij eveneens de drie opvattingen gegeven door de rechtsleer zijn terug te vinden. De evolutie in de cassatierechtspraak toont namelijk aan dat er niet alleen in de rechtspraak heel wat controversie bestond, en nog steeds bestaat, over de mogelijke oplossingen voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie, maar ook in de rechtsleer.

---

<sup>160</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 170.

<sup>161</sup> ZIE INFRA, randnr. 62

<sup>162</sup> ZIE INFRA, randnr. 76

**54.** Deze evolutie in de cassatierechtspraak (en rechtsleer) is klassiek onder te verdelen in drie periodes: de periode vóór het *Stuwadoorsarrest*, de periode vanaf het *Stuwadoorsarrest* en de periode vanaf het arrest *Tiercé Franco Belge*.<sup>163</sup>

#### Onderafdeling 1: Periode vóór het *Stuwadoorsarrest*

**55.** De eerste te onderscheiden periode is de periode die zich situeert voorafgaand aan het *Ebesarrest* (1971) en het *Stuwadoorsarrest* (1973) en stemt overeen met de tweede opvatting die in de rechtsleer als mogelijke oplossing voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie wordt gegeven.<sup>164</sup>

Vóór de ommekeer die deze arresten teweegbrachten, was samenloop tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid zonder meer mogelijk en gold absolute samenloop als uitgangspunt. Een benadeelde contractant had tot het begin van de jaren '70 met andere woorden de keuze om zijn vordering op contractuele aansprakelijkheid dan wel op buitencontractuele aansprakelijkheid te baseren, indien de contractuele wanprestatie van zijn medecontractant eveneens een onrechtmatige daad uitmaakte.<sup>165</sup>

**56.** Zowel de rechtsleer als de rechtspraak waren in deze periode het erover eens dat de regels van buitencontractuele aansprakelijkheid moeten primeren op de regels van contractuele aansprakelijkheid als gemeenrechtelijk aansprakelijkheidsregime. Het bestaan van een contract tussen de partijen of dat de schade veroorzaakt zou zijn door de uitvoering van het contract, doet

---

<sup>163</sup> I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 483 e.v.; STIJNS, S., "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 162 e.v.; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 172 e.v.; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 226 e.v.; P. GILLAERTS, "Bevestiging rechtspraak Tiercé Franco Belge inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?" (noot onder Cass. 17 maart 2017), *TBH* 2017, afl. 9, 953 e.v. Ook de MvT heeft het over drie periodes (MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memor%C3%ADe\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memor%C3%ADe_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 19). Sommige auteurs hebben het daarentegen eerder over twee te onderscheiden periodes (W. BUELENS en D. VERHOEVEN, "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, (314) 319).

<sup>164</sup> ZIE SUPRA randnr. 50

<sup>165</sup> B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de Conciliation ..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 74-75; P. GILLAERTS, "Bevestiging rechtspraak Tiercé Franco Belge inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?" (noot onder Cass. 17 maart 2017), *TBH* 2017, afl. 9, 954; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 163-164; T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 97-98; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 233.

hieraan geen afbreuk.<sup>166</sup> Het cassatiearrest van 13 februari 1930<sup>167</sup>, die deze periode kenmerkt, illustreert dit standpunt met expliciete bewoordingen.

In het arrest van 13 februari 1930 van het Hof van Cassatie ging het over de zaak waarin er tussen de eigenaar van een paard en de toenmalige NMBS een contract werd gesloten om het paard te vervoeren. Tijdens de uitvoering van het contract kwam het paard te sterven, waarop de eigenaar van het paard een buitencontractuele vordering instelde. De appelrechter stond de buitencontractuele vordering toe indien de eigenaar een fout in de zin van art. 1382 BW kon bewijzen. Als middel voor het Hof van Cassatie voerde de NMBS vervolgens aan dat art. 1382 BW geen toepassing kan vinden tussen contractanten. Het Hof van Cassatie oordeelde tenslotte dat het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime zich als gemeenrechtelijk regime opdringt aan iedereen en in alle omstandigheden.<sup>168</sup> In deze periode werden door het Hof nog geen bijzondere beperkingen gesteld voor de fout en de schade.

Ook in latere arresten werd deze opvatting door het Hof van Cassatie bevestigd.<sup>169 170</sup>

**57.** Toch kan men deze opvatting van het Hof van Cassatie niet zomaar aanvaarden. Zo werd er door de rechtsleer reeds in de jaren '30 op gewezen dat er op contracten van het gemeen recht afwijkende wettelijke of contractuele aansprakelijkheidsregels van toepassing kunnen zijn. Wanneer het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime zonder meer als gemeenrechtelijk aansprakelijkheidsregime zou primeren zou dit echter beleidsmatige bezwaren kunnen opleveren. De van het gemeen recht afwijkende wettelijke of contractuele aansprakelijkheidsregels verliezen immers hun nut indien de benadeelde contractant, bij schade veroorzaakt door de uitvoering van het contract, de toepassing van deze regels kan uitsluiten door zich eenvoudigweg te beroepen op de regels van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht. Opdat deze afwijkende bepalingen hun

---

<sup>166</sup> Cass. 13 februari 1930, *Pas.* 1930, 115; P. GILLAERTS, "Bevestiging rechtspraak Tiercé Franco Belge inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?" (noot onder Cass. 17 maart 2017), *TBH* 2017, afl. 9, 954; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 164; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 172-173; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 97-98; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 233.

<sup>167</sup> Cass. 13 februari 1930, *Pas.* 1930, 115.

<sup>168</sup> "Attendu, cependant, qu'en prescrivant la réparation par chacun de tout dommage causé à la personne d'autrui ou à ses biens, l'article 1382 du Code civil a édicté une règle don't l'observation s'impose, en principe, à tous et en toutes circonstances" (Cass. 13 februari 1930, *Pas.* 1930, 115).

<sup>169</sup> Cass. 28 maart 1889, *Pas.* 1889, 161; Cass. 18 mei 1961, *RW* 1961-62, 1561. Ook in lagere rechtspraak werd dit standpunt herhaaldelijk bevestigd (zie hiervoor: H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en P. HAMELINK, "Overzicht van rechtspraak (1964-1978). Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 1980, 1447).

<sup>170</sup> Echter wordt het cassatiearrest van 7 november 1969 (Cass. 7 november 1969, *RW* 1969-70, 1088) door vele auteurs ten onrechte ook vaak vermeld als een bevestiging van het cassatiearrest van 13 februari 1930 (zie bijvoorbeeld: V. SIMONART, "La quasi-immunité des organes de droit privé" (noot onder Cass. 7 november 1997), *RCJB* 1999, 737, voetnoot 11; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 163, voetnoot 75; P. VAN OMMESLAGHE, *Droits des obligations*, II, Brussel, Bruylant, 2010, 1168-1169; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 98, voetnoot 418). Dit is echter fout aangezien het Hof van Cassatie in deze zaak een arrest van Het van Beroep van Luik casseerde dat geen vraag betrof naar de eigenlijke problematiek inzake samenloop en coëxistentie aangezien in deze zaak niet voldaan was aan de toepassingsvoorwaarden voor samenloop (H. COUSY, "Het verbod van samenloop tussen contractuele en extracontractuele aansprakelijkheid en zijn weerslag", *TPR* 1984, (155) 160-161).

nut niet zouden verliezen, is het derhalve aanbevolen dat deze regels voorrang krijgen op het gemeen recht, waaronder ook het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht.<sup>171</sup>

Deze oplossing wordt door de recente rechtsleer doorgaans aangeduid als wisseloplossing voor de huidige cassatierechtspraak waarin een principiële samenloopverbod als uitgangspunt geldt.<sup>172</sup>

## Onderafdeling 2: Periode vanaf het *Stuwadoorsarrest*

**58.** De tweede periode wordt klassiek aangeduid als de periode vanaf hetwelk het befaamde *Stuwadoorsarrest* van 7 december 1973<sup>173</sup> een omwenteling teweegbracht in het oordeel van het Hof van Cassatie. Sedert het *Stuwadoorsarrest* werd door het Hof voor het eerst uitdrukkelijk een (relatief) samenloopverbod als uitgangspunt aangenomen, in tegenstelling tot de eerste periode waarin er zonder meer een absolute samenloop werd aanvaard.<sup>174</sup> Deze omwenteling is evenwel het gevolg van enkele eerdere ontwikkelingen in de rechtsleer en rechtspraak.

**59.** Reeds in het begin van de jaren '50 ontstond er zowel in de lagere rechtspraak als in een deel van de rechtsleer een terughoudendheid om een absolute samenloop van de civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes nog langer als uitgangspunt te aanvaarden. Er kwam meer en meer aanhang voor de gedachte dat het opstellen van een contract de regels van het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime tussen de partijen uitsluit.<sup>175</sup> DE PAGE bijvoorbeeld, aanvaardde samenloop enkel in de gevallen waarin de contractuele wanprestatie eveneens de miskening van een buitencontractuele plicht uitmaakt en wanneer de schade die hierdoor wordt veroorzaakt buitencontractueel is.<sup>176</sup>

**60.** Met het zogenaamde *Ebes-arrest* van 4 juni 1971 kan volgens STIJNS uit de rechtspraak van het Hof van Cassatie vooreerst worden afgeleid dat een buitencontractuele vordering tussen twee contractanten slechts uitzonderlijk mogelijk is indien er zowel een schending is van een buitencontractuele verplichting, van een contractuele verplichting en er een zuiver buitencontractuele

---

<sup>171</sup> J. RUTSAERT, "De l'exclusion de la responsabilité délictuelle entre contractants", Belg. Jud. 1932, 293.

<sup>172</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 38; W. BUELENS en D. VERHOEVEN, "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, afl. 6, (314) 332; L. CORNELIS, "Verkeerd verbonden" in V. SAGAERT en D. LAMBRECHT (eds.), *Actuele ontwikkelingen inzake verbintenissenrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, (259) 318; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 164; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 117-118;

<sup>173</sup> Cass. 7 december 1973, *RW* 1973-74, 1597, noot J. HERBOTS (*Stuwadoorsarrest*)

<sup>174</sup> ZIE SUPRA, randnr. 55 e.v.

<sup>175</sup> J. DABIN en A. LAGASSE, "Examen de jurisprudence (1948-1951). La responsabilité délictuelle et quasidélictuelle", *RCJB* 1952, (56) 57-58; J. DABIN en A. LAGASSE, "Examen de jurisprudence (1951-1955). La responsabilité délictuelle et quasi-délictuelle", *RCJB* 1955, (216) 216-217; J. DABIN en A. LAGASSE, "Examen de jurisprudence (1955-1959). La responsabilité délictuelle et quasi délictuelle", *RCJB* 1959, (175) 176-177; J. DABIN en A. LAGASSE, "Examen de jurisprudence (1959-1968). La responsabilité délictuelle et quasi délictuelle", *RCJB* 1968, (193) 198.

<sup>176</sup> H. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les incapables. Les obligations*, Brussel, Bruylant, 1964, 907. Zie hierover ook: P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 233.

schade voorhanden is.<sup>177</sup> Dit wordt betwist door BOCKEN die van mening is dat er hier geen sprake was van samenloop aangezien er geen onrechtmatige daad werd begaan.<sup>178</sup>

In dit arrest ging het om een leverancier van Ebes die zich contractueel ertoe had verbonden om stroom te leveren aan een bedrijf. Omwille van het foutief aanwijzen door Ebes van de hoogspanningskabels werd er door bepaalde werken een elektriciteitskabel beschadigd hetgeen uiteindelijk schade toebracht aan het bedrijf. Gezien het voorhanden zijn van een exoneratiebeding, beroept het bedrijf zich op een buitencontractuele vordering met het oog op het vergoeden van de schade. Het Hof van Cassatie oordeelde uiteindelijk dat een buitencontractuele vordering niet tot de mogelijkheid behoort vermits het geschonden recht voortvloeit uit de contractuele verhouding tussen Ebes en het bedrijf. In die zin had men zich dus enkel kunnen beroepen op een contractuele aansprakelijkheid.

**61.** Ongeacht de discussie inzake de invloed van het *Ebes*-arrest heeft het Hof van Cassatie enkele jaren later met het *Stuwadoorsarrest* expliciet de mogelijkheid tot samenloop beperkt.<sup>179</sup> Sedert dit mijlpaalarrest neemt men als uitgangspunt een samenloopverbod aan, behoudens ingeval twee uitzonderingen zich voordoen.<sup>180</sup> De feiten die aanleiding hebben gegeven tot dit arrest luiden als volgt. Een fabrikant van een hydraulische draaimachine heeft een vervoerscontract gesloten met een rederij, die voor het inladen van de ingekiste machine aan boord een beroep deed op een stuwadoer die de hoedanigheid had van een zelfstandige uitvoeringsagent. Wegens een fout van de uitvoeringsagent ging er iets mis met het inladen van de draaimachine en liep de inhoud schade op. Vermits er een exoneratiebeding vermeld was in de vervoersovereenkomst, die de (contractuele) aansprakelijkheid voor fouten van de aangestelde stuwadoer exonereerde, trachtte de gesubrogeerde verzekeraar van de fabrikant zich via een buitencontractuele vordering te verhalen op de zelfstandige uitvoeringsagent. Het Hof van Cassatie oordeelde uiteindelijk dat de stuwadoer als aangestelde of uitvoeringsagent enkel aansprakelijk gesteld kan worden indien de hem verweten fout de schending uitmaakt, niet van de contractueel aangegane verbintenis maar van een iedereen opgelegde verbintenis, en indien de fout een andere dan een louter uit de gebrekkige uitvoering van het contract ontstane schade heeft veroorzaakt.<sup>181</sup>

Uit deze bewoordingen valt af te leiden dat het Hof initieel vereiste dat de schadeverwekkende gebeurtenis zowel een zuiver buitencontractuele fout als zuiver buitencontractuele schade zou

---

<sup>177</sup> Cass. 4 juni 1971, *RW* 1971-72, 371; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 173.

<sup>178</sup> H. BOCKEN, "Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid", *NJW* 2007, (722) 726.

<sup>179</sup> Cass. 7 december 1973, *Arr.Cass.* 1974, 395 ; B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 76; S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2013, 133; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 171; H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en P. HAMELINK, "Overzicht van rechtspraak (1964-1978). Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 1980, 1455; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 235.

<sup>180</sup> B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 75; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 174.

<sup>181</sup> Cass. 7 december 1973, *Arr.Cass.* 1974, 395.

impliceren opdat een buitencontractuele vordering mogelijk is. Beide voorwaarden moeten cumulatief vervuld te zijn.<sup>182</sup>

**62.** Hoewel het *in casu* om een situatie van actieve coëxistentie ging<sup>183</sup>, had het Hof van Cassatie deze redenering in zijn latere rechtspraak toegepast als de algemene uitoefeningsvoorwaarden van samenloop.<sup>184</sup> Deze voorwaarden vormen een eerste uitzondering op het samenloopverbod. De reden waarom het Hof vanaf het *Stuwadoorsarrest* deze voorwaarden voortaan toepast bij zowel een situatie van actieve coëxistentie als samenloop is te wijten aan het feit dat het Hof van Cassatie de hulppersoon niet als een echte derde beschouwt.<sup>185</sup> De aangestelde hulppersonen worden namelijk op basis van bepaalde theorieën zoals de identificatietheorie of de theorie van de vervanging beschouwd als de economische vervangers of vertegenwoordigers van diens opdrachtgever.<sup>186</sup> Doordat zij met andere woorden worden beschouwd als het verlengstuk van de hoofdschuldnaar moeten de voormelde voorwaarden des te meer te gelden bij een buitencontractuele vordering ingesteld door de benadeelde contractant jegens diens medecontractant.<sup>187</sup>

Naast de voormelde uitoefeningsvoorwaarden geldt er een bijkomende uitzondering ingeval een strafrechtelijk misdrijf leidt tot een samenloop van het strafrechtelijk aansprakelijkheidsregime en het civielrechtelijke aansprakelijkheidsregime waaronder zowel de contractuele als buitencontractuele aansprakelijkheid, hetgeen een contractuele of buitencontractuele vordering tussen beide contractanten steeds mogelijk maakt.<sup>188</sup> Als grondslag voor deze uitzondering wordt onder meer enerzijds aangehaald dat een samenloopverbod in strijd zou zijn met de openbare orde aangezien de strafrechter geen kennis kan nemen van contractuele vorderingen.<sup>189</sup> Daarnaast wordt eveneens een beroep gedaan op de eenheid van het strafrechtelijk en civielrechtelijk schuldbegrip hetgeen impliceert dat elk strafrechtelijk misdrijf eveneens een onrechtmatige daad kan uitmaken in de zin van art. 1382-1383 BW.<sup>190</sup> Het gevolg van deze uitzondering houdt in dat de benadeelde contractant een vrije keuze zal hebben tussen een contractuele en een buitencontractuele vordering jegens diens medecontractant.<sup>191</sup> Enkele toepassingsvoorbeelden in de rechtspraak zijn onder meer

---

<sup>182</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 175.

<sup>183</sup> ZIE SUPRA randnr. 61.

<sup>184</sup> Cass. 14 oktober 1985, *Arr.Cass.* 1985-86, 179; Cass. 9 november 1987, *Arr.Cass.* 1987-88, 315; Cass. 28 september, *Arr.Cass.* 1995, 827; Cass. 23 mei 1997, *Arr.Cass.* 1997, 563; Cass. 26 april 2002, *Arr.Cass.* 2002, 1136; Cass. 21 juni 2002, *Arr.Cass.* 2002, 1578.

<sup>185</sup> ZIE SUPRA randnr. 45.

<sup>186</sup> I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 213-214; S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht*, boek 1, Brugge, die Keure, 2005, 144; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 112; W. VAN GERVEN, m.m.v. A. VAN OEVELEN, *Verbindenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 318-319.

<sup>187</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 175, voetnoot 712.

<sup>188</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 40-41; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 492 e.v.; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 164-165; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 106 e.v.

<sup>189</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 41; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 109.

<sup>190</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 165; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 109-110; W. VAN GERVEN, m.m.v. A. VAN OEVELEN, *Verbindenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 307 e.v.

<sup>191</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 41; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010,



de contractuele wanprestatie die tegelijk het misdrijf van onopzettelijke doding of slagen en verwondingen<sup>192</sup>, het misdrijf van valsheid in geschrifte<sup>193</sup> of bijvoorbeeld het misdrijf van brandstichting<sup>194</sup> uitmaakt.

Zo bevestigde het Hof van Cassatie deze mogelijkheid tot samenloop onder meer in het arrest van 26 oktober 1990<sup>195</sup>, dat ook wel eens het *Vakantieverblijf*-arrest wordt genoemd. In deze zaak stelden de ouders van een minderjarig kind een buitencontractuele vordering in tegen een vakantieverblijf en de monitors van het vakantieverblijf omdat hun minderjarig kind ernstige verwondingen had opgelopen door het tuimelen van een balkon van het betrokken vakantieverblijf. Dit ondanks dat de verbintenis om in staan voor de veiligheid van de kinderen contractueel van aard was. Het Hof oordeelde in deze zaak dat het voorhanden zijn van een strafrechtelijk misdrijf bij het uitvoeren van een overeenkomst niet kan uitsluiten dat men zich alsnog op het civielrechtelijke aansprakelijkheidsregime beroept, meer bijzonder het contractueel en buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht.

**63.** De voorgaande evolutie in de rechtspraak toont dus aan dat sedert het *Stuwadoorsarrest* de mogelijkheid tot samenloop op een ingrijpende wijze beperkt werd door het Hof van Cassatie.<sup>196</sup> Opdat een samenloop mogelijk is, moet de fout i) een schending uitmaken van een aan iedereen opgelegde verplichting en moet deze tekortkoming ii) andere schade veroorzaken dan een schade louter voortvloeiende uit de gebrekkige uitvoering van het contract. Deze twee uitoefeningsvoorwaarden hebben voorafgaand aan de periode vanaf het arrest *Tiercé Franco Belge* voor heel wat discussie gezorgd in de rechtsleer.<sup>197</sup> Dit debat staat bekend als de discussie tussen de voorstanders van de zogenaamde verdwijningstheorie en die van de verfijningstheorie.<sup>198</sup> Elke strekking benadert de voorwaarden vanuit een andere interpretatie.

---

(223) 240; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 107.

<sup>192</sup> Cass. 4 oktober 1973, *Arr.Cass.* 1974, 132; Cass. 26 oktober 1990, *Arr.Cass.* 1990-91, 244.

<sup>193</sup> Cass. 25 april 1983, *Arr.Cass.* 1983, 1048.

<sup>194</sup> Bergen 15 oktober 1997, *RGAR* 1999, 166.

<sup>195</sup> Cass. 26 oktober 1990, *Arr.Cass.* 1990-91, 244.

<sup>196</sup> B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 76; S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2013, 133; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 171; H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en P. HAMELINK, "Overzicht van rechtspraak (1964-1978). Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 1980, 1455; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 235.

<sup>197</sup> B. DUBUISSON, "Responsabilité contractuelle et responsabilité extracontractuelle - Volume 2" in *Responsabilités - Traité théorique et pratique*, Brussel, Kluwer, 2003, losbl., (5) 20-32; I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid. De quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 152-160; S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2013, 128 e.v.; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 172-177; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 234-238.

<sup>198</sup> H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en P. HAMELINK, "Overzicht van rechtspraak. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad (1964-1978)", *TPR* 1980, (1139) 1457-1460.

## §1 De verdwijningstheorie

**64.** De voorstanders van de verdwijningstheorie, oftewel de 'verdwijners', pleiten eerder voor een samenloopverbod. Deze auteurs zijn van mening dat indien een samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen toegelaten zou worden de wil van de wetgever ondermijnd wordt, aangezien in het BW, dat op heden nog in werking is, beide aansprakelijkheidsregimes afzonderlijk worden geregeld.<sup>199</sup> Daarnaast is men van mening dat beide voorwaarden praktisch gezien moeilijk te vervullen zijn.<sup>200</sup> De meerderheid in de rechtsleer stelt dan ook dat een buitencontractuele vordering tussen twee contractspartijen quasi geheel verdwenen is.<sup>201</sup>

### De eerste voorwaarde

**65.** De verdwijningstheorie benadert en bekritiseert de eerste voorwaarde in de rechtspraak van het Hof van Cassatie op een strikte manier. Zo argumenteert men dat de vereiste dat de fout enkel een inbreuk op de algemene zorgvuldigheidsnorm mag uitmaken zich zelden tot nooit zal kunnen voordoen. Contractuele verbintenissen vloeien immers vaak impliciet voort uit (buitencontractuele) zorgvuldigheids- of veiligheidsplichten die ofwel conventioneel bedongen zijn ofwel hun grondslag vinden in de wet of uit het leerstuk van de goede trouw.<sup>202</sup> Doordat deze plichten steeds meer parallel lopen met de contractuele verbintenissen, of van zodra ze worden gecontractualiseerd, verliezen ze geleidelijk aan hun buitencontractuele aard.<sup>203</sup>

Bovendien wordt er, in tegenstelling tot de interpretatie van de verfijningstheorie, benadrukt dat uit het feit dat de fout volledig vreemd dient te zijn aan de uitvoering van het contract enkel kan worden geïnterpreteerd dat samenloop uitgesloten is in geval van een gemengde fout.<sup>204</sup> Een meerderheid in de rechtsleer en de rechtspraak lijkt zich hierbij aan te sluiten.<sup>205</sup>

### De tweede voorwaarde

**66.** Doordat het Hof de vereiste stelde dat de fout een andere dan een aan de slechte uitvoering van het contract te wijten schade dient te veroorzaken, wordt gesteld dat de benadeelde een zware

---

<sup>199</sup> T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 99.

<sup>200</sup> A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 762; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 99.

<sup>201</sup> A. VAN OEVELEN, "De samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: een koerswijziging in de rechtspraak van het Hof van Cassatie", *RW* 2006-07, (1718) 1719; H. BOCKEN, "Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Verfijners, verdwijners en het arrest van het Hof van Cassatie van 29 september 2006", *NjW* 2007, (722) 727; H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE, L. WYNANT en M. DEBAENE, "Overzicht van rechtspraak [1994-1999]. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 2000, (1551) 1938; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 245; R. KRUIHOF, "Overzicht van rechtspraak. Verbintenissen (1974-1980)", *TPR* 1983, (495) 610; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 147. S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 192-193.

<sup>202</sup> A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 762; H. VANDENBERGHE, M. VAN QUICKENBORNE en P. HAMELINK, "Overzicht van rechtspraak (1964-1978). Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 1980, (1139) 1458; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 173.

bewijslast dient te dragen om aan de tweede voorwaarde te voldoen. Het contractuele schadebegrip wordt immers breed ingevuld doordat het alle materiële en morele schade omvat die voorzienbaar is en een noodzakelijk gevolg is van de contractuele wanprestatie.<sup>206</sup> Daarenboven zijn de verdwijners ook van mening dat deze voorwaarde moeilijk te begrijpen is en weinig nut heeft doordat het niets toevoegt aan de eerste voorwaarde. Op basis van een samenlezing van beide voorwaarden blijkt er namelijk niets bepaald te zijn inzake de aard van de schade, maar wel omtrent de aard van de fout die de schade heeft veroorzaakt.<sup>207</sup> Deze mag met andere voorwaarde woorden niet contractueel zijn opdat een samenloop mogelijk zou zijn.<sup>208</sup>

## §2 De verfijningstheorie

**67.** In tegenstelling tot de verdwijningstheorie, zijn de aanhangers van de verfijningstheorie eerder voor samenloop. De 'verfijners', een minderheid in de rechtsleer echter, beschouwen het oordeel in het *Stuwadoorsarrest* namelijk als een verfijning van het standpunt dat het Hof van

---

<sup>203</sup> A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 762; J. DABIN en A. LAGASSE, "Examen de Jurisprudence (1948 à 1951). La responsabilité délictuelle et quasi délictuelle (Code civ., Art. 1382 et suiv.)", *RCJB* 1952, (55) 57-58; ZIE SUPRA Randnr. 32 en 49.

<sup>204</sup> B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 76; H. BOCKEN, "Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Verfijners, verdwijners en het arrest van het Hof van Cassatie van 29 september 2006", *NjW* 2007, (722) 727; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 485; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 173.

<sup>205</sup> H. BOCKEN, "Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Verfijners, verdwijners en het arrest van het Hof van Cassatie van 29 september 2006", *NjW* 2007, (722) 727; I. BOONE, "De 'bescheiden' bijdrage van het Hof van Cassatie voor het aansprakelijkheidsrecht" in A. BOSSUYT, B. DECONINCK, E. DIRIX, A. FETTWEIS en E. FORRIER, *Liber spei et amicitiae Ivan Verougstraete*, Brussel, Larcier, 2011, (47) 53; E. DIRIX en A. VAN OEVELEN, "Kroniek van het verbintenissenrecht (1985-1992) (eerste deel)", *RW* 1992-1993, (1209) 1226; O. GOUT, "Le cumul responsabilités contractuelle et extracontractuelle en droit belge et en droit français: de la genèse des règles aux perspectives d'évolution" in E. VAN DE HAUTE, *Le droit des obligations dans les jurisprudences française et belge*, Brussel, Bruylant, 2013, (123) 133; A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 763; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 173 en 188; M. VAN QUICKENBORNE, "Réflexions sur le dommage purement contractuel" (noot onder Cass. 14 oktober 1985), *RCJB* 1988, (344) 345 en 347; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY, *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 236-237. Ondanks dat DUBUISSON eerder de verfijningstheorie verdedigt sluit hij zich zelfs aan bij deze argumentatie (B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 76).

<sup>206</sup> A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 762; A. DE BROECK, "De schade bij samenloop en co-existentie. Een verkenning van de grens tussen contractuele en buitencontractuele schade" in A. DE BROECK, I. SAMOY, S. STIJNS en R. VAN RANSBEECK, *Knelpunten in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Brugge, die Keure, 2013, (21) 27-31; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 174.

<sup>207</sup> H. BOCKEN, "Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Verfijners, verdwijners en het arrest van het Hof van Cassatie van 29 september 2006", *NjW* 2007, (722) 729; H. COUSY, "Het verbod van samenloop tussen contractuele en extra-contractuele aansprakelijkheid en zijn weerslag", *TPR* 1984, (155) 195; S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 174-175.

<sup>208</sup> H. BOCKEN, "Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Verfijners, verdwijners en het arrest van het Hof van Cassatie van 29 september 2006", *NjW* 2007, (722) 729; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 485; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 100.

Cassatie innam in het arrest van 13 februari 1930.<sup>209</sup> Zij beschouwen de buitencontractuele aansprakelijkheid als het gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsregime dat in elk geval toepasselijk kan zijn ook al zou de schade zijn oorsprong vinden in een contractuele relatie.<sup>210</sup> Vanuit die optiek interpreteren zij de uitoefeningsvoorwaarden op een soepelere wijze.

#### De eerste voorwaarde

**68.** Hoewel het Hof van Cassatie als fout de schending van een aan iedereen opgelegde verbintenis vereist, interpreteren de 'verfijners' deze voorwaarde als dat er een niet louter contractuele fout voorhanden moet zijn. Concreet doelt men op het feit dat de fout niet alleen de een tekortkoming uitmaakt van een contractuele verbintenis, maar daarnaast eveneens de schending inhoudt van de aan iedereen opgelegde algemene zorgvuldigheidsnorm.<sup>211</sup> Hierdoor pleiten de voorstanders van deze theorie met andere woorden dat een samenloop van een buitencontractuele en contractuele vordering mogelijk is indien er sprake is van een gemengde fout.<sup>212</sup> Dit doet zich in het bijzonder voor indien er bijvoorbeeld wettelijke opgelegde regels, zoals onder meer deontologische regels eigen aan een beroep, in het contract tussen beide partijen opgenomen zouden worden.<sup>213</sup> Enkel indien de zuiver contractuele kern van de rechtsverhouding tussen beide contractanten wordt geraakt, zou een samenloop van beide aansprakelijkheidsregimes niet mogelijk zijn.<sup>214</sup> Ingevolge deze soepelere voorwaarde zal de kans dus groter zijn dat er sprake is van samenloop aan de hand waarvan de benadeelde de keuze heeft om diens medecontractant via het ene dan wel het andere aansprakelijkheidsregime aan te spreken.<sup>215</sup>

#### De tweede voorwaarde

**69.** De tweede voorwaarde interpreteren de verfijners als dat samenloop mogelijk is indien er naast een gemengde fout, er eveneens een niet louter contractuele schade zou zijn. Ook in deze voorwaarde gaat het om schade die zich buiten het 'zuiver contractuele kader' bevindt hetgeen impliceert dat de schade niet enkel mag bestaan in het verlies van een economisch voordeel dat

---

<sup>209</sup> H. COUSY, "Het verbod van samenloop tussen contractuele en extra-contractuele aansprakelijkheid en zijn weerslag", *TPR* 1984, (155) 156; J. VAN RYN, "Responsabilité aquilienne et contrats", *JT* 1975 (505) 505-506; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 175; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 99.

<sup>210</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 175-176; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 99.

<sup>211</sup> I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 485; J. HERBOTS, "Quasi-delictuele aansprakelijkheid en overeenkomsten", *TPR* 1980, (1055) 1091; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 175-176; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 99.

<sup>212</sup> A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 765; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 175-176.

<sup>213</sup> H. COUSY, "Het verbod van samenloop tussen contractuele en extra-contractuele aansprakelijkheid en zijn weerslag", *TPR* 1984, (155) 160.

<sup>214</sup> C. PAUWELS, "Over metaalstukken en vergiftigde koeien: een geval van samenloop?" (noot onder Antwerpen 23 januari 1986), *RW* 1986-1987, (330) 331; H. COUSY, "Het verbod van samenloop tussen contractuele en extra-contractuele aansprakelijkheid en zijn weerslag", *TPR* 1984, (155) 160.

<sup>215</sup> ZIE SUPRA, randnr. 26 e.v.

exclusief voortvloeit uit een behoorlijke uitvoering van het contract tussen beide partijen.<sup>216</sup> Deze schade omvat eveneens een indirecte schadepost, maar wordt door de verfijners enger ingevuld dan door de verdwijners. Men stelt namelijk dat deze enkel de schade omvat die onmiddellijk volgt op de directe schade en die hiervan in het verlengde ligt.<sup>217</sup> Andere auteurs brengen verduidelijking via datgene wat door MONDY 'het positieve contractsbelang' wordt genoemd.<sup>218</sup> Het contractuele kader omvat in eerste instantie de directe schade en anderzijds de schade die in het verlengde ligt van deze schade. De schade die zich pas in een derde fase zou voortdoen, kan vergoed worden via een buitencontractuele vordering.<sup>219</sup>

Om de interpretatie van deze voorwaarde duiding te geven, gebruikt men als voorbeeld het feitenrelaas uit het *Ebes*-arrest<sup>220</sup>: doordat de elektriciteitskabel geraakt werd, bestaat de louter contractuele schade uit het feit dat er geen elektriciteit verworven kon worden hetgeen enkel een contractuele vordering kan rechtvaardigen. Alle andere schade zou vergoed kunnen worden via een buitencontractuele vordering.<sup>221</sup>

### Onderafdeling 3: Periode vanaf *Tiercé Franco Belge* arrest

**70.** Vermits het Hof van Cassatie ook na het *Stuwadoors*-arrest de overwegingen van dit arrest staande hield, leek het initieel alsof de controverse definitief beslecht was in het voordeel van de verdwijningstheorie.<sup>222</sup> Echter, niets is minder waar. Sedert het *Tiercé Franco Belge*-arrest van 26 september 2006 veranderde het Hof in zijn rechtspraak namelijk van koers en ontstond er een nieuwe periode in de evolutie van de cassatierechtspraak inzake de formulering van de samenloopvoorwaarden.<sup>223</sup>

**71.** In dit arrest ging het om een man die bij een turfkantoor een weddenschap had geplaatst op de paardrennen waarbij hij uiteindelijk in de prijzen bleek te vallen. Nadat het formulier in een windvlaag achter de kassa was terechtgekomen, weigerde de uitbater, een aangestelde van het

---

<sup>216</sup> B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 73; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 99.

<sup>217</sup> A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 766; B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 78; J. HERBOTS, "Quasi-delictuele aansprakelijkheid en overeenkomsten", *TPR* 1980, (1055) 1093.

<sup>218</sup> A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 766.

<sup>219</sup> A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 767; B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 78; B. DUBUISSON, V. CALLEWAERT, B. DE CONINCK en G. GATHEM, *La responsabilité civile. Chronique de jurisprudence 1996-2007, Volume 1, Le fait générateur et le lien causal*, Brussel, Larcier, 2009, 485-486.

<sup>220</sup> ZIE SUPRA, randnr. 60-61, Zie ook: Luik 28 februari 2013, *T.Aann.* 2015, 94; H. BOCKEN, "Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Verfijners, verdwijners en het arrest van het Hof van Cassatie van 29 september 2006", *NjW* 2007, (722) 728; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 99.

<sup>221</sup> C. PAUWELS, "Over metaalstukken en vergiftigde koeien: een geval van samenloop?" (noot onder Antwerpen 23 januari 1986), *RW* 1986-1987, (330) 331; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 99.

<sup>222</sup> T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 102.

<sup>223</sup> Cass. 29 september 2006, *Arr.Cass.* 2006, 1863.

kantoor, om de weddenschap te valideren. De benadeelde trachtte zowel het kantoor, de werkgever, als diens aangestelde op buitencontractuele wijze aan te spreken.<sup>224</sup> In zijn uitspraak benadrukte het Hof van Cassatie in eerste instantie de klassieke regel van de aansprakelijkheid van de hoofdschuldenaar voor diens hulppersonen.<sup>225</sup> Daarnaast herformuleerde het Hof van Cassatie de samenloopvoorwaarden als volgt: 'een buitencontractuele vordering is jegens een medecontractant mogelijk indien de hem ten laste gelegde fout een tekortkoming uitmaakt niet alleen aan de contractuele verbintenis, maar ook aan de algemene zorgvuldigheidsverplichting die op hem rust én indien deze fout andere dan aan de slechte uitvoering te wijten schade heeft veroorzaakt' (eigen benadrukking).<sup>226</sup>

Anders dan het *Stuwadoorsarrest* stelt het Hof nu uitdrukkelijk dat de fout niet enkel zuiver buitencontractueel dient te zijn, maar dat een buitencontractuele vordering ook mogelijk is in het geval van 'gemengde fouten'. Dit houdt meer bepaald in dat de foutvereiste minder streng wordt ingevuld daar ze niet meer vreemd moet zijn aan de uitvoering van de overeenkomst. Hierdoor brengt het *Tiercé Franco Belge*-arrest dus een wijziging aan in de eerste (fout)voorwaarde aangezien vanaf dan gemengde fouten in de formulering van de uitoefeningsvoorwaarden voor samenloop en coëxistentie vervat zijn.<sup>227</sup> De tweede voorwaarde blijft daarentegen ongewijzigd.<sup>228</sup>

**72.** Vermits het Hof van Cassatie zonder enige motivering hierbij zijn rechtspraak opnieuw wijzigde, heeft ook dit arrest tot verschillende interpretaties geleid.<sup>229</sup> Zo werd er enerzijds gesteld dat ingevolge het *Tiercé Franco Belge*-arrest de verdwijningstheorie definitief werd verlaten ten bate van de verfijningstheorie.<sup>230</sup> Desalniettemin stelt de meerderheid dat er gelet op versoepeling in de eerste voorwaarde slechts gedeeltelijk een stap werd gezet richting de verfijningsleer. Het feit dat de tweede voorwaarde gehandhaafd werd door het Hof wijst erop dat de verdwijningstheorie allesbehalve verlaten is.<sup>231</sup> Daarnaast blijft de interpretatie van de tweede voorwaarde een moeilijke

---

<sup>224</sup> Het ging dus *in casu* om een geval van actieve coëxistentie.

<sup>225</sup> ZIE SUPRA, randnr. 44

<sup>226</sup> Cass. 29 september 2006, *Arr.Cass.* 2006, 1863.

<sup>227</sup> O. VANDEN BERGHE, "De buitencontractuele aansprakelijkheid van de uitvoeringsagent en de "onderstelling van contractualisering" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (247) 247.

<sup>228</sup> A. VAN OEVELEN, "De samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: een koerswijziging in de rechtspraak van het Hof van Cassatie", *RW* 2006-07, (1718) 1720; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 103-104.

<sup>229</sup> T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 104.

<sup>230</sup> E. DIRIX, "Samenloop van aansprakelijkheid en allocatie van risico's" in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (59) 61; B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 77; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 486; J. FAGNART, "La responsabilité du fait des choses dans les relations contractuelles" (noot onder Bergen 1 december 2011), *Rec.Jur.Ass.* 2011, (94) 101; A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 769; P. VAN OMMESLAGHE, *Droits des obligations*, II, Brussel, Bruylant, 2010, 1171.

<sup>231</sup> A. VAN OEVELEN, "De samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: een koerswijziging in de rechtspraak van het Hof van Cassatie", *RW* 2006-07, (1718) 1721; H. BOCKEN, "Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Verfijners, verdwijners en het arrest van het Hof van Cassatie van 29 september 2006", *NjW* 2007, (722) 730; P. GILLAERTS, "Bevestiging rechtspraak Tiercé Franco Belge inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?" (noot onder Cass. 17 maart 2017), *TBH* 2017, afl.9, (953) 956; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 104.

punt vermits het nog steeds onduidelijk is hoe ruim het begrip 'contractuele schade' opgevat dient te worden.<sup>232</sup>

Kortom, ingevolge het *Tiercé Franco Belge*-arrest zijn er heel wat onduidelijkheden ontstaan die voor een verdeeldheid zorgden in de lagere rechtspraak en aldus tot rechtsonzekerheid leidden.<sup>233</sup> Ondanks dat dit arrest bekend staat als de intrede van de derde periode in de evolutie van de cassatierechtspraak wordt er getwijfeld aan de vaste waarde van dit arrest.<sup>234</sup>

**73.** Amper twee maanden na *Tiercé Franco Belge*-arrest nam de twijfel ten aanzien van dit arrest alleen maar toe.<sup>235</sup> Met het zogenaamde *Gaselwest*-arrest<sup>236</sup> had het Hof van Cassatie, dit keer de derde kamer van het Hof<sup>237</sup>, op 27 november 2006 immers opnieuw een arrest geveld, hetgeen in de rechtsleer als doorslaggevend wordt beschouwd bij de bespreking van de problematiek inzake samenloop en coëxistentie.<sup>238</sup>

De feiten kunnen als volgt worden samengevat.<sup>239</sup> Doordat er brand ontstond in een elektrische tellerkast, die aan een muur van een winkelpand was gevestigd, ontstond er brandschade aan het winkelpand. De intercommunale elektriciteitsverdelers, eigenaar van de tellerkast, werd uiteindelijk als eigenaar van een gebrekkige zaak buitencontractueel aansprakelijk gesteld op grond van art. 1384, eerste lid BW.<sup>240</sup> De discussie die in deze zaak speelde, was de vraag omtrent welke rechtsverhouding er tussen de afnemer van de elektriciteit en de elektriciteitsverdelers gold. Voor het Hof van Cassatie werd beargumenteerd dat er sprake zou zijn van een contractuele rechtsverhouding waardoor een buitencontractuele vordering niet mogelijk is ingevolge de toepassing van het principe van het samenloopverbod. Het Hof van Cassatie volgde dit argument echter niet en kwalificeerde de rechtsverhouding, net zoals het Hof van Beroep, als een reglementaire verhouding. Hierdoor doet de vraag naar mogelijke samenloop niet ter zake.<sup>241</sup> Desondanks oordeelde het Hof bovendien dat de

---

<sup>232</sup> I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 487; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 105.

<sup>233</sup> D. VERVOORT, "De relevantie van het *Tiercé*-arrest voor de rechtspraak: een slag in het water" (noot onder Brussel 17 september 2012), *TBBR* 2015, (260) 265 e.v.

<sup>234</sup> P. GILLAERTS, "Bevestiging rechtspraak *Tiercé Franco Belge* inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?" (noot onder Cass. 17 maart 2017), *TBH* 2017, afl.9, (953) 956; S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2013, 136.

<sup>235</sup> P. GILLAERTS, "Bevestiging rechtspraak *Tiercé Franco Belge* inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?" (noot onder Cass. 17 maart 2017), *TBH* 2017, afl.9, (953) 956.

<sup>236</sup> Cass. 27 november 2006, *RABG* 2007, 1257, noot L. PHANG.

<sup>237</sup> Het *Tiercé Franco Belge*-arrest werd daarentegen geveld door de eerste kamer van het Hof van Cassatie.

<sup>238</sup> A. MONDY, "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, (731) 759-760; P. GILLAERTS, "Bevestiging rechtspraak *Tiercé Franco Belge* inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?" (noot onder Cass. 17 maart 2017), *TBH* 2017, afl.9, (953) 957; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 178; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 105.

<sup>239</sup> Voor een uitgebreidere versie zie: L. PHANG, "Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding" (noot onder Cass. 27 november 2006), *RABG* 2007, 1264-1274.

<sup>240</sup> Naar toekomstig recht: art. 5.160 BW.

<sup>241</sup> Een rechtsverhouding tussen die van reglementaire aard is en beheerst wordt door een publiekrechtelijk reglement vormt ook een uitzondering op de exclusieve gelding van de contractuele aansprakelijkheid in gevallen van samenloop met buitencontractuele aansprakelijkheid. Een tekortkoming op grond van het publiekrechtelijk reglement zal in dit geval een vordering op grond van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht niet uitsluiten (Cass. 27 november 2006, *RABG* 2007, 1257, noot L. PHANG ("Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding"), *NJW* 2008, 28, noot I. BOONE; H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 41).

principiële onmogelijkheid voor contractspartijen om zich in het raam van hun contractuele verhouding op de regels van de buitencontractuele aansprakelijkheid te beroepen voortvloeit uit de onderstelling dat contractspartijen hun contractuele rechtsverhouding en een in dit raam begane wanprestatie, behoudens andersluidend beding, uitsluitend door de regels van de contractuele aansprakelijkheid willen laten beheersen.<sup>242</sup> Het belang dat men aan deze overweging geeft, is het feit dat het Hof van Cassatie voor het eerst de grondslag van het samenloopverbod motiveert. Met name de vermoede wil van de partijen om hun rechtsverhouding aan de contractuele regels te laten onderwerpen.<sup>243</sup>

Daarnaast zijn er enkele auteurs die erop wijzen dat er een onenigheid is tussen het *Tiercé Franco Belge*-arrest en het *Gaselwest*-arrest doordat het Hof ingevolge het laatstgenoemde arrest opnieuw een stap heeft teruggezet richting een samenloopverbod zoals verdedigd werd door de verdwijningstheorie.<sup>244</sup> Andere auteurs zijn het er niet mee eens en stellen dat er helemaal geen sprake is van een tegenstrijdigheid.<sup>245</sup> Zo benadrukt VANDEN BERGHE terecht dat de zinsnede "behoudens andersluidend beding" niet anders kan geïnterpreteerd worden dan dat partijen zelf kunnen afwijken van de onderstelling van contractualisering en op die manier zelf de draagwijdte van hun rechtsverhouding kunnen bepalen.<sup>246</sup>

De aanhoudende discussie in zowel de rechtspraak als de rechtsleer toont aan dat het laatste woord nog niet gezegd was en dat het Hof van Cassatie nog een antwoord verschuldigd was aangaande de invulling van de samenloopvoorwaarden. Bovendien deed samenloop in het laatstgenoemde arrest niet ter zake, dus kan men zich afvragen waarom het Hof alsnog de algemene regels inzake samenloop toelicht.

### Afdeling 3: Huidige oplossing

**74.** Naast de drie te onderscheiden periodes in de cassatierechtspraak inzake de problematiek van samenloop en coëxistentie is het eveneens van belang om het huidig standpunt van het Hof van Cassatie na te gaan aan de hand van meer recente arresten. Dit maakt het bijgevolg ook mogelijk om al dan niet de huidige oplossing vast te stellen voor de problematiek inzake de samenloop en de coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen.

**75.** In recentere arresten kan men vaststellen dat het Hof van Cassatie in zijn rechtspraak de bewoordingen van het *Tiercé Franco Belge*-arrest telkens lijkt te bevestigen.<sup>247</sup> Het meest gekende

---

<sup>242</sup> Cass. 27 november 2006, *RABG* 2007, 1257, noot L. PHANG.

<sup>243</sup> I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 482; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 178; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 106.

<sup>244</sup> H. BOCKEN, "Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Verifiers, verdwijners en het arrest van het Hof van Cassatie van 29 september 2006", *NjW* 2007, (722) 723, voetnoot 9; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 106.

<sup>245</sup> B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, (67) 79; O. VANDEN BERGHE, "De buitencontractuele aansprakelijkheid van de uitvoeringsagent en de "onderstelling van contractualisering" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (247) 250.

<sup>246</sup> O. VANDEN BERGHE, "De buitencontractuele aansprakelijkheid van de uitvoeringsagent en de "onderstelling van contractualisering" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (247)

<sup>247</sup> Zie bv. ook: I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 482.



recente arrest is het zogenaamde *Aardappelrooiers*-arrest.<sup>248</sup> In deze zaak sloten twee partijen een aannemingsovereenkomst waarbij de verwerende partij zich ertoe had verbonden om aardappelen te rooien op het veld van de eisende partij. Doordat de machine tijdens de werken in contact kwam met een stuk ijzer in de grond ontstond er schade aan de rooimachine, waardoor de verweerder logischerwijs een schadevergoeding vorderde van de eiser. De verweerder beroept zich hierbij op art. 1384, eerste lid BW om de eiser als eigenaar van de grond aansprakelijk te stellen. De discussie die hier speelde, was of er al dan niet een samenloopverbod zou gelden. Uiteindelijk bevestigde het Hof van Cassatie de rechtspraak van het *Tiercé Franco Belge*-arrest door te stellen dat in de regel een buitencontractuele vordering slechts mogelijk is indien de ten laste gelegde fout een tekortkoming uitmaakt niet alleen aan de contractuele verbintenis, maar ook aan de algemene zorgvuldigheidsnorm en indien de fout andere dan aan de slechte uitvoering te wijten schade heeft veroorzaakt.

De vraag is maar of er eindelijk een einde is gekomen aan de eindeloos durende discussie en men de samenloopvoorwaarden uiteengezet in het *Tiercé Franco Belge*-arrest dan ook kan zien als het definitieve standpunt van het Hof van Cassatie betreffende de problematiek inzake samenloop en coëxistentie. Een recent arrest van het Hof van Cassatie gewezen op 12 maart 2020<sup>249</sup> lijkt dit eveneens te bevestigen. In dit arrest gaat het om een geschil tussen een bedrijf, Sea Tank Terminal NV, dat instaat voor het verhuren van opslagtanks en een chemieproducent, BASF AS.<sup>250</sup> Het rechtsgeschil ontstond in het kader van de uitvoering van een verkoop waarbij de chemieproducent visolie had aangekocht bij Marvesa. De verkoper had zich hierbij ertoe verbonden om de olie tijdelijk te laten opslaan in een opslagtank die ook tijdelijk gehuurd werd van Sea Tank Terminal. In dit proces geraakte uiteindelijk een bepaalde hoeveelheid visolie vervuild doordat er in de desbetreffende tank per vergissing meststoffen werden gelost, hetgeen gebeurde doordat de verschillende verhuurde tanks verkeerd genummerd bleken te zijn. Vermits de verhuurder van de opslagtank voor de nummering instond, werd deze dan ook buitencontractueel aansprakelijk gesteld door de chemieproducent waarbij Sea Tank Terminal zich trachtte te verweren via het leerstuk van de quasi-immuniteit van de hulppersoon.<sup>251</sup> Hoewel de discussie in dit arrest vooral ging omtrent de vraag of de verhuurder al dan niet een hulppersoon is, en dus kan genieten van de quasi-immuniteit, valt het op dat het Hof van Cassatie de samenloopvoorwaarden herhaalt zoals uiteengezet in het *Aardappelrooiers*-arrest.

**76.** Ondanks dat het Hof, de eerste kamer weliswaar, dus hier opnieuw de oplossing van het *Tiercé Franco Belge*-arrest hanteert, kan men het toch niet als een definitieve oplossing beschouwen.<sup>252</sup> Dit arrest biedt immers geen standvastige uitweg in de discussie tussen de verdwijners en verfijners. Zoals GILLAERTS terecht stelt, blijft het Hof sedert het *Tiercé Franco Belge*-

---

<sup>248</sup> Cass. 17 maart 2017, *TBH* 2017, 952, noot P. GILLAERTS; zie ook eerder Cass. 24 maart 2016, *TBH* 2017, afl. 2, 200.

<sup>249</sup> Cass. 12 maart 2020, *TBBR* 2020, 438. Zie ook: Cass. 2 oktober 2020, AR C.20.0005.N (C. BORUCKI en I. SAMOY, "Actualia aansprakelijkheidsrecht 2018-2021" in C. VAN SCHOU BROECK, e.a., *Aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht*, Themis 118, Brugge, die Keure, 2021, 3 e.v.

<sup>250</sup> Voor een samenvatting van de feiten zie: O. VANDEN BERGHE, S. TYTGAT en J. VANSEVENANT, "Actualité: Hof van Cassatie, 12/03/2020", *TBH* 2020, 402-403.

<sup>251</sup> Dit arrest ging dus veeleer om een geval van actieve coëxistentie. Zoals reeds gesteld (ZIE SUPRA, randnr. 44 e.v.), zijn de toepassingsvoorwaarden op basis waarvan de uitvoeringsagent buitencontractueel aansprakelijk gesteld kan worden immers steeds dezelfde waardoor een bespreking van dit arrest doorslaggevend is.

<sup>252</sup> Zie contra prof STIJNS die deze oplossing wel als het huidige standpunt beschouwd: S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 171.

arrest vastzitten tussen de theorieën in zonder een definitieve keuze te maken. Daarnaast is er nog steeds geen duidelijke motivering voor de wijziging die het Hof maakt ten aanzien van het *Stuwadoorsarrest*.<sup>253</sup> Hierdoor is de discussie nog steeds actueel en lijkt er niet echt sprake te zijn van een vooruitgang.<sup>254</sup> Hoewel GILLAERTS dit besluit richt op het *Aardappelrooiers*-arrest kan men dit per analogie ook stellen ten aanzien van het arrest tussen Sea Tank Terminal en BASF AS<sup>255</sup> aangezien het Hof van Cassatie dezelfde oplossing toepast.

Zolang het Hof van Cassatie niet in een duidelijke motivering voorziet van de uitoefeningsvoorwaarden voor samenloop en coëxistentie, zal het moeilijk zijn om te bepalen wat nu de definitieve en eenduidige oplossing is voor deze problematiek naar huidig recht. Het ontbreken van een standvastige oplossing doet bovendien afbreuk aan de rechtszekerheid.

## Tussenconclusie

**77.** Hoewel alles bij elkaar genomen het duidelijk is wanneer er sprake is van een situatie van samenloop of coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen, is het allesbehalve duidelijk welke regels er precies moeten gelden voor deze situaties. Er is bijgevolg in zowel de rechtspraak als de rechtsleer al heel wat inkt gevloeid over de mogelijke oplossingen voor deze problematiek. Dit vertaalde zich onder meer in een evolutie in de rechtspraak waarbij het *Stuwadoorsarrest* en *Tiercé Franco Belge*-arrest de schakelpunten vormen voor de drie te onderscheiden periodes in de cassatierechtspraak. De voorbije decennia is de rechtspraak van het Hof van Cassatie dan ook geëvolueerd van een absolute samenloop naar een relatief samenloopverbod.

Ook de rechtsleer heeft de voorbije decennia deelgenomen aan deze eindeloze discussie waardoor sinds het befaamde *Stuwadoorsarrest* een strijd is losgebarsten tussen de zogenaamde 'verdwijners' en 'verfijners'. Sinds het *Tiercé Franco Belge*-arrest lijkt het Hof van Cassatie dan ook vast te zitten tussen de theorie van de verdwijners en de theorie van de verfijners. Enerzijds bracht de evolutie in de cassatierechtspraak een versoepeling aan in het foutvereiste en leunde hiermee dichter aan bij de theorie van de verfijners. Anderzijds heeft de cassatierechtspraak, ondanks de langdurende evolutie, daarentegen sterk vastgehouden aan de strengheid bij de schadevoorwaarde en bijgevolg dus ook aan de theorie van de verdwijners.

Het huidig standpunt van het Hof van Cassatie sinds het *Tiercé Franco Belge*-arrest gaat nog steeds uit van een relatief samenloopverbod waarbij de schade veroorzaakt door een contractuele wanprestatie in principe enkel beheerst wordt door de regels van het contractuele

---

<sup>253</sup> P. GILLAERTS, "Bevestiging rechtspraak Tiercé Franco Belge inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?" (noot onder Cass. 17 maart 2017), *TBH* 2017, afl.9, (953) 958.

<sup>254</sup> A. VAN OEVELEN, "De samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: een koerswijziging in de rechtspraak van het Hof van Cassatie", *RW* 2006-07, 1718-1721; B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, 2009, 67 e.v.; H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 35 e.v.; P. GILLAERTS, "Bevestiging rechtspraak Tiercé Franco Belge inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?" (noot onder Cass. 17 maart 2017), *TBH* 2017, afl.9, (953) 958; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 178.

<sup>255</sup> Cass. 12 maart 2020, *TBBR* 2020, 438.

aansprakelijkheidsrecht. Met andere woorden heeft een benadeelde volgens het huidige standpunt geen keuzemogelijkheid tussen het contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht in een situatie van samenloop en wordt de hulppersoon in een situatie van coëxistentie beschermd tegen een buitencontractuele vordering van de benadeelde door de quasi-immuniteit die hij geniet. Samenloop is slechts mogelijk i) indien de ten laste gelegde fout een tekortkoming uitmaakt niet alleen aan de contractuele verbintenis, maar ook aan de algemene zorgvuldigheidsnorm en ii) indien deze fout andere dan aan de slechte uitvoering te wijten schade heeft veroorzaakt. Bovendien is samenloop ook mogelijk wanneer de contractuele wanprestatie eveneens een misdrijf uitmaakt.

Ook meer recente rechtspraak zoals het *Aardappelrooiers*-arrest en het cassatiearrest van 12 maart 2020 lijken bovendien geen einde te brengen aan deze eeuwigdurende onenigheid. In tegendeel, recente rechtspraak lijkt enkel de rechtspraak van het *Tiercé Franco Belge*-arrest te bevestigen en lijkt allesbehalve een standvastige oplossing te bieden voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen. Duidelijk is dus dat er meer dan ooit onduidelijkheid is over de definitieve oplossing voor deze problematiek. De rechtspraak van het Hof van Cassatie lijkt geen uitweg te vinden in deze 'strijd' voor een oplossing voor de problematiek inzake de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen. In het licht van de rechtszekerheid zou het dus bevorderlijk (en nog meer noodzakelijk) zijn moest de wetgever initiatieven nemen om in een standvastige oplossing te voorzien voor deze problematiek.

### Hoofdstuk 3: Oplossing van de problematiek inzake samenloop en coëxistentie naar beoogd recht

**78.** Het gebrek aan voorspelbaarheid en rechtszekerheid dat duidelijk zichtbaar is in de huidige stand van zaken toont aan dat er nood is aan verandering. Doordat de rechtspraak van het Hof van Cassatie weinig stabiliteit biedt, lijkt een wettelijk optreden noodzakelijk te zijn. Op de dag van vandaag is er echter nog geen enkele wettelijke bepaling voorzien die de complexe problematiek inzake samenloop en coëxistentie behandelt. Het opzet van de wetgever is dan ook om via het hervormingsproject aansprakelijkheidsrecht verandering in te brengen.<sup>256</sup> In dit hoofdstuk zal meer bepaald dit wettelijk initiatief onder de loep worden genomen. Gezien de problematiek inzake samenloop en coëxistentie in feit raakvlakken heeft met zowel het contractuele als het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht zullen meer specifiek zowel het hervormingsproject verbintenissenrecht als het hervormingsproject aansprakelijkheidsrecht aan bod komen.

#### Afdeling 1: Hervormingsproces van het Burgerlijk Wetboek

**79.** Alvorens het beoogd Belgisch recht inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen te kunnen analyseren, is het van belang om eerst een globaal overzicht te hebben van de stand van zaken en de krachtlijnen van het hervormingsproces van het

---

<sup>256</sup> Zie over het algemeen: MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoering van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 1-4.

Burgerlijk Wetboek. Zoals reeds gezegd werd, zullen in deze afdeling zowel het hervormingsproject van het verbintenissenrecht in het algemeen als het hervormingsproject van het aansprakelijkheidsrecht, als onderdeel van het hervormingsproces van het Burgerlijk Wetboek, worden besproken. Hierbij zal er echter meer aandacht worden gehecht aan het hervormingsproject van het aansprakelijkheidsrecht vermits deze de voornaamste grondslag vormt voor de beoogde regeling inzake de problematiek van samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen.

## Onderafdeling 1: Stand van zaken

**80.** Op 18 maart 2015 heeft de toenmalige minister van Justitie, Koen Geens, het initiatief genomen om het huidig verbintenissenrecht, met inbegrip van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht, te moderniseren door hervormingen. De hervorming van het verbintenissenrecht maakt deel uit van een ruimer initiatief om het Belgisch Burgerlijk Wetboek te hervormen.<sup>257</sup> Tot op heden is het echter onduidelijk in welke mate de huidige minister van Justitie deze hervorming zal voortzetten.<sup>258</sup>

**81.** Voor de hervorming van het Burgerlijk Wetboek werden zes commissies samengesteld met als doel om de hervorming van een bepaald rechtsdomein binnen het burgerlijk recht te bewerkstelligen.<sup>259</sup> Zo werd onder meer de Commissie tot hervorming van het verbintenissenrecht samengesteld waarbij P. WÉRY en S. STIJNS als voorzitters tot taak kregen deze commissie te leiden.<sup>260</sup> Hoewel het aansprakelijkheidsrecht zich situeert binnen het verbintenissenrecht, werd er voor de hervorming van het aansprakelijkheidsrecht in het bijzonder, net zoals voor het bewijsrecht, een aparte commissie aangesteld. Voor de Commissie tot hervorming van het aansprakelijkheidsrecht werden de professoren H. BOCKEN en B. DUBUISSON aangesteld als voorzitters.<sup>261</sup> De professoren E. DIRIX en P. WÉRY werden daarnaast aangewezen om het geheel van de werkzaamheden tot hervorming van het huidig burgerlijk recht te coördineren.<sup>262</sup>

**82.** De problematiek inzake de samenloop en de coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen situeert zich voornamelijk in het hervormingsproject van het aansprakelijkheidsrecht. De bescherming van de hulppersoon bij coëxistentie van contractuele en

---

<sup>257</sup> X, "Het Justitieplan voor een snellere, efficiënte en rechtvaardige justitie", 18 maart 2015, (<https://www.koengeens.be/news/2015/03/18/het-justitieplan-voor-een-snellere-efficiënte-en-rechtvaardige-justitie>) (laatste consultatie op 11 mei 2021).

Zie ook: S. STIJNS, "Het aankomend nieuw verbintenissenrecht" in H. COUSY, e.a., *Recht in beweging*, 25<sup>ste</sup> VRG-Alumnidag 2018, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina bvba, 2018, (227) 231.

<sup>258</sup> In het regeerakkoord van 30 september 2020 wordt namelijk met weinig woorden slechts vermeld dat de regering zal verder werken aan de hervorming van het Burgerlijk Wetboek en de inhoud nog verder ingevuld en besproken zal worden (X., "Regeerakkoord 30 september 2020", ([https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord\\_2020.pdf](https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf)), 72).

<sup>259</sup> Algemene beleidsnota voor Justitie van 10 november 2015, *Parl.St.* Kamer, 54, nr. 1428/008, 44; Deze commissies werden opgericht door het Ministerieel Besluit van 30 september 2017 houdende de oprichting van de Commissie tot hervorming van het Burgerlijk Wetboek (MB van 30 september 2017 houdende oprichting van de Commissie tot hervorming van het burgerlijk wetboek, BS 9 oktober 2017).

<sup>260</sup> Zie art. 1, §1 MB 30 september van 2017 houdende oprichting van de Commissie tot hervorming van het burgerlijk wetboek.

<sup>261</sup> Zie art. 4, §3 MB van 30 september 2017 houdende oprichting van de Commissie tot hervorming van het burgerlijk wetboek.

<sup>262</sup> Zie art. 7 MB van 30 september 2017 houdende oprichting van de Commissie tot hervorming van het burgerlijk wetboek.

buitencontractuele vorderingen in het beoogd recht zal later in deze masterscriptie aantonen dat de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen ook raakvlakken vertoont met het hervormingsproject van het verbintenissenrecht.<sup>263</sup> Om deze redenen vormen zowel het hervormingsproject van het verbintenissenrecht als het hervormingsproject van het aansprakelijkheidsrecht een belangrijk onderdeel voor de beoogde regeling aangaande de samenloop en de coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen.

## Onderafdeling 2: Hervormingsproject verbintenissenrecht

**83.** Het hervormingsproject van het verbintenissenrecht is gesteund op enkele krachtlijnen en inhoudelijke klemtonen. Zo is de modernisering van het verbintenissenrecht er in het algemeen op gericht om meer rechtszekerheid te creëren binnen het verbintenissenrecht en het evenwicht te verzekeren tussen de wilsautonomie van partijen en de rol van de rechter als bewaker van belangen. Daarnaast is de hervorming er ook op gericht om de toegankelijkheid van het recht te vergroten door de coherentie en transparantie van bepalingen te versterken. Deze krachtlijnen worden nagestreefd door bevestiging, verduidelijking, aanvulling, vereenvoudiging en vernieuwing van de huidige wetgeving van het verbintenissenrecht.<sup>264</sup>

**84.** Het hervormingsproject van het verbintenissenrecht heeft meer specifiek tot doel om een Boek 5 'Verbintenissen' in het gemoderniseerde Burgerlijk Wetboek (hierna 'Nieuw BW' genoemd) in te voegen.<sup>265</sup> De Commissie tot hervorming van het aansprakelijkheidsrecht had hierbij bovendien oorspronkelijk het voornemen om in datzelfde Boek 5 van het Nieuw BW de bepalingen betreffende de buitencontractuele aansprakelijkheid op te nemen, meer bepaald in hoofdstuk 2 van Boek 5.<sup>266</sup>

**85.** In tegenstelling tot de stand van zaken van het hervormingsproject van het aansprakelijkheidsrecht<sup>267</sup>, bestaat er voor de hervorming van het verbintenissenrecht op dit ogenblik wel al een 'Wetsvoorstel tot invoering van Boek 5 in het nieuw Burgerlijk Wetboek' (hierna 'Wetsvoorstel' genoemd).<sup>268</sup> Op 3 april 2019 werd dit Wetsvoorstel tot invoering van boek 5 'Verbintenissen', met voorbehoud van het deel 'Buitencontractuele aansprakelijkheid', door de heer R. TERWINGEN en mevrouw S. BECQ voor de eerste maal ingediend in de Kamer.<sup>269</sup> Ook na de Belgische federale verkiezingen van 26 mei 2019 werd het wetsvoorstel opnieuw ingediend.<sup>270</sup> Op

---

<sup>263</sup> ZIE INFRA randnr. 104

<sup>264</sup> Wetsvoorstel tot invoering van boek 5 "Verbintenissen" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 55-0174/001, 3; S. STIJNS, "Het aankomend nieuw verbintenissenrecht" in H. COUSY, e.a., *Recht in beweging*, 25<sup>ste</sup> VRG-Alumnidag 2018, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina bvba, 2018, (227) 231-232 en 234-238.

<sup>265</sup> Wetsvoorstel tot invoering van boek 5 "Verbintenissen" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54-3709/001, 4.

<sup>266</sup> Art. 2 van het Voorontwerp van wet houdende de invoering van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp\\_van\\_wet\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp_van_wet_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 6 augustus 2018**), 16. ZIE INFRA randnr. 85

<sup>267</sup> ZIE INFRA randnr. 87

<sup>268</sup> Wetsvoorstel houdende boek 5 "Verbintenissen" van het Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2020-2021, nr. 55-1806/001.

<sup>269</sup> Wetsvoorstel tot invoering van boek 5 "Verbintenissen" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54-3807/001.

<sup>270</sup> Wetsvoorstel tot invoering van boek 5 "Verbintenissen" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 55-0174/001.

24 februari 2021 werd het Wetsvoorstel van boek 5 Verbintenissen<sup>271</sup> nogmaals ingediend in de Kamer.<sup>272</sup> Hierbij werden eveneens enkele wijzigingen aangebracht in het Wetsvoorstel.

Zo vond er onder meer een hernummering plaats van de artikelen, waaronder ook het artikel inzake bescherming van hulppersonen<sup>273</sup>, zoals hieronder beschreven, en het artikel inzake de contractuele aansprakelijkheid van de hulppersoon<sup>274</sup>. Daarnaast toont de toelichting bij de artt. 5.127 en 5.237 van het Wetsvoorstel van 24 februari 2021 aan dat de bepalingen inzake het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht in de toekomst zullen worden opgenomen in een apart boek, boek 6, van het Nieuw BW. Art. 51 van de wijzigingsbepalingen in het recente Wetsvoorstel zal deze wijziging doorvoeren.<sup>275</sup>

**86.** Het hervormingsproject van het verbintenissenrecht voorziet niet in expliciete bepalingen omtrent de samenloop of coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen. Evenwel zal art. 5.92, §2 Wetsvoorstel als nieuw algemeen aanknopingspunt gelden voor de bescherming van hulppersonen in de context van actieve coëxistentie. Dit toon aan dat ook het hervormingsproject van het verbintenissenrecht een belangrijk raakvlak heeft met de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen, meer specifiek met betrekking tot de bescherming van hulppersonen.

### Onderafdeling 3: Hervormingsproject aansprakelijkheidsrecht

**87.** Op donderdag 29 maart 2018 heeft de Commissie tot hervorming van het aansprakelijkheidsrecht het 'Voorontwerp van wet houdende invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek'<sup>276</sup> samen met de bijhorende Memorie van toelichting<sup>277</sup> publiekelijk bekend gemaakt. De publieke consultatie van beide voorgestelde teksten liep tot en met dinsdag 1 mei 2018 waarna zowel het Voorontwerp van

---

<sup>271</sup> Wetsvoorstel houdende boek 5 "Verbintenissen" van het Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2020-2021, nr. 55-1806/001.

<sup>272</sup> X, "Hervorming Verbintenissenrecht", <https://www.law.kuleuven.be/verbintenissenrecht/hervorming-verbintenissenrecht> (laatste consultatie op 11 mei 2021).

<sup>273</sup> In het wetsvoorstel dat voor het eerste maal werd ingediend (Wetsvoorstel tot invoeging van boek 5 "Verbintenissen" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 55-0174/001) zijn de regels inzake de bescherming van hulppersonen opgenomen in art. 5.92 Wetsvoorstel. In het Wetsvoorstel dat onlangs, op 24 februari 2021, werd ingediend (Wetsvoorstel houdende boek 5 "Verbintenissen" van het Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2020-2021, nr. 55-1806/001) is deze bepaling echter terug te vinden in art. 5.89 Wetsvoorstel. Aangezien het meest recente Voorontwerp van buitencontractuele aansprakelijkheid (Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/avant-projet\\_de\\_loi\\_-\\_voorontwerp\\_van\\_wet\\_-\\_livre\\_boek\\_5.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/avant-projet_de_loi_-_voorontwerp_van_wet_-_livre_boek_5.pdf)) (**laatste versie na publieke consultatie - 1 september 2019**)) het nog steeds heeft over art. 5.92 Wetsvoorstel zal in deze scriptie verwarring te voorkomen nog steeds worden gesproken over art. 5.92 Wetsvoorstel. De bijhorende toelichting bij dit artikel zal bovendien gebaseerd worden op het Wetsvoorstel van 16 juli 2019 (Wetsvoorstel tot invoeging van boek 5 "Verbintenissen" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 55-0174/001).

<sup>274</sup> In het Wetsvoorstel van 16 juli 2019 genummerd als art. 5.303 en in het Wetsvoorstel van 24 februari 2021 genummerd als art. 5.229.

<sup>275</sup> Wetsvoorstel houdende boek 5 "Verbintenissen" van het Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2020-2021, nr. 55-1806/001, 295 en 377.

<sup>276</sup> Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/aansprakelijkheidsrecht\\_voorontwerp\\_van\\_wet.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/aansprakelijkheidsrecht_voorontwerp_van_wet.pdf)) (**versie voor publieke consultatie - 18 maart 2018**).

<sup>277</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie voor publieke consultatie - 30 maart 2018**).

wet<sup>278</sup> als de bijhorende Memorie van toelichting<sup>279</sup> werden verfijnd. Ook na de Belgische federale verkiezingen van 26 mei 2019 werkte de Commissie van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht verder aan verfijning van deze documenten.<sup>280</sup> Onlangs werden op de site van Justitie deze vernieuwde versie van het Voorontwerp<sup>281</sup> alsook een vernieuwde versie van de bijhorende Memorie van toelichting<sup>282</sup> gepubliceerd.<sup>283</sup> Deze versies dateren echter al van 1 september 2019 en brengen slechts enkele minimale wijzigingen aan in de toelichting bij de bepalingen inzake samenloop van vorderingen.<sup>284</sup> Om deze reden zal enkel naar deze versies verwezen worden in de mate dat ze afwijken van de verfijnde versies na de publieke consultatie in 2018.

Tot op heden zijn de bijgewerkte versies van het Voorontwerp van wet en de bijhorende Memorie van Toelichting echter nog niet goedgekeurd door de ministerraad.<sup>285</sup>

**88.** Met de hervorming van het huidig Burgerlijk Wetboek, en meer specifiek met de hervorming van het aansprakelijkheidsrecht, kreeg de wetgever de uitgelezen kans om tegemoet te komen aan de problematiek inzake de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen. In het beoogd recht zal de wetgever hieraan trachten tegemoet te komen door in wettelijke bepalingen te voorzien aangaande de samenloop van vorderingen. Oorspronkelijk had de wetgever de bedoeling om deze onder te brengen in hoofdstuk 2 van Boek 5 'Verbintenissen' van het Nieuw Burgerlijk Wetboek.<sup>286</sup> Het hoofdstuk van buitencontractuele aansprakelijkheid werd hierbij verder onderverdeeld in 7 afdelingen. Afdeling 1 'Inleidende bepalingen' werd hierbij nog eens onderverdeeld in 3 onderafdelingen waarbij de artt. 5.141 tot 5.143 Voorontwerp 'Onderafdeling 1: Samenloop van vorderingen' zouden vormen. Art. 5.143 Voorontwerp zou meer specifiek de beoogde toekomstige regeling van samenloop van buitencontractuele en contractuele aansprakelijkheid behandelen. Zoals reeds aangehaald heeft de wetgever thans de bedoeling om deze bepalingen onder

---

<sup>278</sup> Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp\\_van\\_wet\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp_van_wet_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 6 augustus 2018**).

<sup>279</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memoriede\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memoriede_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**).

<sup>280</sup> H. BOCKEN, B. DUBUISSON, G. JOCQUÉ, G. SCHAMPS, T. VANSWEEVELT, J. DELVOIE en B. ZAMMITTO, *De hervorming van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Brugge, die Keure 2019, X.

<sup>281</sup> Voorontwerp van wet houdende invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/avant-projet\\_de\\_loi\\_-\\_voorontwerp\\_van\\_wet\\_-\\_livre\\_boek\\_5.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/avant-projet_de_loi_-_voorontwerp_van_wet_-_livre_boek_5.pdf)) (**laatste versie na publieke consultatie - 1 september 2019**).

<sup>282</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/expose\\_des\\_motifs\\_-\\_memorie\\_van\\_toelichting\\_-\\_livre\\_boek\\_5.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/expose_des_motifs_-_memorie_van_toelichting_-_livre_boek_5.pdf)) (**laatste versie na publieke consultatie – 1 september 2019**).

<sup>283</sup> X, "Hervorming Burgerlijk Wetboek", <https://justitie.belgium.be/nl/bwcc> (laatste consultatie op 11 mei 2021).

<sup>284</sup> Het betreft voornamelijk wijzigingen in de bewoordingen van de toelichting en enkele toevoegingen inzake de toelichting bij de desbetreffende bepalingen. De versie van september 2019 verschilt wel in grote mate met de versie van augustus 2018 inzake de burgerlijke partijstelling bij een strafvordering, aangezien de versie van september 2019 hierover een toelichting wordt gegeven wat niet het geval is in de versie van augustus 2018 ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/expose\\_des\\_motifs\\_-\\_memorie\\_van\\_toelichting\\_livre\\_boek\\_5.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/expose_des_motifs_-_memorie_van_toelichting_livre_boek_5.pdf)) (**laatste versie na publieke consultatie – 1 september 2019**), 36-39).

<sup>285</sup> De documenten werden publiekelijk bekend gemaakt via de website van FOD Justitie (X, "Hervorming Burgerlijk Wetboek", <https://justitie.belgium.be/nl/bwcc> (laatste consultatie op 11 mei 2021).

<sup>286</sup> Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp\\_van\\_wet\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp_van_wet_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 6 augustus 2018**) 1-2.

te brengen in boek 6 van het Nieuw BW.<sup>287</sup> Het is echter nog niet duidelijk hoe deze artikelen zullen worden ingedeeld en hernummerd, daarom zal in deze scriptie nog steeds worden gesproken over de artt. 5.141 tot 5.143 Voorontwerp.

**89.** De beoogde wettelijke bepalingen inzake samenloop van vorderingen vallen bijgevolg onder het hervormingsproject van het aansprakelijkheidsrecht en zijn dus ook terug te vinden in het, nog niet door de ministerraad goedgekeurde Voorontwerp van wet inzake de hervorming van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht.<sup>288</sup> Met dit Voorontwerp wil de wetgever bepaalde ontwikkelingen in de rechtspraak bevestigen, verbeteren en herschikken. Met het invoegen van art. 5.143 Voorontwerp beoogt de wetgever nadrukkelijk een vernieuwing door te voeren op een gebied waar de rechtspraak onzeker en tegenstrijdig over is.<sup>289</sup> Zo heeft art. 5.143 Voorontwerp meer bepaald tot doel om in een wettelijke en standvastige oplossing te voorzien voor de huidige problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen. De wetgever zal niet langer vasthouden aan het relatief samenloopverbod, maar zal een relatieve samenloop als uitgangspunt nemen.<sup>290</sup>

Deze hervorming wil kort samengevat een duidelijke oplossing bieden voor de aanslepende problematiek van de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheden waarbij het ook de nadelen<sup>291</sup> verbonden aan de huidige rechtspraak en verschillende interpretaties wil vermijden.<sup>292</sup>

**90.** Het is een goede zaak dat de wetgever van deze kans gebruik heeft gemaakt door het voornemen om in het nieuwe BW bepalingen op te nemen omtrent de regeling van samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen. De vraag die hierbij kan rijzen, is echter of de beoogde regeling betreffende samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes een vooruitgang zal zijn tegenover de huidige regeling van deze problematiek. Een evaluatie van het beoogd recht inzake de samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen is hierdoor zeer opportuun en relevant.

---

<sup>287</sup> ZIE SUPRA randnr. 85

<sup>288</sup> Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp\\_van\\_wet\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp_van_wet_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 6 augustus 2018**), 2; Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/avant-projet\\_de\\_loi\\_-\\_voorontwerp\\_van\\_wet\\_livre\\_boek\\_5.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/avant-projet_de_loi_-_voorontwerp_van_wet_livre_boek_5.pdf)) (**laatste versie na publieke consultatie - 1 september 2019**), 2.

<sup>289</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 3 en 4.

<sup>290</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 29-30.

<sup>291</sup> ZIE INFRA randnr. 109 e.v.

<sup>292</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 18 en 19.



## Afdeling 2: Beoogde oplossing

**91.** Zoals in de vorige afdeling werd aangehaald, stelt de Commissie tot hervorming van het aansprakelijkheidsrecht voor om over het algemeen in een drietal artikelen een regeling te voorzien over de samenloop van vorderingen. Deze artikelen zijn op heden terug te vinden in de artt. 5.141 t.e.m. 5.143 Voorontwerp en meer bepaald onder de inleidende bepalingen van titel 2, hoofdstuk 2 in boek 5 van het nieuwe BW.<sup>293</sup> De draagwijdte van deze nieuwe bepalingen zal in deze afdeling aan bod komen. Het uitgangspunt hierbij is dat de benadeelde bij samenloop een keuzerecht heeft op basis van welk regime hij zijn vordering baseert, behoudens indien bijzondere wettelijke bepalingen of contractuele bedingen hiervan zouden afwijken.<sup>294</sup>

### Onderafdeling 1: Samenloop van vorderingen

#### **§1 Buitencontractuele aansprakelijkheid en andere rechtsgronden (art. 5.141 Voorontwerp)**

**92.** Het nieuwe art. 5.141 Voorontwerp bepaalt dat een vordering op grond van een buitencontractuele aansprakelijkheid een vordering op grond van een andere rechtsgrond niet belemmert, tenzij anders zou blijken uit de wet of een contract.<sup>295</sup> In het huidig recht kunnen we hiervan reeds sporen terugvinden. Zo zag CORNELIS geen graten in het gezamenlijk toepassen van verschillende rechtsregels, behoudens in geval deze in conflict zouden komen met elkaar. Hij is van mening dat alle rechtsregels zoveel als mogelijk tot hun recht moeten te komen waardoor noch de contractuele, noch de buitencontractuele aansprakelijkheidsregels een exclusieve uitwerking hebben.<sup>296</sup>

Met deze bepaling benadrukt de wetgever des te meer het uitgangspunt dat de rechtsregels, waarvan de toepassingsvoorwaarden voldaan zijn, cumulatief van toepassing zouden kunnen zijn zolang de toepassing ervan niet ingaat tegen de wet of een contract. De memorie van toelichting vermeldt als bijkomende uitzondering dat een cumul niet mogelijk is indien de gelijktijdige toepassing ervan tot rechtsgevolgen zou leiden die logisch gezien niet verenigbaar zijn met elkaar of die strijdig zouden zijn met de wet.<sup>297</sup> Zo zou het mijns inziens bijvoorbeeld niet mogelijk zijn om ingeval van een wanprestatie zowel een vordering tot ontbinding als een vordering tot nakoming van de verbintenis

---

<sup>293</sup> Dit moet echter worden genuanceerd aangezien het recente Wetsvoorstel van boek 5 verbintenissenrecht aantoonde dat er voor buitencontractuele aansprakelijkheid een apart boek, boek 6, zal bestaan waarin de artikelen over samenloop van vorderingen eveneens in worden opgenomen (zie art. 51 Wijzigingsbepalingen van Wetsvoorstel houdende boek 5 "Verbintenissen" van het Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2020-2021, nr. 55-1806/001). ZIE SUPRA randnr. 85

<sup>294</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 10.

<sup>295</sup> Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp\\_van\\_wet\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp_van_wet_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 6 augustus 2018**), 2.

<sup>296</sup> L. CORNELIS, "Verkeerd verbonden" in V. SAGAERT en D. LAMBRECHT, *Actuele ontwikkelingen inzake verbintenissenrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, (259) 262 en 314.

<sup>297</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 16-17.

te kunnen vorderen. Daarnaast lijkt het mijns inziens dat deze uitzondering het scenario wil vermijden dat een benadeelde voor dezelfde schade vergoed kan worden op basis van verschillende rechtsgronden vermits dit onaanvaardbaar zou zijn. In al deze gevallen zal de schadelijder een keuze moeten maken om zijn rechtsvordering te baseren op één van de toepasselijke rechtsregels.<sup>298</sup> Dit keuzerecht zal echter enkel opgaan indien er geen beperkingen worden gesteld bij wet of contract. Zo zijn er wettelijke bepalingen, zoals onder meer art. 1648 BW die bijvoorbeeld de verjaring van de rechtsvordering beïnvloeden, of algemene geformuleerde beperkingsbedingen die zouden kunnen ingaan tegen een dergelijk keuzerecht aangezien de regeling voorzien bij wet of contract in dat geval hun waarde zal verliezen.<sup>299</sup> Op procesrechtelijk vlak is het van belang voor de benadeelde om te uit te maken op welke rechtsgrond men zich in hoofdorde zal beroepen.<sup>300</sup>

Een persoon die bijvoorbeeld schade lijdt ingevolge een wilsgebrek zou op basis van art. 5.141 Voorontwerp daarentegen wel een vordering tot nietigverklaring en een buitencontractuele vordering tot schadevergoeding kunnen cumuleren indien de toepassingsvoorwaarden voldaan.<sup>301</sup> Het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht verhindert niet dat er gelijktijdig op basis van een andere grondslag rechtsherstel wordt gevorderd.<sup>302</sup>

**93.** Bij de bespreking van art. 5.141 Voorontwerp zoomt de wetgever eveneens verder in op de eerst vermelde uitzondering ("*tenzij het tegendeel volgt uit de wet of een contract*"). De memorie van toelichting preciseert dat het begrip 'wet' opgevat wordt in zijn materiële betekenis en het dus terecht om een 'wet in brede zin' gaat.<sup>303</sup> Deze term omvat een brede waaier aan gedragsvoorschriften uitgevaardigd door een overheid en omvat dus naast de wetten in formele zin alsook andere rechtsgronden zoals de gewoonte, algemene rechtsbeginselen en internationale rechtsnormen die directe werking hebben in onze rechtsorde.<sup>304</sup> De wetgever wil hierdoor de beleidskeuzes die schuilen achter de wettelijke bepalingen zoveel als mogelijk beschermen.

Bovendien wordt er benadrukt dat het voorontwerp de contractsvrijheid van de partijen respecteert. Dit impliceert dat de partijen de vrijheid krijgen om toepassing van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht te beperken of buitenspel te zetten via een exoneratiebeding. De geldigheid en interpretatie moet beoordeeld worden op basis van de regels van het verbintenissenrecht.<sup>305</sup> Zo

---

<sup>298</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 16-17.

<sup>299</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 59; Deze uitzondering bij wet zal verder eveneens aan bod komen bij de bespreking van art. 5.143 Voorontwerp (ZIE INFRA randnr. 98)

<sup>300</sup> B. ALLEMEERSCH, P. VAN ORSHOVEN en S. VOET, *Tussen gelijk hebben en gelijk krijgen. Gerechtelijk recht voor bachelors*, Leuven, Acco, 2016, 276.

<sup>301</sup> Zie hiervoor onder meer S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1, Brugge, die Keure, 2016, 84 e.v.

<sup>302</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 16.

<sup>303</sup> Voor een uiteenzetting van de begrippen wet in materiële zin en formele zin zie: G. MARTYN, R. DEVLOO en Y. JORENS, *Kennismaking met recht en rechtspraktijk*, Brugge, die Keure, 2020, 23-24.

<sup>304</sup> G. MARTYN, R. DEVLOO en Y. JORENS, *Kennismaking met recht en rechtspraktijk*, Brugge, die Keure, 2020, 23; MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 16-17.

<sup>305</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek (<https://justice.belgium.be/sites/default/files/>

is het overeenkomstig art. 5.92, §1, derde en vierde lid Voorontwerp niet mogelijk om zich te exonereren voor persoonlijke fouten of fouten in hoofde van diegenen voor wie men instaat waarbij deze opzettelijk werden begaan of die het leven of de fysieke integriteit van een persoon aantast. Een beding dat het contract zou uithollen, wordt tot slot eveneens voor niet-geschreven gehouden.<sup>306</sup> Naast het algemeen contractenrecht is het ook van belang om nog rekening te houden met mogelijk toepasselijke bijzondere regels zoals onder meer het consumentenrecht, in het bijzonder de regeling aangaande onrechtmatige bedingen.<sup>307</sup>

## **§2 Meerdere rechtsgronden van buitencontractuele aansprakelijkheid (art. 5.142 Voorontwerp)**

**94.** In het nieuwe art. 5.142 Voorontwerp wordt voorzien dat een vordering op grond van één van de bepalingen inzake de buitencontractuele aansprakelijkheid<sup>308</sup> een vordering op grond van andere bepalingen inzake datzelfde aansprakelijkheidsregime niet uitsluit, behoudens indien het tegendeel volgt uit de wet of een contract.<sup>309</sup>

Deze bepaling bevestigt dat indien de toepassingsvoorwaarden van verschillende (buitencontractuele) aansprakelijkheidsregels in een bepaald schadegeval gelijktijdig vervuld zijn, beide vorderingen in beginsel gelijktijdig naast elkaar kunnen worden uitgeoefend. De benadeelde kan zich dan beroepen op elk van deze bepalingen en zelf aangeven op welke regel men zich zal baseren.<sup>310</sup> Anders dan art. 5.141 Voorontwerp gaat de wetgever hier specifiek in op de vraag naar een mogelijke combinatie van twee vorderingen die gegrond zijn op verschillende regels van het buitencontractuele aansprakelijkheidsregime indien de toepassingsvoorwaarden uiteraard voldaan zouden zijn. Zo kwam in het huidige recht bijvoorbeeld de vraag of het mogelijk is om de artikelen 1384, eerste lid BW (aansprakelijkheid voor een gebrek in de zaak) en 1386 BW (aansprakelijkheid van de eigenaar van een gebouw voor de instorting ervan) te cumuleren actief aan bod.<sup>311</sup> Ondanks de onenigheid in de rechtsleer besloot het Hof van Cassatie tot een non-cumul.<sup>312</sup> Indien het gebouw zich bevindt in een staat van instorting wegens een gebrek aan onderhoud of een gebrek in de bouw zal de toepassing van art. 1386 BW de toepassing van het algemenere art. 1384, eerste lid BW uitsluiten. In dit arrest maakte het Hof echter deze overweging in de hypothese dat de bewaarder en de eigenaar niet één en dezelfde persoon zijn.<sup>313</sup> In het nieuwe BW zal deze vraag niet meer

---

[memorie van toelichting aansprakelijkheidsrecht 0.pdf](#) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 17.

<sup>306</sup> Wetsvoorstel tot invoeging van boek 5 “Verbintenissen” in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54-3709/001, 302.

<sup>307</sup> De artt. VI.82 e.v. WER.

<sup>308</sup> In art. 5.142 Nieuw BW wordt meer bepaald gesproken van ‘dit hoofdstuk’ hetgeen aldus betrekking heeft op de bepalingen voorzien in hoofdstuk 2 ‘Buitencontractuele aansprakelijkheid’.

<sup>309</sup> Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp\\_van\\_wet\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp_van_wet_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 6 augustus 2018**), 2.

<sup>310</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 17.

<sup>311</sup> K. RONSIJN en I. SAMOY, “Actualia aansprakelijkheidsrecht 2015-2018” in C.VAN SCHOUBROECK, e.a., *Aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht*, Themis 106, Brugge, die Keure, 2018, (1) 9.

<sup>312</sup> Cass. 28 november 2016, *RW* 2017-18, nr. 34

<sup>313</sup> *Ibid.*

kunnen rijzen aangezien de regeling voorzien in art. 1386 BW opgeheven en geïntegreerd zal worden in de algemene aansprakelijkheid voor gebrekkige zaken voorzien in het nieuwe art. 5.160 Voorontwerp.<sup>314</sup>

**95.** In de memorie van toelichting wordt ook hier aangehaald dat het cumuleren van deze vorderingen uitgesloten is indien een bijzondere wettelijke bepaling aan één van de toepasselijke regels een exclusieve gelding of voorrang verleent.<sup>315</sup> Zo kan mijns inziens bijvoorbeeld gedacht worden aan het principe van cumulverbod dat geldt bij bepaalde bijzondere regels die een bepaalde voorrang creëren in geval van samenloop tussen verschillende vergoedingsregimes, zoals bijvoorbeeld de gemeenrechtelijke vergoedingsregeling en het systeem van de sociale zekerheid.<sup>316</sup> Eveneens hebben ook hier contractspartijen de mogelijkheid om de gelijktijdige toepassing van verschillende aansprakelijkheidsregels uit te sluiten voor zover dit voldoet aan de regels voorzien in het verbintenissenrecht.<sup>317</sup>

### **§3 Buitencontractuele en contractuele aansprakelijkheid (art. 5.143 Voorontwerp)**

**96.** De bepaling waaraan de wetgever de meeste aandacht besteedt, is het nieuwe art. 5.143 Voorontwerp. In deze bepaling wordt de vraag behandeld welk aansprakelijkheidsregime van toepassing is indien er een samenloop is van de contractuele en de buitencontractuele vorderingen, hetgeen de situatie is waarbij er tegelijk voldaan is aan de toepassingsvoorwaarden van beide aansprakelijkheidsregimes.<sup>318</sup> De wetgever tracht met deze bepaling een einde te stellen aan de aanslepende rechtsonzekerheid waarin het huidig recht voorziet door in een duidelijke oplossing te voorzien voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen.<sup>319</sup> Vermits de bespreking van de inhoud en de rechtsgevolgen van deze bepaling van essentieel belang is in deze masterscriptie zal in onderafdeling 2 een uitgebreidere uiteenzetting van deze bepaling volgen samen met een beperkte rechtsvergelijkende analyse over de oplossing in een ander rechtstelsel zoals Nederland.

---

<sup>314</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 13.

<sup>315</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 17.

<sup>316</sup> Zie onder meer: J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 595; J. VAN LANGENDONCK, e.a., *Handboek socialezekerheidsrecht (tiende editie)*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 384 e.v.

<sup>317</sup> Zie onder meer: MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 17; J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 595; J. VAN LANGENDONCK, e.a., *Handboek socialezekerheidsrecht (tiende editie)*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 384 e.v.

<sup>318</sup> ZIE SUPRA randnr. 24

<sup>319</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 18-19.

Onderafdeling 2: Buitencontractuele en contractuele aansprakelijkheid (art. 5.143 Voorontwerp) *in concreto*

### §1 Artikelsgewijze bespreking

**97.** Als oplossing voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen voorziet het nieuwe art. 5.143 Voorontwerp in het eerste lid de regel dat de benadeelde in beginsel de mogelijkheid heeft om zich jegens diens medecontractant ook te beroepen op de regels van de buitencontractuele aansprakelijkheid, tenzij deze mogelijkheid door de wet of contractueel wordt uitgesloten.<sup>320</sup> Hiermee volgt de wetgever hetzelfde stramien zoals voorzien in de artt. 5.141 en 5.142 Voorontwerp zijnde met name het uitgangspunt dat samenloop de regel is, behoudens indien bijzondere wettelijke bepalingen of contractuele bedingen hiervan zouden afwijken.<sup>321</sup> Anders dan het huidige recht, dat sedert het *Stuwadoorsarrest* net zoals in Frankrijk doorgaans uitgaat van een samenloopverbod, voorziet de beoogde oplossing dus in een omkering van het uitgangspunt door te stellen dat men in een geval van samenloop een beroep kan doen op de regels van de buitencontractuele aansprakelijkheid behoudens in de in het artikel reeds voormelde uitzonderingen.<sup>322</sup> Hierdoor lijkt de wetgever wel terug te keren naar de rechtspraak van het Hof van Cassatie van voor het *Ebes-arrest* en het *Stuwadoorsarrest* en de naar Frans recht geïnspireerde oplossing definitief te verlaten.<sup>323</sup> In Frankrijk zal men ook na de hervorming immers in beginsel nog steeds vasthouden aan een principieel samenloopverbod, hetgeen wettelijk gecodificeerd wordt in een nieuw art. 1233 Code Civil (hierna afgekort als 'C.Civ.').<sup>324</sup> Voorheen vond dit principe vooral zijn grondslag in de Franse rechtspraak en rechtsleer.<sup>325</sup>

De bedoeling van de Belgische wetgever is om met het nieuw art. 5.143 Voorontwerp zowel de regels van het buitencontractuele als de specifieke wettelijke of contractuele aansprakelijkheidsregels zoveel als mogelijk tot hun recht te laten komen.<sup>326</sup>

**98.** In het tweede lid bepaalt de wetgever dat indien een benadeelde herstel vordert voor schade die te wijten is aan een contractuele wanprestatie, de bijzondere wetsbepalingen en de contractuele bedingen die specifiek betrekking hebben op de contractuele verbintenissen van de partijen dan voorrang hebben op de regels van buitencontractuele aansprakelijkheid.<sup>327</sup> Indien aan deze regels

---

<sup>320</sup> Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp\\_van\\_wet\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp_van_wet_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 6 augustus 2018**), 2.

<sup>321</sup> ZIE SUPRA randnr. 92 en 95

<sup>322</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memoried\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memoried_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 29-30.

<sup>323</sup> ZIE SUPRA randnr. 55; H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 58.

<sup>324</sup> Projet de réforme de la responsabilité Mars 2017, article 1233 ([www.senat.fr/rap/r19-663/r19-66311.html#:~:text=Article%201233%2D1,de%20l'ex%C3%A9cution%20du%20contrat](http://www.senat.fr/rap/r19-663/r19-66311.html#:~:text=Article%201233%2D1,de%20l'ex%C3%A9cution%20du%20contrat)).

<sup>325</sup> Een verdere rechtsvergelijkende analyse en bespreking zal *Infra X*. aan bod komen.

<sup>326</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memoried\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memoried_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 28-29; Deze *ratio* ligt in de lijn met de voormelde visie van CORNELIS (L. CORNELIS, "Verkeerd verbonden" in V. SAGAERT en D. LAMBRECHT, *Actuele ontwikkelingen inzake verbintenissenrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, (259) 262).

<sup>327</sup> Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp\\_van\\_wet\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp_van_wet_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 6 augustus 2018**), 2.

geen specifieke voorrang zou worden verleend en de benadeelde ze zou kunnen omzeilen, zouden ze immers al hun nut verliezen.

Het tweede lid preciseert meer bepaald het toepassingsgebied van de bijzondere regel die zich voordoet in een geval van samenloop van contractuele aansprakelijkheid en buitencontractuele aansprakelijkheid. Meer specifiek is deze laatste hypothese zoals eerder gesteld de situatie waarbij de aansprakelijkheid voor schade zowel in oorzakelijk verband staat met een contractuele wanprestatie als met een schadeverwekkende gebeurtenis die tot buitencontractuele aansprakelijkheid leidt. De memorie van toelichting benadrukt dat hierbij een buitencontractuele vordering steeds mogelijk is voor schade die haar oorzaak niet gelegen is in de niet-nakoming van een contractuele verbintenis met de aangesprokene.<sup>328</sup> Dit is de situatie waarbij het schadegeval zich volledig situeert buiten de 'harde kern' van de contractuele rechtsverhouding tussen beide partijen. Het traditionele voorbeeld dat ook in het huidige recht hiervoor wordt gebruikt is de situatie waarbij een eigenaar van een huis op de snelweg de auto van zijn huurder aanrijdt. Deze fout ligt volledig buiten de overtreding van een contractuele verbintenis ten aanzien van de benadeelde.<sup>329</sup> Daarnaast is een buitencontractuele vordering eveneens mogelijk ingeval van precontractuele aansprakelijkheid of wanneer het contract geen verbintenis inhoudt die erop gericht is de desbetreffende schade te vermijden.<sup>330</sup> Een buitencontractuele vordering moet overeenkomstig art. 5.143, tweede lid Voorontwerp bovendien niet wijken indien er bepaalde bijzondere regels specifiek van toepassing zijn op de contractuele rechtsverhouding tussen beide contractanten. Het gaat om specifieke bepalingen die bepaalde aspecten van de aansprakelijkheid bij wanprestatie regelen zoals de omvang van aansprakelijkheid, de voorwaarden of de gevolgen en het verval of de verjaring van de vordering.<sup>331</sup> Zo wordt er in de memorie van toelichting een waslijst aan voorbeeldbepalingen opgenomen die specifieke regels voorzien voor de omvang van aansprakelijkheid (bijvoorbeeld art. 1952 BW), onder bepaalde voorwaarden en gevolgen (bijvoorbeeld in het kader van de koop: de artt. 1642 en 1649*quater* BW). Evenals zijn er bepalingen die concrete verval- en verjaringstermijnen voorzien zoals de artt. 1622 BW en 1648 BW.<sup>332</sup> Via de toepassing van art. 5.143, tweede lid Voorontwerp zullen deze regels steeds van toepassing blijven ongeacht op welk aansprakelijkheidsregime men zich baseert.

---

<sup>328</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 29.

<sup>329</sup> H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 32.

<sup>330</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 29.

<sup>331</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 30.

<sup>332</sup> Zie voor de verdere opsomming: MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 30-31; zie ook: H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 59.

Dezelfde bescherming wordt eveneens, zoals reeds ook kort aangehaald werd bij de bespreking van art. 5.141 Voorontwerp, toegekend aan de contractuele bedingen die de voorwaarden en de gevolgen van aansprakelijkheid regelen. Indien partijen met andere woorden bijvoorbeeld een exoneratiebeding zouden voorzien, dient dit gerespecteerd te worden.<sup>333</sup> Ook in deze bepaling wordt door de wetgever aldus het belang aan een bescherming van de contractsvrijheid benadrukt. De memorie van toelichting bepaalt vanuit deze gedachte eveneens dat het voorontwerp afstand doet van het standpunt dat algemeen geformuleerde contractuele beperkingsbedingen geen betrekking kunnen hebben op de buitencontractuele aansprakelijkheid.<sup>334</sup> Naar huidig recht kan men vaststellen dat dit standpunt steunt op het feit dat een in algemene bewoordingen geformuleerd exoneratiebeding eerder restrictief wordt geïnterpreteerd.<sup>335</sup> Een dergelijke interpretatie waarbij men hypothesen uitsluit die niet uitdrukkelijk uitgesloten werden door de partijen zou afbreuk doen aan deze contractsvrijheid of wilsautonomie.<sup>336</sup> Er dient namelijk geïnterpreteerd te worden vanuit de concrete bedoeling van de partijen. De memorie van toelichting gaat uit van een vermoeden dat het beding eveneens zal gelden voor de buitencontractuele aansprakelijkheid voor zover niet aangetoond werd dat het enkel betrekking zou hebben op de contractuele aansprakelijkheid.<sup>337</sup>

**99.** De voorrang die wordt toebedeeld aan de voormelde bijzondere wetsbepalingen en de contractuele bedingen zal overeenkomstig art. 5.143, eerste lid Voorontwerp *in fine* echter niet gelden bij vorderingen tot herstel van schade ingevolge de aantasting van de fysieke integriteit.<sup>338</sup> De wetgever laat echter na om te definiëren wat concreet onder 'fysieke integriteit' begrepen moet worden, doch lijkt de memorie van toelichting telkens te verwijzen naar schade door lichamelijk letsel of overlijden.<sup>339</sup> Deze uitzondering op de voorrangsregel weerspiegelt het belang dat het hervormingsproject hecht aan de vergoeding van schade ontstaan door aantasting van de fysieke integriteit doordat er in meerdere opzichten hiervoor concrete regels worden voorzien.<sup>340</sup> Zo wordt er eveneens in art. 5.92, §1 Voorontwerp voorzien dat een schuldenaar zich niet kan exonereren

---

<sup>333</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 31-32.

<sup>334</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 34.

<sup>335</sup> S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1, Brugge, die Keure, 2016, 62; L. CORNELIS, "Verkeerd verbonden" in V. SAGAERT en D. LAMBRECHT (eds.), *Actuele ontwikkelingen inzake verbintenissenrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, (259) 317; R. KRUIHOF, "Contractuele aansprakelijkheidsregelingen", *TPR* 1984, (233) 259-260.

<sup>336</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 35; zie ook: S. STIJNS, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1, Brugge, die Keure, 2016, 62-63.

<sup>337</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 35.

<sup>338</sup> Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp\\_van\\_wet\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp_van_wet_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 6 augustus 2018**), 2.

<sup>339</sup> Zie onder meer: MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 14 en 36.

<sup>340</sup> Voor wat betreft de regels die het begrip schade codificeren wordt er onder meer een specifieke regeling voorzien in de artt. 5.183 en 5.186 Nieuw BW.

voor diens fout of die van een persoon waar men beroep op doet indien deze fout het leven of de fysieke integriteit van een persoon aantast.<sup>341</sup> Een dergelijke clause wordt immers voor niet-geschreven gehouden.<sup>342</sup> Het valt op dat de Belgische wetgever zich hier lijkt te laten inspireren door het Franse recht dat ook een sterk belang hecht aan de vergoeding van schade ingevolge lichamelijk letsel. In Frankrijk heeft men immers afstand gedaan van de regel dat een strafrechtelijk misdrijf als uitzondering geldt op de non-cumul-regel.<sup>343</sup> Als alternatief heeft men voorzien dat de benadeelde die lichamelijke schade heeft opgelopen in dat geval een keuzerecht zal hebben.<sup>344</sup>

## **§2 De uitzondering op het samenloopverbod in geval van een strafrechtelijk misdrijf**

**100.** Op basis van de beoogde oplossing kan men vaststellen dat het beoogd recht in een geval van samenloop geen voorrang wenst toe te kennen aan het ene of het andere aansprakelijkheidsregime. Voor zover voormelde uitzonderingen niet toepasselijk zijn, heeft de benadeelde immers de keuze om zijn vordering te gronden op het contractuele of het buitencontractuele aansprakelijkheidsregime. De huidige oplossing daarentegen lijkt eerder te opteren voor een voorrang van het contractuele aansprakelijkheidsregime vermits er in beginsel een samenloopverbod is, behoudens ingeval de voormelde strenge voorwaarden zijn vervuld of indien de fout overeenstemt met een strafrechtelijk misdrijf of de schade het gevolg is van een strafrechtelijk misdrijf.<sup>345</sup> Op basis van deze uitzonderingen was het in het eerste geval niet evident om een medecontractant of diens hulppersoon aan te spreken via een buitencontractuele vordering hoewel een misdrijf daarentegen ertoe leidde dat een buitencontractuele vordering steeds mogelijk is.

**101.** Ten aanzien van laatstgenoemde uitzondering is er kritiek vanuit bepaalde rechtsleer waardoor de grondslag van het strafrechtelijk misdrijf als uitzondering op het samenloopverbod twijfelachtig is. Zo wordt er aangehaald dat deze uitzondering in strijd wordt geacht met het vermoeden van onschuld zoals voorzien in art. 6, tweede lid EVRM.<sup>346</sup> De reden hiervoor is omwille van het feit dat de burgerlijke rechter in dat geval via de doorbreking van het samenloopverbod reeds zou kunnen suggereren dat de beklaagde zich schuldig maakt aan een strafrechtelijk misdrijf terwijl de strafrechter zich hier nog niet over heeft uitgesproken of naderhand twijfels kan doen rijzen omtrent de strafrechtelijke vrijspraak.<sup>347</sup> Het vermoeden van onschuld heeft immers een ruime draagwijdte en is zowel van toepassing op de fase die de strafprocedure voorafgaat als op de fase

---

<sup>341</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 36.

<sup>342</sup> Wetsvoorstel tot invoeging van boek 5 "Verbintenissen" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54-0174/001, 303.

<sup>343</sup> G. VINEY, *Introduction à la responsabilité*, Paris, LGDJ, 2008, 621-623.

<sup>344</sup> Projet de réforme de la responsabilité Mars 2017, article 1233-1 ([www.senat.fr/rap/r19-663/r19-66311.html#:~:text=Article%201233%2D1,de%20'ex%C3%A9cution%20du%20contrat.](http://www.senat.fr/rap/r19-663/r19-66311.html#:~:text=Article%201233%2D1,de%20'ex%C3%A9cution%20du%20contrat.)); Een verdere rechtsvergelijkende analyse en bespreking zal *Infra X.* aan bod komen.

<sup>345</sup> ZIE SUPRA Randnr. 62

<sup>346</sup> M. VAN QUICKENBORNE en H. VANDENBERGHE, "Aansprakelijkheid uit onrechtmatigde daad (2000-2008). Overzicht van rechtspraak", *TPR* 2011, (355) 637; W. BUELENS en D. VERHOEVEN, "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, (314) 330 e.v.

<sup>347</sup> W. BUELENS en D. VERHOEVEN, "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, (314) 331.



die volgt op stopzetting van deze procedure.<sup>348</sup> Ook de memorie van toelichting vermeldt dat deze uitzondering voorzien naar huidig recht moeilijk te verklaren valt. Het is beleidsmatig gezien weinig rationeel en niet overtuigend om van belangen verbonden aan contractuele afspraken af te wijken in geval van een overtreding die samenvalt met een strafrechtelijk misdrijf terwijl deze belangen niet hoeven te wijken in geval van een overtreding van een andere wetsbepaling van openbare orde in een andere rechtstak zoals het sociaal of fiscaal recht. Om die reden neemt de wetgever afstand van de rechtspraak op basis waarvan een buitencontractuele vordering steeds mogelijk is indien een wanprestatie een misdrijf uitmaakt of indien de schade het gevolg is van een misdrijf.<sup>349</sup> De memorie van toelichting vermeldt hierbij dat dit eveneens zal gelden voor de situatie waarbij er sprake is van een reglementaire verhouding tussen de partijen.<sup>350</sup> Naar de toekomst toe zal er dus geen specifieke uitzondering meer gelden en dient er getoetst te worden aan de regels voorzien in art. 5.143 Voorontwerp.

### Onderafdeling 3: Bescherming van de hulppersoon

**102.** Doordat het beoogd recht aldus afstand neemt van de strenge uitoefeningsvoorwaarden in een situatie van samenloop rijst de vraag op welke wijze de hulppersoon dan wel nog bescherming zal genieten. Er werd immers reeds aangehaald dat naar huidig recht een hulppersoon niet als een echte derde wordt beschouwd en om die reden dan ook geniet van een quasi-immuniteit vermits het zich net zoals diens opdrachtgever kan beroepen op de strenge uitoefeningsvoorwaarden.<sup>351</sup> Op die manier kan een benadeelde naar huidig recht het samenloopverbod niet eenvoudig omzeilen door zich te keren jegens de hulppersoon.

**103.** Het beoogd recht neemt logischerwijs afstand van deze quasi-immuniteit en tracht om een bescherming via een andere manier te voorzien.<sup>352</sup> De memorie van toelichting vermeldt immers dat deze quasi-immuniteit nadelige gevolgen met zich meebrengt. Zo wordt de benadeelde ingevolge deze immuniteit in een bijzonder moeilijke positie gebracht zeker in het geval er weinig of niets te rapen valt bij de hoofdcontractant als gevolg van bijvoorbeeld een exoneratiebeding of insolventie. Het feit dat de risicoverdeling in de hoofdovereenkomst eveneens doorwerkt in de verhouding met de hulppersoon is beleidsmatig niet verdedigbaar. Het is immers doorgaans niet voorzienbaar voor de benadeelde dat diens medecontractant beroep zal doen op een hulppersoon.<sup>353</sup> Volgens de wetgever moet de bijzondere bescherming van de hulppersoon niet zodanig worden gerealiseerd door hen bij algemene regel vrij te stellen van buitencontractuele aansprakelijkheid jegens de

---

<sup>348</sup> W. BUELENS en D. VERHOEVEN, "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, (314) 330-331 en de aldaar aangehaalde rechtspraak van het EHRM.

<sup>349</sup> Zoals voormeld, werd deze uitzondering ook in Frankrijk verlaten en vervangen door een uitzondering voor schade door lichamelijk letsel of overlijden.

<sup>350</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoering van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 35-36.

<sup>351</sup> ZIE SUPRA randnr. 62

<sup>352</sup> I. SAMOY, "Het Belgische hervormingsproject aansprakelijkheidsrecht: de dagen van het iconische artikel 1382 en de gendergevoelige bonus pater familias lijken geteld...", *NTBR* 2018, (215) 216.

<sup>353</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoering van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 42.

medecontractant van diens opdrachtgever, ongeacht de aard van de hoofdverhouding, de prestatie die uitgevoerd wordt of de zwaarte van de fout.<sup>354</sup> Het beoogd recht zal dus geen algemene bepaling bevatten die de hulppersoon zal beschermen tegen een buitencontractuele vordering waardoor het aldus mogelijk zal zijn voor de benadeelde om de hulppersoon van diens opdrachtgever buitencontractueel aansprakelijk te stellen.

**104.** De enige mogelijke verweermiddelen in hoofde van de hulppersoon zullen echter voorzien worden in het algemeen contractenrecht en in bijzondere wetgeving.<sup>355</sup> Zo biedt het nieuwe verbintenissenrecht als uitzondering op de relativiteit van de hoofdovereenkomst de mogelijkheid voor de contractspartijen om aansprakelijkheidsbedingen te laten gelden in het voordeel van de hulppersoon.<sup>356</sup> Daarnaast voorziet de wetgever in art. 5.92, §2 Wetsvoorstel dat als de (hoofd)schuldenaar voor de nakoming van het contract een beroep doet op hulppersonen, zij jegens de hoofdschuldeiser zich kunnen beroepen op het exoneratiebeding voorzien in de hoofdovereenkomst.<sup>357</sup> De gedachte die hierachter schuilt, is dat de wetgever ervan uitgaat dat indien een partij diens aansprakelijkheid beperkt zij dit niet enkel voor zichzelf doet, maar eveneens voor iedereen op wie men beroep doet ter uitvoering van de overeenkomst. De regel doet geen afbreuk aan de overige huidige jurisprudentiële oplossingen ter bescherming van de hulppersoon.<sup>358</sup> Een gelijkaardige wettelijke bescherming kan er eveneens in het kader van het internationaal vervoer van goederen over de weg en de scheepsvaart teruggevonden worden.<sup>359</sup> Met deze oplossing lijkt het beoogde recht zich aan te sluiten bij de oplossing die eveneens voorzien is in Nederland waar het principe van quasi-immuniteit niet gekend is. In Nederland is het perfect mogelijk om de hulppersoon via een buitencontractuele vordering aansprakelijk te stellen voor zover de fout voldoende onrechtmatig is.<sup>360</sup> Vergelijkbaar met de werking van art. 5.92, §2 Wetsvoorstel voorzien onze Noorderburen als alternatief eveneens in een doorwerking van exoneratiebedingen ten voordele van de hulppersoon. Zo is er in het algemene contractenrecht het art. 6:257 Nederlands BW dat in

---

<sup>354</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 43; zie ook: Wetsvoorstel tot invoeging van boek 5 “Verbintenissen” in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54-0174/001, 96.

<sup>355</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 43-44.

<sup>356</sup> Wetsvoorstel tot invoeging van boek 5 “Verbintenissen” in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2019, nr. 0174/001, 123; MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 44.

<sup>357</sup> Wetsvoorstel tot invoeging van boek 5 “Verbintenissen” in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54-0174/001, 303.

<sup>358</sup> Wetsvoorstel tot invoeging van boek 5 “Verbintenissen” in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54-0174/001, 96-97.

<sup>359</sup> Art. 28, tweede lid Verdrag betreffende de overeenkomst tot internationaal vervoer van goederen over de weg (CMR); art. 2.3.2.34, §2 Belgisch Scheepvaartwetboek; zie ook: E. DIRIX, “Flitswetgeving”, *RW* 2018-2019, 1402.

<sup>360</sup> In Nederland wordt er getoetst aan art. 6:162 Nederlands BW, hetgeen in een omschrijving voorziet van de onrechtmatige daad; over wat betreft het rechtstreekse mogelijkheid om zich te verhalen jegens de hulppersoon: A. HARTKAMP en C.H. SIEBURGH, *Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht, Verbintenissenrecht*, ASSER 6-IV De verbintenis uit de wet, Deventer, Kluwer, 2019, nrs. 66 e.v. en de aldaar aangehaalde rechtspraak.; C.E. DU PERRON, *Overeenkomst en derden. Een analyse van de relativiteit van de contractswerking*, Deventer, Kluwer, 1999, 271; S.C.J.J. KORTMANN, “Exoneratiebedingen”, *TPR* 1988, (1205) 1249.

een doorwerking van exoneratiebedingen in de hoofdovereenkomsten ten voordele van ondergeschikten voorziet en zijn er in bepaalde bijzondere overeenkomsten zoals bewaargeving en het vervoersrecht een gelijkaardige bescherming omvatten.<sup>361</sup> In Nederland gaat men in de rechtspraak zelfs een stap verder door te bepalen dat in bepaalde omstandigheden de hulppersoon zich op zijn exoneratiebedingen kan beroepen jegens derden.<sup>362</sup> In Frankrijk ligt het iets anders aangezien de rechtspraak, anders dan voorheen<sup>363</sup>, de vordering jegens de hulppersoon bij een zogenaamde 'groepen van contracten'<sup>364</sup> beschouwt als een soort van contractuele rechtsverhouding.<sup>365</sup> Dit leidt ertoe dat ook naar Frans recht er een wijze van doorwerking is van exoneratiebedingen. Anders dan Nederland en het beoogd Belgisch recht komt hier slechts de vraag naar doorwerking van exoneratiebedingen in de onderovereenkomst aan bod.<sup>366</sup>

**105.** Bovendien zal naast de voormelde regel voorzien in art. 5.92, §2 Wetsvoorstel de hulppersoon eveneens bescherming kunnen genieten op basis van enkele bijzondere regels.<sup>367</sup> De traditionele voorbeelden hiervan zijn de bescherming op grond van art. 18 WAO en de wet van 10 februari 2003 zoals eerder reeds besproken werd. Ook sluit het nieuwe vennootschapsrecht zich hierbij aan doordat het bepaalde beschermingsregels voor bestuurders van rechtspersonen voorziet.<sup>368</sup>

**106.** Op basis van het voorgaande kan dus vastgesteld worden dat de wetgever voor wat betreft de bescherming van de hulppersoon wil evolueren van een 'quasi-immuniteit', die voor een quasi zekerheid qua bescherming zorgt doordat de uitoefeningsvoorwaarden moeilijk te vervullen zijn en in bepaalde gevallen zelfs versterkt wordt, naar een eerder 'onzekere en beperktere immuniteit'. Dit om de reden dat de bescherming op basis van art. 5.92 Wetsvoorstel enkel zal gelden voor zover er een exoneratiebeding voorhanden is in de hoofdovereenkomst en de bescherming voorzien door de bijzondere regels enkel zijn uitwerking zal hebben voor zover die regels toepasselijk zijn.

## Tussenconclusie

**107.** Aan de hand van de hervormingsprojecten van het verbintenissenrecht en het aansprakelijkheidsrecht heeft de wetgever als doel om tegemoet te komen aan de zwakke punten die pijnlijk zichtbaar zijn in het huidige recht. Hetgeen beide projecten gemeen hebben, is dat ze gericht zijn op een modernisering en codificatie, hetgeen onder meer tot doel heeft om meer rechtszekerheid te creëren en het recht toegankelijker te maken. Het hervormingsproject aansprakelijkheidsrecht, dat in tegenstelling tot het nieuwe verbintenissenrecht zich echter in een minder ver stadium bevindt, zal het meest relevant zijn om te onderzoeken aangezien het via de artt. 5.141-5.143 Voorontwerp een concrete grondslag bevat met regels die de problematiek inzake

---

<sup>361</sup> Respectievelijk artt. 6:257, 7:608 en 8:363 Nederlands BW.

<sup>362</sup> Een rechtsvergelijkende analyse en bespreking zal *Infra* aan bod komen (ZIE INFRA randnr. 138).

<sup>363</sup> F. TERRÉ, Y. LEQUETTE en F. CHÉNÉDÉ, *Grands arrêts de la jurisprudence civile*, tome II, 2015, 219.

<sup>364</sup> Hiermee doelt men op het feit dat hoofd- en onderovereenkomst nauw verbonden zijn met elkaar.

<sup>365</sup> D. BAKOUCHE, "La nature de la responsabilité civile dans les groupes de contrats", *Responsabilité civile et assurances n°2, Février 2019*, dossier 5, nr. 3 e.v.

<sup>366</sup> Een rechtsvergelijkende analyse en bespreking zal *Infra* aan bod komen (ZIE INFRA randnr. 138).

<sup>367</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 45.

<sup>368</sup> ZIE voetnoot 67.

samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen tracht op te lossen. Het hervormingsproject verbintenissenrecht tracht door middel van art. 5.92 Wetsvoorstel een verweermiddel te voorzien ten voordele van de hulppersoon in een situatie van actieve coëxistentie.

In het nieuwe art. 5.142 Voorontwerp bouwt de wetgever voort op de gedachte dat verschillende aansprakelijkheidsregimes naast elkaar zouden kunnen bestaan door te bepalen dat een vordering op grond van één van de bepalingen inzake de buitencontractuele aansprakelijkheid een vordering op grond van andere bepalingen inzake datzelfde aansprakelijkheidsregime niet uitsluit. Opnieuw geldt hier dezelfde uitzonderingen met name dat deze bepaling niet van toepassing zal zijn indien de wet of een contract de gelijktijdige toepassing belemmert.

De bepaling die het meest in het oog springt en ongetwijfeld de meeste aandacht zal wekken is het nieuwe art. 5.143 Voorontwerp. In deze bepaling heeft de wetgever gepoogd om een einde te brengen aan de onduidelijkheid die naar huidig recht heerst in een geval van samenloop tussen contractuele en buitencontractuele vorderingen. In het eerste lid bepaalt de wetgever dat de benadeelde in beginsel de mogelijkheid heeft om zich jegens diens medecontractant zich eveneens te beroepen op de regels van de buitencontractuele aansprakelijkheid, tenzij deze mogelijkheid door de wet of contractueel wordt uitgesloten. Met deze oplossing wil de wetgever afstand doen van het relatief samenloopverbod dat naar huidig recht voorzien wordt. Het is merkwaardig dat het beoogd recht onze Zuiderburen dit keer niet als voorbeeld zal volgen, maar daarentegen onder meer het Nederlandse rechtstelsel als voorbeeld zal volgen. In het tweede lid bepaalt de wetgever dat van dit keuzerecht afgeweken zal worden indien het schadeherstel specifiek geregeld wordt door bepaalde bijzondere wetsbepalingen (hetgeen onder meer het geval is bij de consumentenkoop) of contractuele bedingen die alsdan voorrang zullen hebben op de regels van buitencontractuele aansprakelijkheid. Deze voorrang geldt dan weer niet bij vorderingen tot herstel van schade ingevolge de aantasting van de fysieke integriteit. In een dergelijk geval is een buitencontractuele vordering overeenkomstig art. 5.143 Voorontwerp steeds mogelijk.

Het feit dat de wetgever als doel heeft om beide aansprakelijkheidsregimes zoveel als mogelijk naast elkaar te laten bestaan brengt tot slot enkele implicaties met zich mee. Zo zal het beoogd recht enerzijds afstand nemen van de rechtspraak die stelt dat een buitencontractuele vordering steeds mogelijk is in geval van een strafrechtelijk misdrijf. Eveneens betekent deze doelstelling anderzijds een einde aan de klassieke theorie van de quasi-immuniteit in hoofde van hulppersonen. De wetgever zal als alternatief naar voorbeeld van vooral het Nederlandse recht via de regeling voorzien in art. 5.92 Wetsvoorstel, hetgeen terug te vinden is in het nieuwe verbintenissenrecht, een bescherming proberen te voorzien via de doorwerking van exoneratiebedingen. Dit toont aan hoe nauw zowel het hervormingsproject verbintenissenrecht als het hervormingsproject buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht verbonden zijn aan elkaar.



## DEEL II: Evaluatie van de beoogde oplossing

### Inleiding

**108.** In het tweede deel zal het beoogd recht zoals uiteengezet in deel I worden geëvalueerd. Ondanks dat het hervormingsproject zeer precair is doordat er weinig zekerheid is in welke mate de huidige minister van Justitie de werken van voormalig minister Koen Geens zal voortzetten<sup>369</sup>, heeft een evaluatie zeker zijn nut. Aan de hand van een analyse kan de wetgever hieruit immers mogelijk enkele conclusies trekken en op basis hiervan het voorontwerp eventueel bijsturen. Daarnaast zou een evaluatie de huidige rechtspraak kunnen overtuigen om te evolueren naar de beoogde oplossing om bijgevolg stilaan de huidige 'oplossing' achter zich te laten. Met dit opzet zal in dit deel daarom in eerste instantie de pijnpunten van zowel de huidige als beoogde oplossing worden blootgelegd. Daarenboven zullen eveneens de pluspunten van de beoogde oplossing worden besproken. Voor wat het beoogde recht betreft zal vooral de focus liggen op een evaluatie van het nieuwe art. 5.143 Voorontwerp en de beoogde bescherming voor hulppersonen. In een tussenconclusie zal uiteindelijk getracht worden om een antwoord te formuleren op volgende subonderzoeksvragen: "*Welke knelpunten komen naar voor uit de huidige regeling inzake de problematiek van samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen?*" en "*Op welke manier komt de wetgever tegemoet aan deze knelpunten of zijn er toch nog lacunes vast te stellen in de beoogde regeling waar de wetgever alsnog aan dient tegemoet te komen?*".

### Hoofdstuk 1: Knelpunten in de huidige 'oplossing'

**109.** Met het Voorontwerp heeft de wetgever reeds het initiatief genomen om tot een standvastige oplossing te komen voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen. Daarnaast zal men echter ook de rechters moeten overtuigen om te evolueren naar een rechtspraak waarin een relatieve samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen mogelijk wordt. Een manier om rechters te overtuigen om hun rechtspraak te laten evolueren kan onder meer gebeuren door de knelpunten in de huidige oplossing aan te duiden.

Bij de bespreking van de huidige oplossing in deel I van deze masterscriptie werd bovendien geconcludeerd dat ondanks de bevestiging door het Hof van Cassatie van de uitoefeningsvoorwaarden voorzien in het *Tiercé Franco Belge*-arrest er niet echt gesproken kan worden van een huidige 'oplossing'. Aangezien het Hof van Cassatie blijft schuilen tussen de verdwijningsleer en de verfijningsleer, hetgeen een discussie is die nog steeds actief is, is er namelijk weinig zekerheid dat de rechtspraak dezelfde oplossing ook in de toekomst zal blijven hanteren.<sup>370</sup> Om die reden zullen niet enkel de bewaren jegens een relatief samenloopverbod ter sprake komen (afdeling 3), maar zullen eveneens enkele bezwaren ten aanzien van een exclusiviteitsleer (afdeling

---

<sup>369</sup> In het regeerakkoord van 30 september 2020 wordt namelijk met weinig woorden slechts vermeld dat de regering zal verder werken aan de hervorming van het Burgerlijk Wetboek en de inhoud nog verder ingevuld en besproken zal worden (X., "Regeerakkoord 30 september 2020", ([https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord\\_2020.pdf](https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf)), 72).

<sup>370</sup> ZIE SUPRA randnr. 76

2) en een verfiijnde exclusiviteitsregel (afdeling 3) aan bod komen.

## Afdeling 1: Bezwaren jegens een relatief samenloopverbod

**110.** Zoals deze masterscriptie reeds meermaals heeft aangehaald, gaat het huidig standpunt van het Hof van Cassatie sinds het *Tiercé Franco Belge*-arrest uit van een relatief samenloopverbod, waardoor men het relatief samenloopverbod ogenschijnlijk zou kunnen beschouwen als huidige oplossing voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen.<sup>371</sup> Desalniettemin, kan men jegens het relatief samenloopverbod enkele bezwaren formuleren.<sup>372</sup>

Zo zou men in eerste instantie bezwaren kunnen formuleren tegen de uitzonderingen op het samenloopverbod, ook wel non-cumul regel genoemd (onderafdeling 1). De uitholling van deze uitzonderingen doet namelijk een grote onvoorspelbaarheid ontstaan voor de betrokken partijen.

Daarnaast kan men ook in de constellatie van (actieve) coëxistentie enkele bezwaren formuleren tegen het relatief samenloopverbod, meer bepaald tegen de quasi-immuniteit van de hulppersoon die hieruit voortvloeit (onderafdeling 2). Een diepere blik op de quasi-immuniteit van de hulppersoon toont immers aan dat deze quasi-immuniteit in feite de positie van de hoofdcontractant, doorheen deze masterscriptie ook wel aangeduid als de benadeelde, sterk ondermijnt.

### Onderafdeling 1: Onvoorspelbaarheid door uitholling van de uitzonderingen op de non-cumul regel

**111.** Samenloop of beter gezegd een vordering op grond van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht is, zoals eerder aangehaald, ondanks het samenloopverbod uitzonderlijk toch mogelijk indien i) er sprake is van een strafrechtelijk misdrijf of ii) er sprake is van een zogenaamde gemengde fout. Deze twee gevallen vormen als het ware respectievelijk twee uitzonderingen op het samenloopverbod.<sup>373</sup>

**112.** Door toepassing van één van de uitzonderingen kan de benadeelde aldus een buitencontractuele vordering instellen, tegen zijn medecontractant als zowel diens hulppersoon, zonder hierbij rekening te moeten houden met de contractuele bedingen tussen de betrokken partijen.<sup>374</sup> Bijgevolg heeft de benadeelde hierbij dus de mogelijkheid om de contractuele bedingen, waarin bijvoorbeeld een exoneratiebeding voor de schuldenaar vervat zit, volledig terzijde te schuiven. Uitholling van het toepassingsgebied van deze uitzonderingen leidt ertoe dat de economie

---

<sup>371</sup> ZIE Supra randnr. 74 e.v.

<sup>372</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 178.

<sup>373</sup> W. BUELENS en D. VERHOEVEN, "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, afl. 6, (314) 319. Dat is ook de reden waarom de rechtsleer het heeft over een *relatief* samenloopverbod (H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 40-41; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 492 e.v.; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 171).

<sup>374</sup> S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 171; I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 127.

van het contract en de risicoverdeling die contractanten hebben vastgesteld in hun contract te vaak wordt doorkruist waardoor als maar meer onvoorspelbaarheid voor de partijen ontstaat.<sup>375</sup>

## §1 Eerste uitzondering – strafrechtelijk misdrijf

**113.** De eerste uitzondering werd al eerder aangehaald en is duidelijk. Van zodra de contractuele wanprestatie eveneens een strafrechtelijk misdrijf uitmaakt of wanneer de schade het gevolg is van een strafrechtelijk misdrijf wordt de non-cumul regel aan de kant geschoven en heeft de benadeelde de keuze om zijn vordering te steunen op buitencontractuele aansprakelijkheid.<sup>376</sup> Dit betekent dat des te meer de benadeelde de kans krijgt om een strafrechtelijk misdrijf in te roepen als uitzondering op het cumulverbod, des te meer hij de mogelijkheid heeft om zijn vordering te steunen op buitencontractuele aansprakelijkheid en dus ook om de contractuele bedingen, die eventueel in zijn nadeel spelen, terzijde te schuiven. De contractuele bedingen weerspiegelen nochtans in grote mate de verwachtingen van de partijen waardoor deze in zekere mate ook beschermde werking verkrijgen.<sup>377</sup> Daarnaast beoogt men met deze uitzondering op het samenloopverbod evenzeer een uitgebreidere bescherming te bieden aan de benadeelde in geval van een strafrechtelijk misdrijf.<sup>378</sup> Hierbij zou men dus de vraag kunnen stellen of de beschermde werking van voorspelbaarheid voor de contractanten of aan hun verwachtingen die voortvloeien uit de contractuele bedingen zullen worden voldaan, opweegt tegen de bescherming die men heeft willen beogen met de uitzondering.

**114.** De wetgever is de laatste jaren echter zeer actief op het vlak van het strafrecht en heeft ondertussen heel wat nieuwe strafrechtelijke bepalingen in het leven geroepen. Hierdoor krijgt de benadeelde meer en meer de kans om een strafrechtelijk misdrijf in te roepen als uitzondering op het cumulverbod.<sup>379</sup> Bovendien heeft de uitzondering niet enkel betrekking op strafrechtelijke

---

<sup>375</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 127; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 179.

<sup>376</sup> Cass. 26 oktober 1990, *Arr.Cass.* 1990-91, 244; H. BOCKEN, I. BOONE, en m.m.v. M. KRUIJTHOF, *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 41; B. DUBUISSON, V. CALLEWAERT, B. DE CONINCK en G. GATHEM, *La responsabilité civile. Chronique de jurisprudence 1996-2007, Volume 1, Le fait générateur et le lien causal*, Brussel, Larcier, 2009, 498; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 492; STIJNS, S., "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 150-152; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 164-165; W. VAN GERVEN, m.m.v. A. VAN OEVELEN, *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 313; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY, *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 227.

<sup>377</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 127.

<sup>378</sup> I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 491. Voor andere argumentatie zie ook: Bergen 15 oktober 1997, *RGAR* 1999, 166; I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 63-65; B. DUBUISSON, V. CALLEWAERT, B. DE CONINCK en G. GATHEM, *La responsabilité civile. Chronique de jurisprudence 1996-2007, Volume 1, Le fait générateur et le lien causal*, Brussel, Larcier, 2009, 499; T. VANSWEEVELT, B. WEYTS, *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 109-110.

<sup>379</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 42; I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 127; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 179.



misdrijven die een lichamelijk letsel of overlijden tot gevolg hebben, maar ook oplichting, brandstichting en allerhande andere strafrechtelijke misdrijven vallen onder de uitzondering.<sup>380</sup> Het is voor de benadeelde tegenwoordig derhalve niet zo moeilijk om een contractuele wanprestatie al gauw te gaan te kwalificeren als een strafrechtelijk misdrijf.

De mogelijkheid van de benadeelde om zich steeds vaker te beroepen op de uitzondering van een strafrechtelijk misdrijf ondermijnt niet de alleen de omvang van de beschermende werking van de verwachtingen van de partijen, maar ook de voorspelbaarheid en het contractuele evenwicht.<sup>381</sup> Ook de memorie van toelichting bij het Voorontwerp haalt aan dat contractanten in dit geval op voorhand moeilijk kunnen inschatten in welke mate de non-cumul regel, en zodoende ook hun verwachtingen, al dan niet zullen worden uitgehold door de benadeelde.<sup>382</sup>

## §2 Tweede uitzondering – gemengde fout

**115.** Sedert het *Tiercé Franco Belge*-arrest stelt het Hof van Cassatie uitdrukkelijk dat een buitencontractuele vordering ook mogelijk is in het geval van een zogenaamde gemengde fout (contractueel en buitencontractueel).<sup>383</sup> Deze tweede uitzondering op het samenloopverbod veroorzaakt, net zoals de eerste uitzondering, een te grote onvoorspelbaarheid.<sup>384</sup> De oorzaak hiervan werd reeds in deel I gedeeltelijk aangevoerd.

De rechtspraak erkent de aanvullende werking van de goede trouw op grond van artt. 1134, derde lid en 1135 BW met als gevolg dat contractuele verbintenissen worden aangevuld met impliciete loyaliteitsverbintenissen die sterk aanleunen bij de zorgvuldigheidsnorm die men hanteert in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht.<sup>385</sup> De vraag die hierbij kan rijzen is of men rekening moet houden met deze impliciete loyaliteitsverbintenissen op het niveau van de contractuele

---

<sup>380</sup> Cass. 25 april 1983, *Arr.Cass.* 1983, 1048; Cass. 26 oktober 1990, *Arr.Cass.* 1990-91, 244; Brussel 1 juni 1988, *RW* 1989-90, 1401; Luik 10 januari 1995, *RRD* 1995, 445; Gent 26 april 1995, *RW* 1996-97, 1299; Luik 10 september 1997, *T.Gez.* 1998-99, 219; Bergen 15 oktober 1997, *RGAR* 1999, 166; Luik 30 juni 2006, *RDD* 2006, 167; Rb. Brussel 23 januari 2007, *RGAR* 2007, 316; H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 41-42; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 491.

<sup>381</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 42; W. BUELENS en D. VERHOEVEN, "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, afl. 6, (314) 329; I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 127; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 179.

<sup>382</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 21.

<sup>383</sup> Cass. 17 maart 2017, *TBH* 2017, 952, noot P. GILLAERTS en Cass. 29 september 2006, *Arr.Cass.* 2006, 1863.

<sup>384</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 127.

<sup>385</sup> Cass. 2 februari 2006, *Arr.Cass.* 2006, 259; Brussel 17 september 2012, *TBBR* 2015, 255, noot D. VERVOORT; I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 489; B. DUBUISSON, *Responsabilité contractuelle et responsabilité extracontractuelle – Les relations entre la responsabilité aquilienne et les contrats in Responsabilités - Traité théorique et pratique*, Brussel, Kluwer, 2003, losbl., 14-19; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht, Boek 1bis*, Brugge, die Keure, 2020, 159; P. WÉRY, "L'option des responsabilités entre parties contractantes" in S. STIJNS en P. WÉRY (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, (223) 227-228.

aansprakelijkheid om te bepalen of de fout al dan niet gemengd is en de schade zuiver buitencontractueel. Hierover bestaat veel verdeeldheid.<sup>386</sup>

**116.** Het eerder aangehaalde *Aardappelrooiers*-arrest vormt een goed voorbeeld van deze interpretatiemoeilijkheden.<sup>387</sup> Ondanks dat er in dit arrest tussen de partijen een aannemingsovereenkomst werd gesloten inzake het rooien van het aardappelveld, stelde de aannemer toch een buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering in tegen zijn medecontractant op grond van de artt. 1382 en 1384, eerste lid BW. Niettemin had de aannemer ook impliciete loyaliteitsverbintenissen, zoals de verplichting voor medecontract om de aannemer te melden van schadeverwekkende elementen op het aardappelveld, in het contract kunnen aanhalen om herstel van de schade te bekomen op grond van het contractueel aansprakelijkheidsrecht. De feitenrechter zou in deze situatie in twee richtingen kunnen beslissen door al dan niet een ruime invulling te geven aan de contractuele verbintenissen op grond van de goede trouw, en al dan niet enkel een contractuele dan wel een buitencontractuele vordering toe te laten.<sup>388</sup> De interpretatiemoeilijkheid ligt aldus in de vraag wat er precies onder contractuele verplichtingen van de contractspartijen moet worden verstaan.<sup>389</sup>

**117.** De grote verdeeldheid in deze materie doet derhalve eveneens veel onvoorspelbaarheid en dus ook rechtsonzekerheid ontstaan. Partijen weten op voorhand niet in welke mate er rekening zal worden gehouden met de aanvullende werking van de goede trouw om te bepalen of de fout al dan niet gemengd is. Een harmonisatie van deze tegenstrijdigheden door het Hof van Cassatie zou de onvoorspelbaarheid kunnen verkleinen, maar het bepalen van het al dan niet voorhanden zijn van een gemengde fout valt onder de appreciatiebevoegdheid van de feitenrechters waardoor het Hof van Cassatie buiten spel wordt gezet. Uiteraard enkel zolang feitenrechter de voorwaarden voor samenloop, het bestaan van een gemengde fout en zuiver buitencontractuele schade, op een juiste manier afdooft en dit ook voldoende motiveert. Hierdoor krijgt men de mogelijkheid om ook de tweede uitzondering, het voorhanden zijn van een gemengde fout, als maar meer uit te hollen en zodoende een buitencontractuele vordering in te stellen en toe te laten.<sup>390</sup>

---

<sup>386</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 127.

<sup>387</sup> Cass. 17 maart 2017, *TBH* 2017, 952, noot P. GILLAERTS; S. SOMERS, "De contractuele sfeer bij samenloop: naar een enge interpretatie van contractuele schade?", *TBBR* 2017, (552) 552-561; P. GILLAERTS, "Bevestiging rechtspraak Tiercé Franco Belge inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?" (noot onder Cass. 17 maart 2017), *TBH* 2017, afl.9, (953) 953-958.

<sup>388</sup> S. DEBUSSCHERE, "Een hooivorktand te veel", *NJW* 2003, (1218) 1218-1220; C. HERIJGERS, "Landbouwmachines en (samenloop van) aansprakelijkheid" (noot onder Gent 16 mei 2013), *TBBR* 2014, (470) 470-475.

<sup>389</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 127; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 159-160 en 180.

<sup>390</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 127.

## Onderafdeling 2: Ondernijning van de positie van de hoofdcontractant door quasi-immuniteit van de hulppersoon

**118.** Tot slot leidt de huidige oplossing via een relatief samenloopverbod tot een ondernijning van de positie van de hoofdcontractant omwille van de quasi-immuniteit in hoofde van de hulppersoon.

Ondanks dat men het huidig aansprakelijkheidsrecht doorgaans als slachtoffervriendelijk beschouwd, wordt de benadeelde ingevolge deze immuniteit in een bijzonder moeilijke positie gebracht en meer specifiek in het geval er weinig of niets te rapen valt bij de hoofdschuldenaar ten gevolge van bijvoorbeeld een exonatiebeding of insolventie.<sup>391</sup> Zoals reeds vermeld werd, gaat deze theorie uit van het feit dat de hulppersoon geen echte derde is en zal men als schuldeiser in een dergelijk geval de nodige risico's moeten ondergaan. De Memorie van toelichting legt in het bijzonder de nadruk op dit hekelpunt en stelt dat het feit dat de risicoverdeling in de hoofdovereenkomst eveneens doorwerkt in de verhouding met de hulppersoon beleidsmatig niet te overtuigen valt. Het is immers doorgaans niet voorzienbaar voor de benadeelde dat diens medecontractant beroep zal doen op een hulppersoon.<sup>392</sup>

### Afdeling 2: Bezwaren jegens een exclusiviteitsregel (verdwijningsleer)

**119.** Met de term 'exclusiviteitsregel' wordt in dit hoofdstuk de link gelegd met de redenering die men maakt dat als men een contract heeft gesloten de contractuele aansprakelijkheid als regime exclusief zal gelden en als het ware dient te primeren op het buitencontractuele aansprakelijkheidsregime. Deze regel, die eveneens eerder aanleunt bij de verdwijningsleer<sup>393</sup>, leidt ertoe dat men als benadeelde de aanspraken op basis van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht nagenoeg verliest.<sup>394</sup> Doordat vele verzekeringspolissen bovendien de dekking van een contractuele aansprakelijkheid uitsluiten, is een bijkomend gevolg dat de benadeelde mogelijks geen beroep meer gaat kunnen doen op diens aansprakelijkheidsverzekering.<sup>395</sup> Op basis van onderstaande bezwaren is het desalniettemin moeilijk om deze regel als uitgangspunt te laten gelden.

**120.** Het belangrijkste argument in het voordeel van deze redenering of theorie is de wilsautonomie.<sup>396</sup> Het Hof van Cassatie stelde immers in het *Gaselwest*-arrest dat het sluiten van een overeenkomst niet anders kan worden geïnterpreteerd als het feit dat de contractspartijen hun

---

<sup>391</sup> SAMOY, I., MORON-PUECH, B., DE GRAAF, R., "'Samenloop van vorderingen' in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (122) 127. Voor wat betreft de bespreking van de quasi-immuniteit ZIE SUPRA randnr 103

<sup>392</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 23.

<sup>393</sup> Dit omwille van het feit dat de verdwijningsleer ervoor pleit dat in geval van samenloop het buitencontractuele aansprakelijkheidsregime, nagenoeg verdwenen is (ZIE SUPRA randnr. 64 e.v.).

<sup>394</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 52.

<sup>395</sup> H. BOCKEN, "Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Verfijners, verdwijners en het arrest van het Hof van Cassatie van 29 september 2006", *NjW* 2007, (722) 730.

<sup>396</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 53.

contract uitsluitend door de regels van de contractuele aansprakelijkheid willen laten beheersen.<sup>397</sup> Zoals BOCKEN terecht stelt, mist deze motivering feitelijke grondslag.<sup>398</sup> Het kan immers niet de bedoeling zijn dat men als benadeelde contractspartij, vaak dan ook de gewone burger die weinig ervaring heeft in de rechtspraktijk, met het sluiten van een contract impliciet de bedoeling zou hebben gehad om afstand te doen van zijn rechtsmiddelen via het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht. Wel integendeel, het lijkt eerder denkbaar te zijn dat men als contractant de verwachting heeft om via zoveel als mogelijk rechtsmiddelen verhaal te kunnen uitoefenen jegens diens medecontractant. Het is immers van belang om na te gaan of men werkelijk gewild heeft om afstand te doen van een mogelijke buitencontractuele vordering.<sup>399</sup>

**121.** Conform de redenering van CORNELIS moet men als tegenargument aanvoeren dat alle rechtsregels zoveel als mogelijk tot hun recht dienen te komen waardoor noch de contractuele, noch de buitencontractuele aansprakelijkheidsregels een exclusieve uitwerking dienen te hebben.<sup>400</sup> Het recht is er immers om toegepast te worden. Een stilzwijgende afstand van recht kan enkel afgeleid uit gedragingen die onverenigbaar zijn met de uitoefening van een bepaald recht en bijgevolg niet anders geïnterpreteerd kan worden dan als een afstand van recht.<sup>401</sup> De wilsautonomie is kortom immers een onvoldoende motivering om als algemene regel te kunnen stellen dat in geval van samenloop enkel de contractuele aansprakelijkheid exclusief toepassing zal kunnen vinden.<sup>402</sup> Enkele auteurs in de rechtsleer zijn dezelfde mening toegedaan en zijn van oordeel dat enkele buitencontractuele grondslagen in een contractuele rechtsverhouding eveneens toepassing kunnen vinden.<sup>403</sup> In het verlengde van de wilsautonomie als argument zijn er ook auteurs die de exclusiviteitsregel verantwoorden door het feit dat op deze wijze het contractuele evenwicht wordt veiliggesteld.<sup>404</sup> BOCKEN stelt hier terecht dat het niet overtuigend zou zijn om bij algemene regel te stellen dat de doelstellingen van een contract in elk geval voorrang moeten krijgen op het belang van de benadeelde die streeft naar een optimale vergoeding van diens schade.<sup>405</sup> Het kan met name niet de bedoeling zijn geweest om contractspartijen als het ware 'gevangen te houden' binnen grenzen van de zuiver contractuele rechtsverhouding, hetgeen in het andere geval ertoe zou leiden dat partijen minder geneigd zijn om overeenkomsten te sluiten.

**122.** Naast de wilsautonomie zou men zich eveneens kunnen beroepen op het adagium '*lex specialis derogat legi generali*', waarbij het contract als bijzondere regel voorrang heeft op de

---

<sup>397</sup> Cass. 27 november 2006, *RABG* 2007, 1257, noot L. PHANG.

<sup>398</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 53.

<sup>399</sup> *Ibid.*, (35) 53-54.

<sup>400</sup> ZIE SUPRA randnr. 92

<sup>401</sup> W. BUELENS en D. VERHOEVEN, "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, (314) 317.

<sup>402</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 54.

<sup>403</sup> J.L. FAGNART, "La responsabilité du fait des choses dans les relations contractuelles", *Rec.jur.ass.* 2011, (94) 105; P.A. FORIERS, "Les concours de responsabilités contractuelle et extracontractuelle. Observations sur le droit positif" in X. *Les obligations contractuelles en pratique. Questions choisies*, Waver, Anthemis, 2013, (111) 121.

<sup>404</sup> Zie o.m.: E. DIRIX, "Rechterlijk overgangsrecht", *RW* 2008-09, (1754) 1756; P.A. FORIERS, "Les concours de responsabilités contractuelle et extracontractuelle. Observations sur le droit positif" in X. *Les obligations contractuelles en pratique. Questions choisies*, Waver, Anthemis, 2013, (111) 116.

<sup>405</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 56.

algemene wet<sup>406</sup>, maar ook dit argument is niet bepaald overtuigend.<sup>407</sup> Enerzijds zou het merkwaardig zijn dat het werkelijk de bedoeling van de wetgever zou zijn geweest dat het algemene contractenrecht als uitzondering voorrang zou moeten hebben op de regels die de verbintenissen uit onrechtmatige daad regelen.<sup>408</sup> Anderzijds kan men terecht de vraag stellen waarom beide regimes niet naast elkaar zouden kunnen bestaan, aangezien zij elk hun eigen toepassingsvoorwaarden hebben die niet geheel overlappen en men op de fout of wanprestatie aldus de desbetreffende toepasselijke regels toepast.<sup>409</sup>

**123.** Tot slot zou een strikte toepassing van de exclusiviteitsleer onredelijke gevolgen met zich meebrengen. BOCKEN toont dit terecht aan met het volgende voorbeeld: Een persoon X laat zich met zijn bagage, waarin zich onder meer een dure laptop bevindt, door een taxi naar de luchthaven voeren. Ingevolge een defect van een andere wagen in het verkeer ontstaat er een aanrijding en waarbij er vervolgens schade ontstaat aan de laptop van persoon X.<sup>410</sup> Conform de exclusiviteitsregel zou deze consument aan de hand van een buitencontractuele vordering zich echter niet meer kunnen beroepen op art. 1384, eerste lid BW aangezien hij een contract heeft gesloten met de taxichauffeur. Dit terwijl een niet-contractant zich wel zou kunnen beroepen op een dergelijke vordering voor zover de toepassingsvoorwaarden van art. 1384, eerste lid BW zouden zijn voldaan. Aangezien beiden zich desondanks in eenzelfde feitelijke situatie bevinden en toch ongelijk worden behandeld, zal dit de toetsing aan het gelijkheidsbeginsel hoogstwaarschijnlijk niet kunnen doorstaan.<sup>411</sup>

### **Afdeling 3: Bezwaren jegens een verfijnde exclusiviteitsregel (verfijningsleer)**

**124.** Hoewel een verfijnde exclusiviteitsleer, hetgeen aanleunt met de theorie achter de verfijningsleer, als algemene regel een gunstiger perspectief zou bieden voor een benadeelde schuldeiser, kan men toch nog enkele bezwaren maken jegens deze theorie. Zoals gesteld, maakt de verfijningsleer een onderscheid op het niveau van de schade en zal er enkel een mogelijkheid zijn tot het instellen van een buitencontractuele vordering indien er een niet louter contractuele schade zou zijn.<sup>412</sup> Dit impliceert aldus dat de exclusiviteitsleer opnieuw komt opduiken indien er louter contractuele schade aanwezig is, aangezien in dat geval men zich enkel kan beroepen op een contractuele aansprakelijkheidsvordering. Hierdoor kan men voor deze situatie eveneens beroep

---

<sup>406</sup> E. DIRIX, *Obligatoire verhoudingen tussen contractanten en derden*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 62.

<sup>407</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 54; W. BUELENS en D. VERHOEVEN, "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, (314) 317.

<sup>408</sup> Mocht dit de bedoeling zijn geweest, had dit ongetwijfeld kunnen worden afgeleid in de wet.

<sup>409</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 55; L. CORNELIS, "Verkeerd verbonden" in V. SAGAERT en D. LAMBRECHT, *Actuele ontwikkelingen inzake verbintenissenrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, (259) 314; W. BUELENS en D. VERHOEVEN, "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, (314) 317.

<sup>410</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 56.; zie ook: Antwerpen 23 januari 1986, *RW* 1986-87, 324; P.A. FORIERS, "Les concours de responsabilités contractuelle et extracontractuelle. Observations sur le droit positif" in X. *Les obligations contractuelles en pratique. Questions choisies*, Waver, Anthemis, 2013, (111) 121.

<sup>411</sup> Zie o.m. C. BEHRENDT en M. VRANCKEN, *Beginselen van het Belgisch staatsrecht*, Brugge, die keure, 2020, 708 e.v.

<sup>412</sup> ZIE SUPRA randnr. 69

doen op de voormelde bezwaren ten aanzien van een principiële exclusiviteit.<sup>413</sup> Daarnaast zullen bij het instellen van een buitencontractuele vordering, in geval van een niet louter contractuele schade, het nut van bepaalde wettelijke bepalingen die specifiek betrekking hebben op bepaalde bijzondere overeenkomsten en contractuele exoneratiebedingen verloren gaan. Dit laatste gaat bovendien in tegen de belangen van de aangesprokene.<sup>414</sup> Zo zou een bewaarnemer zich bijvoorbeeld niet meer kunnen beroepen op artikel 1927 BW, hetgeen hem enkel verplicht om aan de zaak dezelfde zorg te besteden als aan zijn eigen zaken. Hierdoor zal de bewaarnemer een mogelijke buitencontractuele vordering van de bewaargever moeten ondergaan.

Daarnaast kan men stellen dat het maken van een onderscheid op het niveau van de schade het niet bepaald makkelijker maakt, aangezien het niet altijd makkelijk is om de grenzen van de zuivere contractuele schade te kunnen afbakenen. Zo kan terecht de vraag rijzen of een schade voortvloeiende uit de niet-naleving van een veiligheidsverplichting al dan niet een louter contractuele schade oplevert.<sup>415</sup> Eveneens is het onderscheid tussen beide schadebegrippen vrij vaag indien de schade betrekking heeft op lichamelijke schade of schade aan goederen.<sup>416</sup> Waarom zou men zelfs de concrete schade, die het gevolg is van een gemeenschappelijke oorzaak, onderverdelen in twee verschillende soorten schade? Deze complexiteit en vaagheid komt de rechtszekerheid niet bepaald ten goede.<sup>417</sup>

## Tussenconclusie

**125.** In dit eerste hoofdstuk wordt nogmaals benadrukt dat de huidige 'oplossing', uiteengezet in drie theorieën aangezien er *de facto* geen concrete huidige oplossing is, voor kritiek vatbaar is. Er werd in eerste instantie aangetoond dat, hoewel de recentere rechtspraak deze theorie als huidige oplossing beschouwt, een relatief samenloopverbod vatbaar is voor kritiek. Zo is er naar huidig recht een mogelijkheid tot uitholling van het toepassingsgebied van de uitzonderingen op het relatief samenloopverbod, hetgeen het contractuele evenwicht doorkruist en alzo zorgt voor een onvoorspelbaarheid in de contractuele rechtsverhouding. Enerzijds zijn er vele strafrechtelijke bepalingen ingevoerd bij wet waardoor een benadeelde veel ruimte krijgt om een fout te kwalificeren als een strafrechtelijk misdrijf en de contractuele rechtsverhouding te vermijden door zich steeds vaker te beroepen op deze uitzondering. Anderzijds leidt de aanvullende werking van de goede trouw conform art. 1134, lid 3 en art. 1135 BW ertoe dat er verdeeldheid is over het feit of men deze loyaliteitsverbintenissen al dan niet zal onderbrengen onder de contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheid, wat vervolgens invloed heeft op de vraag of er al dan niet een gemengde fout zal

---

<sup>413</sup> ZIE SUPRA randnr. 119 e.v.

<sup>414</sup> BOCKEN benoemt dit nadeel als 'de nadelen van de onbeperkte alternativiteit' (H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, Verantwoord aansprakelijkheidsrecht, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 57.).

<sup>415</sup> Deze vraag is zeer terecht gelet op het feit dat wegens de aanvullende werking van de goede trouw het contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheidsregime zeer dicht met elkaar komen te liggen (ZIE SUPRA randnr. 49 en 115).

<sup>416</sup> B. DUBUISSON, "Le concours des responsabilités contractuelles et extracontractuelle: ultime tentative de conciliation..." in I. BOONE, I. CLAEYS en L. LAVRYSEN (eds.), Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce, Brugge, die Keure, 2009, (67) 80 e.v.; E. DE SAINT MOULIN, "Le concours de responsabilités et l'article 1384, alinéa 1er: des conditions inadaptées", *T.Vred.* 2016, (83) 87; H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, Verantwoord aansprakelijkheidsrecht, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 57.

<sup>417</sup> S. STIJNS, "Samenloop van civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: quo vadis?" in H. VUYE en Y. LEMENSE (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, (141) 195.

zijn. Tot slot zorgt de quasi-immuniteit van de hulppersoon, waarbij eveneens het relatief samenloopverbod wordt toegepast in een situatie van actieve coëxistentie, voor een ondermijning van de positie als de benadeelde. Een strenge invulling van de uitoefeningsvoorwaarden gecombineerd met een exoneratiebeding in de hoofdovereenkomst of insolventie van de hoofdschuldenaar leidt ertoe dat men diens schade vaak niet vergoed zal zien.

Daarenboven werd aangetoond dat een exclusiviteitsleer, waarbij de link wordt gelegd met de verdwijningsleer, eveneens niet als algemene regel zou kunnen gelden. Een argumentatie op basis van de wilsautonomie en het adagium *'lex specialis derogat legi generali'* is immers niet overtuigend. Bovendien zou een strikte toepassing van deze leer tot onredelijke rechtsgevolgen kunnen leiden. Hetzelfde kan worden gesteld ten aanzien van een verfijnde exclusiviteitsleer waarbij de link gelegd wordt met de verfijningsleer. Het feit dat men een onderscheid maakt tussen louter contractuele en niet contractuele schade heeft het er echter niet makkelijk opgemaakt hetgeen, gelet op deze complexiteit en vaagheid, zal leiden tot rechtsonzekerheid.

## Hoofdstuk 2: Troeven van de beoogde oplossing

**126.** *"Het voorontwerp wil een duidelijke oplossing bieden voor dit aanslepende probleem die daarbij ook de nadelen verbonden aan de huidige rechtspraak en de verschillende interpretaties ervan vermijdt."*<sup>418</sup> Dit is wat er letterlijk te lezen valt in de Memorie van Toelichting bij het Voorontwerp van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht bij het beoogde artikel inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen, maar is dit ook daadwerkelijk zo? Of is de oplossing voorzien in het Voorontwerp slechts een zoveelste poging om een (standvastige) oplossing te vinden voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen, die allesbehalve de nodige rechtszekerheid biedt?

**127.** Daarnaast is het duidelijk dat zowel aan de huidige oplossing als de alternatieve en exclusieve oplossingen heel wat nadelen verbonden zijn.<sup>419</sup> Ook hier hoopt de wetgever aan tegemoet te komen met het Voorontwerp: *"Het wil de hiervoor beschreven nadelen van zowel de alternatieve als de exclusieve oplossing vermijden"*.<sup>420</sup>

**128.** Het rechtsvergelijkend onderzoek van de Grotius-Pothier onderzoeksgroep<sup>421</sup> toont alvast aan dat de voorgestelde oplossing, waarin het verlaten van het relatief samenloopverbod het uitgangspunt vormt, wel degelijk enkele troeven bevat.

---

<sup>418</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 18-19.

<sup>419</sup> ZIE DEEL II, Hoofdstuk 1 "Knelpunten in de huidige 'oplossing'".

<sup>420</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 28-29.

<sup>421</sup> De Grotius-Pothier onderzoeksgroep is een samenwerkingsverband tussen de universiteiten van Leiden, Amsterdam, Paris II Panthéon-Assas en de KU Leuven (<https://grotiuspothier.wordpress.com/>). Het is ook deze interuniversitaire onderzoeksgroep die de hervorming van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid in Frankrijk analyseerde: A.-G. CASTERMANS, D. DANKERS-HAGENAARS, A. DEJEAN DE LA BATIE, J.-S. BORGHETTI, C. DE CABARRUS, e.a., "Regards comparatistes sur la réforme de la responsabilité civile. Le rapprochement de responsabilités contractuelle en délictuelle dans l'avant-projet de réforme, abordé sous l'angle du droit

Zo zal het Voorontwerp enkele foutieve ficties wegwerken (afdeling 1), een evenwicht creëren tussen de aansprakelijkheidsregimes (afdeling 2) en de economie van het contract meer respecteren (afdeling 3). Daarnaast zal het beoogd recht eveneens komaf maken met het moeilijke leerstuk van de quasi-immuniteit van de hulppersoon, dat bovendien niet gekend is door andere rechtsordes.

## Afdeling 1: Wegwerken van de ficties

**129.** In de rechtsleer, dan vooral door de voorstanders van de verdwijningstheorie, wordt heel vaak het standpunt verdedigd dat partijen door het sluiten van een contract afstand willen doen van buitencontractuele aansprakelijkheid.<sup>422</sup> Ook in het eerder aangehaalde *Gasel/west*-arrest, waarin het Hof van Cassatie voor het eerst een grondslag voor het samenloopverbod motiveerde, werd het standpunt inzake de vermoede wil van de partijen om hun rechtsverhouding aan de contractuele regels te laten onderwerpen aangehaald door het Hof.<sup>423</sup> Afstand van recht, *in casu* het uitsluiten van de buitencontractuele aansprakelijkheid in een contract, kan enkel wanneer de partijen dit daadwerkelijk, uitdrukkelijk of stilzwijgend, overeenkomen.<sup>424</sup> Zoals de Memorie van Toelichting terecht aanhaalt wordt afstand van recht in onze rechtsorde dan ook niet vermoed.<sup>425</sup> Rechtsregels en de draagwijdte van overeenkomsten behoren te rusten op een feitenvaststelling, zoals de werkelijke wil van partijen, en niet op ficties, zoals de veronderstelde wil van partijen. Dit wordt ook door de wetgever gemotiveerd in de Memorie van toelichting.<sup>426</sup>

**130.** Het beoogd recht zal aan deze foutieve fictie effectief tegemoetkomen door de uitzondering die in het beoogd recht wordt voorzien waarbij één van beide aansprakelijkheidsregimes toch exclusieve toepassing kan verkrijgen indien een wettelijke bepaling of contractueel beding dit voorschrijft.<sup>427</sup> Deze uitzondering zal er mede voor zorgen dat de werkelijke wil van de partijen wordt gerespecteerd. Hiermee wordt eveneens tegemoetgekomen aan de foutieve fictie dat de wetgever

---

comparé », *Revue internationale de droit comparé* 2017, (5) 5-44 (GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (122) 123).

<sup>422</sup> I. CLAEYS en T. TANGHE, *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 482; S. STIJNS en I. SAMOY, *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 178; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 106.

<sup>423</sup> Cass. 27 november 2006, *RABG* 2007, 1257, noot L. PHANG.

<sup>424</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 54; I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 128. Voor een uitgebreide argumentatie hieromtrent zie: W. BUELENS en D. VERHOEVEN, "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, afl. 6, (314) 317-319.

<sup>425</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memor%20ie%20van%20toelichting%20aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memor%20ie%20van%20toelichting%20aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 26.

<sup>426</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memor%20ie%20van%20toelichting%20aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memor%20ie%20van%20toelichting%20aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 26-27.

<sup>427</sup> ZIE SUPRA randnr. 98 en art. 5.143, eerste lid Voorontwerp.



contractanten uitsluitend wil onderwerpen aan het contractrecht.<sup>428</sup>

## Afdeling 2: Evenwicht tussen de aansprakelijkheidsregimes

**131.** Op grond van het huidig recht kan een benadeelde contractant zijn vordering slechts baseren op buitencontractuele aansprakelijkheid indien voldaan is aan de uitoefeningsvoorwaarden die het Hof van Cassatie stelt of wanneer een uitzondering op het samenloopverbod van toepassing is.<sup>429</sup> Dit heeft enerzijds tot gevolg dat de benadeelde dus enkel in die gevallen gebruik kan maken van de voordelen van het buitencontractueel aansprakelijkheidsregime. Daarnaast heeft de oplossing volgens het huidig recht anderzijds ook tot gevolg dat de medecontractant, de hoofdschuldenaar, het risico loopt om zijn contractuele bescherming te verliezen wanneer de benadeelde effectief zijn vordering grondt op het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht. Ofwel kan de benadeelde zich dus helemaal niet beroepen op de voordelen van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht. Ofwel kan hij dit wel en kan de medecontractant niet genieten van de bescherming die het contract hem biedt. In beide gevallen ontstaat er aldus een onevenwicht tussen de twee aansprakelijkheidsregimes.

**132.** Het Voorontwerp heeft dan ook tot doel “*zowel het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht als de specifieke wettelijke of contractuele aansprakelijkheidsregels die betrekking hebben op de concrete contractuele verhouding van de partijen zoveel mogelijk tot hun recht te laten komen*”.<sup>430</sup> De wetgever wil deze doelstelling verwezenlijken door het afschaffen van het samenloopverbod en de benadeelde in geval van samenloop of coëxistentie de mogelijkheid te geven om voordeel uit beide aansprakelijkheidsregimes te halen. De benadeelde zal bijgevolg niet meer moeten nagaan of de uitoefeningsvoorwaarden voor samenloop zijn voldaan alvorens hij een vordering op grond van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht zou kunnen instellen.<sup>431</sup> Dit betekent met andere woorden dat de benadeelde ondanks dat hij een contract heeft gesloten met zijn medecontractant, hij de voordelen van een vordering op grond van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht niet verliest.<sup>432</sup> De beoogde regeling zal aldus, meer dan de huidige regeling, het evenwicht tussen de twee civielrechtelijke aansprakelijkheidsregimes verzekeren.

---

<sup>428</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, “Samenloop van vorderingen” in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), “Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter”, *TBBR* 2020, (124) 128.

<sup>429</sup> ZIE SUPRA randnr. 51 en 62

<sup>430</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek (<https://justice.belgium.be/sites/default/files/memor%20van%20toelichting%20aansprakelijkheidsrecht%200.pdf>) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 29.

<sup>431</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek (<https://justice.belgium.be/sites/default/files/memor%20van%20toelichting%20aansprakelijkheidsrecht%200.pdf>) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 29.

<sup>432</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, “Samenloop van vorderingen” in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), “Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter”, *TBBR* 2020, (124) 128.

### Afdeling 3: Bescherming van de economie van het contract

**133.** In het verlengde van de voorgaande troef heeft het Voorontwerp eveneens de troef om de economie van het contract tussen de benadeelde en de hoofdschuldenaar meer te beschermen.<sup>433</sup>

Het nadeel van de huidige oplossing bestaat er aldus in dat de contractuele bedingen tussen partijen van generlei waarde worden wanneer de benadeelde de mogelijkheid heeft om zijn vordering op het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht te baseren. Hierdoor ontstaat het risico dat de hoofdschuldenaar risico's, aansprakelijkheid, moet dragen die hij bijvoorbeeld niet zou moeten dragen indien de contractuele bedingen wel van toepassing zouden zijn die deze aansprakelijkheid uitsluiten. Het niet kunnen inroepen van deze contractuele bedingen heeft tot gevolg dat de economie tussen de wederzijdse verbintenissen van partijen wordt verstoord.<sup>434</sup> Het is dan ook logisch dat partijen die een contract sluiten en hierin contractuele bedingen opnemen willen dat deze bedingen ook daadwerkelijk uitwerking krijgen, zelfs wanneer de benadeelde zijn vordering op het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht zou baseren.<sup>435</sup>

Het beoogd recht bepaalt dan ook in art. 5.143, tweede lid Voorontwerp dat de contractuele bedingen die specifiek betrekking hebben op de verbintenissen waarvoor een vordering wordt ingesteld uitwerking krijgen, in elke hypothese, dus ook in de hypothese dat er sprake is van samenloop en de benadeelde een buitencontractuele vordering instelt.<sup>436</sup> De wetgever voorziet enkel een uitzondering wanneer een vordering wordt ingesteld tot herstel van schade ten gevolge van een aantasting van de fysieke integriteit.<sup>437</sup> Met deze oplossing beschermt de wetgever in grotere mate de economie van het contract en dus ook de verwachtingen van de partijen. Dit is bijgevolg een goede zaak voor meer rechtszekerheid.

---

<sup>433</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 128.

<sup>434</sup> W. BUELENS en D. VERHOEVEN, "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, afl. 6, (314) 318; J. VANRYN, *Responsabilité aquilienne et contrats en droit positif*, Parijs, Librairie du Recueil Sirey, 1933, 332.

<sup>435</sup> L. CORNELIS, "Verkeerd verbonden" in V. SAGAERT en D. LAMBRECHT (eds.), *Actuele ontwikkelingen inzake verbintenissenrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, (259) 317; I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 128; J. VANRYN, *Responsabilité aquilienne et contrats en droit positif*, Parijs, Librairie du Recueil Sirey, 1933, 332.

<sup>436</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 31-32.

<sup>437</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 32-33; I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 128.

## Hoofdstuk 3: Lacunes van de beoogde oplossing

**134.** Ondanks dat het hervormingsproject enkele troeven heeft, zijn er ook nog enkele lacunes vast te stellen. Zo wordt er in de beoogde oplossing nog niet op voldoende wijze tegemoetgekomen aan de verwachtingen van de partijen en wordt er ook niet tegemoetgekomen aan alle knelpunten die eerder werden vastgesteld in de huidige oplossing.

Voor de lacunes kan mogelijks inspiratie worden gevonden in een ander rechtsstelsel zoals Nederland. De lacunes zijn voornamelijk terug te vinden in de verhouding tussen de verschillende aansprakelijkheidsregimes (afdeling 1) en de bescherming van de hulppersoon in de constellatie van (actieve) coëxistentie (afdeling 2).

### Afdeling 1: Verhouding tussen de aansprakelijkheidsregimes

**135.** Zoals de Grotius-Pothier onderzoeksgroep terecht stelt, zijn er voorlopig nog vraagtekens te maken bij de verhouding tussen het contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheidsregime.<sup>438</sup> In eerste instantie zijn rijzen er vragen bij de conflictregel, hetgeen een mogelijk antwoord tracht te vinden op de vraag hoe men dient om te gaan met de situatie waarbij verschillende rechtsregels gelijktijdig van toepassing zijn op dezelfde feiten.<sup>439</sup> Hiervoor wordt in beginsel traditioneel beroep gedaan op het leerstuk van de hiërarchie der normen, waarbij men onder meer gebruik maakt van enkele vuistregels zoals de voorrang van een bijzondere wet op de algemene (*lex specialis derogat generali*) of de voorrang van een nieuwe wet op de oudere (*lex posterior derogat legi priori*).<sup>440</sup>

Er wordt aangehaald dat het hervormingsproject voor dit leerstuk niet ruim genoeg gaat aangezien er onder meer geen enkele aandacht uitgaat naar de verhouding ten aanzien van de (aansprakelijkheids)regels voorzien in het Europese recht.<sup>441</sup> Dit vraagstuk is desondanks van belang aangezien het Europees recht in ons rechtsstelsel gewoonweg niet weg te denken is.<sup>442</sup> Een strikte benadering van het hervormingsproject lijkt te beweren dat een mogelijke 'bijzondere regel' in het Belgisch contractenrecht voorrang krijgt op een regel in het Europees recht die men veeleer als algemene regel zou beschouwen.<sup>443</sup> Daaropvolgend wordt eveneens terecht aangehaald dat er weinig duidelijkheid is onder welke voorwaarden een regel al dan niet als bijzonder moet worden

---

<sup>438</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", TBBR 2020, (124) 128 e.v.

<sup>439</sup> Dit is een vraag die onder meer reeds onderzocht werd door BOCKEN (H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, Verantwoord aansprakelijkheidsrecht, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35), 36)

<sup>440</sup> ZIE SUPRA randnr. 122. Zie ook: G. MARTYN, R. DEVLOO en Y. JORENS, *Kennismaking met recht en rechtspraktijk*, Brugge, die Keure, 2020, 100 e.v.

<sup>441</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", TBBR 2020, (124) 128.

<sup>442</sup> Zo zijn heel wat regels sterk beïnvloed door het Europese recht zoals onder meer de regelgeving aangaande productaansprakelijkheid en regels inzake consumentenkoop (zie hiervoor onder meer: D. VERHOEVEN, *Productaansprakelijkheid en productveiligheid*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 15 e.v. en B. TILLEMANS, A.L. VERBEKE en V. SAGAERT, *Vermogensrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 91).

<sup>443</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", TBBR 2020, (124) 128-129.

beschouwd.<sup>444</sup> Het voormelde adagium *'lex specialis derogat generali'* lijkt hierin niet veel meer duidelijkheid te brengen. Aangezien de beoogde oplossing voor samenloop wordt geïnspireerd door onder meer het Nederlandse rechtssysteem is het van belang om na te gaan op welke wijze zij deze regel toepassen.<sup>445</sup>

In Nederland wordt er in eerste instantie gekeken naar de wettekst zelf en indien deze geen soelaas biedt, wordt er gekeken naar de strekking of het doel van de wet om na te gaan welke bepaling al dan niet exclusief zal gelden.<sup>446</sup> De wetgever kan immers de bedoeling hebben om één bepaalde partij meer bescherming toe te kennen, hetgeen in dat geval dan ook moet worden gerespecteerd. Als voorbeeld kan verwezen worden naar een toepassing van art. 7:661 Nederlands BW, het artikel dat dezelfde invulling heeft als het Belgische art. 18 WAO. Door de Hoge Raad werd immers beslist dat de beperking van aansprakelijkheid via art. 7:661 Nederlands BW steeds zal moeten gelden ongeacht of men contractueel of buitencontractueel wordt aangesproken vermits het doel van de wetgever is om de belangen van de werknemer zoveel als mogelijk te beschermen.<sup>447</sup> Om de strekking of het doel van de wetgever te kunnen achterhalen is het van belang om onder meer de voorbereidende werken na te gaan en te kijken welke belangen de wetgever beoogt te beschermen om alzo een voorrang te bepalen.<sup>448</sup>

Naar Nederlands recht leidt de interpretatie van het doel van de wetgever echter niet altijd tot het volledig uitsluiten van het ene regime ten voordele van het andere. Ookal is men eveneens bekend met het adagium *'lex specialis derogat generali'*, toch beschouwt men dit louter als een theoretische slagzin die praktisch gezien voor weinig oplossingen zorgt.<sup>449</sup> Zo kan een bijzondere regel slechts gedeeltelijk voorrang hebben op de algemene regel voor zover die bijzondere regel enkel betrekking heeft op een deelaspect van de rechtsverhouding tussen de partijen.<sup>450</sup> Daarenboven zou een bijzondere regel alsook eerder een aanvullende bescherming bieden ten opzichte van de algemene regel zodat beiden kunnen worden toegepast.<sup>451</sup> De concrete vraag die men telkens nagaat, is wat de bedoeling is geweest van de wetgever.

---

<sup>444</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", TBBR 2020, (124) 129.

<sup>445</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorievantoelichtingaansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorievantoelichtingaansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018), 33; In Nederland wordt van oudsher immers aanvaard dat de benadeelde in geval van samenloop eveneens een keuzerecht heeft, tenzij de wet aan een bepaald regime de exclusieve werking zou toekennen en indien een cumulatie leidt tot resultaten die onaanvaardbaar zijn (HR 28 juni 1957, NJ 1957, 51, noot LEHR; HR 6 maart 1959, NJ 1959, 349, noot HB; HR 15 november 2002, NJ 2003, 48 en HR 15 juni 2007, NJ 2007, 621; R. DE GRAAFF, "Concurrent claims in contract and tort: a comparative perspective", ERPL 2017, (701) 718 e.v.; C.A. BOUKEMA, *Samenloop*, Deventer, Kluwer, 1992, 2-4; C.J.H. BRUNNER, *Beginnelsen van samenloop*, Arnhem, Gouda Quint BV, 1984, 13; A. HARTKAMP en C. SIEBURGH, *Mr.C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 6-IV De verbintenis uit de wet, Deventer, Kluwer, 2019, nr. 9 e.v.; A.G. CASTERMANS en H.B. KRANS, *Samenloop*, Monografieën BW, Deventer, Kluwer, 2019, nr. 24.

<sup>446</sup> A. HARTKAMP en C. SIEBURGH, *Mr.C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 6-IV De verbintenis uit de wet, Deventer, Kluwer, 2019, nrs. 10-11.

<sup>447</sup> HR 2 maart 2007, NJ 2007, noot MAEIJER.

<sup>448</sup> C.J.H. BRUNNER, *Beginnelsen van samenloop*, Arnhem, Gouda Quint BV, 1984, 13; I.S.J. HOUBEN, "Samenloop", MvV 2007, (202) 204-208.

<sup>449</sup> C.J.H. BRUNNER, *Beginnelsen van samenloop*, Arnhem, Gouda Quint BV, 1984, 8; J.H. NIEUWENHUIS, "They still rule us from their graves. Samenloop van rechtsvorderingen", WPNR 2007, 1-6.

<sup>450</sup> I.S.J. HOUBEN, "Samenloop", MvV 2007, (202) 204.

<sup>451</sup> C.A. BOUKEMA, *Samenloop*, Deventer, Kluwer, 1992, 14.

**136.** Daarnaast kan men zich terecht afvragen of het welslagen van de afschaffing van het samenloopverbod niet vereist om het algemene regime van de contractuele aansprakelijkheid in enkele opzichten te herzien. Ingevolge de strikte toepassing van het (relatief) samenloopverbod zijn er immers evoluties ontstaan om de reikwijdte van het contractuele regime uit te breiden door in de contractuele verhouding aanvullende regels te creëren die de verloren voordelen van het buitencontractuele regime kunnen herinvoeren.<sup>452</sup> Een klassiek voorbeeld hiervan is de interpretatie op basis van de goede trouw en billijkheid overeenkomstig artikel 1134, derde lid en artikel 1135 BW dat een contract eveneens bijkomende informatie- en veiligheidsverplichtingen omvat. Dit komt neer op de invulling van de algemene zorgvuldigheidsplicht die men in het buitencontractuele aansprakelijkheidsregime kent en werd eerder in deze masterscriptie reeds verschillende keren aangehaald.<sup>453</sup> Rekening houdend met het feit dat deze regel er is gekomen om niet in het vaarwater van de strenge samenlooprechtspraak te komen en het feit dat er op basis van het hervormingsproject terug genoten kan worden van de voordelen van het buitencontractuele aansprakelijkheidsregime rijst er terecht de vraag wat het lot is van de aanvullende werking van enkele principes in het algemene aansprakelijkheidsrecht zoals voormeld. In het verlengde hiervan kan ruimer gezien de vraag rijzen of beide regimes niet zoveel als mogelijk moeten worden gelijkgeschakeld en of alle verschilpunten niet volledig moeten worden uitgevlakt.<sup>454</sup>

## **Afdeling 2: Bescherming van de hulppersoon**

**137.** Daarenboven zijn er tot slot lacunes vast te stellen inzake de bescherming van de hulppersoon, hetgeen het vraagstuk is dat zich zal voortdoen in een geval van actieve coëxistentie. Zoals gesteld, zal het beoogd recht een bescherming voorzien via de doorwerking van aansprakelijkheidsbedingen enkel uit de hoofdovereenkomst en via bijzondere wetgeving.<sup>455</sup> Deze oplossing roept enkele vragen met zich op.

**138.** In eerste instantie kan namelijk terecht afvragen waarom de wetgever deze oplossing enkel beperkt tot aansprakelijkheidsbedingen en de doorwerking niet wordt uitgebreid naar andere bedingen die verband houden met mogelijke rechtsgeschillen, zoals bijvoorbeeld de bedingen die de verjaring of de territoriale bevoegdheid van rechtbanken regelen.<sup>456</sup> Dergelijke bedingen kunnen desondanks van praktisch belang zijn voor de bescherming van hulppersonen. Aangezien voor deze

---

<sup>452</sup> C. HERIJGERS, "Landbouwmachines en samenloop van aansprakelijkheid" (noot onder Gent 16 mei 2013), *TBBR* 2014, 470; H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35), 37.

<sup>453</sup> ZIE SUPRA randnr. 32, 49 en 115. Een ander voorbeeld betreft eveneens de (contractuele) aansprakelijkheid voor hulppersonen gezien deze een vorm van kwalitatieve aansprakelijkheid creëren, hetgeen eveneens een element is dat geregeld wordt in het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht (artt. 1384 e.v. BW oftewel in het beoogd recht artt. 5.156 e.v. Voorontwerp).

<sup>454</sup> H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 37; I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 130-131.

<sup>455</sup> ZIE SUPRA randnr. 104

<sup>456</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 131.

oplossing het beoogde recht nauw aanleunt met de oplossing voorzien in het Nederlandse recht is het een interessante piste om na te gaan hoe bij hen deze doorwerking wordt ingevuld.

In Nederland is er met art. 6:257 Nederlands BW een vergelijkbare bepaling aan art. 5:92, §2 Wetsontwerp die eveneens in een doorwerking voorziet van exoneratiebedingen in de hoofdovereenkomsten ten voordele van ondergeschikten. In de rechtsleer wordt dit verweermiddel 'de blokkering van de paardensprong' of 'een derdenwerking ten voordele' genoemd.<sup>457</sup> Een belangrijk punt in Nederland is dat het toepassingsgebied van art. 6:257 Nederlands BW uitdrukkelijk beperkt is tot de hulppersonen die in ondergeschikt verband staan ten aanzien van de hoofdschuldenaar, hetgeen bij onze Noorderburen tot heel wat kritiek heeft geleid.<sup>458</sup> Ondanks het betoog om deze bescherming eveneens te laten gelden voor zelfstandige uitvoeringsagenten heeft de wetgever een algemene voorziening voor dergelijke hulppersonen afgewezen.<sup>459</sup> Bepaalde bijzondere wetgeving zoals de regels inzake bewaarneming (art. 7:608 Nederlands BW) en het vervoerrecht (onder meer de artt. 8:31, 8:91, 8:116, 8:361-8:366, 8:880 en 8:1081 Nederlands BW) voorzien daarentegen wel in een vergelijkbare regeling van de doorwerking ten voordele van zelfstandige hulppersonen.<sup>460</sup>

Van belang voor het beoogd Belgisch recht is de vraag of ook Nederland de doorwerking van bedingen in de hoofdovereenkomst beperkt tot louter exoneratiebedingen. Anders dan de beoogde oplossing voorziet Nederland in een ruimer toepassingsgebied. Zo wordt de draagwijdte van art. 6:257 Nederlands BW zodanig geïnterpreteerd dat niet enkel de bedongen exoneraties, maar ook de verweermiddelen die de hoofdschuldenaar onder meer aan de wet kan ontlenen, kunnen doorwerken in het voordeel van de hulppersoon.<sup>461</sup> Indien de aansprakelijkheid van de hoofdschuldenaar bijvoorbeeld beperkt wordt tot een bepaald bedrag of indien de rechtsvordering verjaard blijkt te zijn, zal naar Nederlands recht een ondergeschikte zich dus kunnen beroepen op deze verweermiddelen.<sup>462</sup> De reden waarom Nederland een dergelijk standpunt inneemt, valt te verklaren vanuit het feit dat men de rechtsverhouding 'hoofdovereenkomst-onderovereenkomst' eerder als een 'eenheid van prestatie' beschouwt.<sup>463</sup>

**139.** Daarnaast voorziet het beoogd recht niets aangaande een mogelijke doorwerking van exoneratiebedingen die voorzien zijn in de onderovereenkomst tussen de hulppersoon en de hoofdschuldenaar ten aanzien van de benadeelde. Het feit dat de hulppersoon zich enkel zal kunnen beroepen op de exoneratiebedingen opgenomen in de hoofdovereenkomst heeft de beoogde

---

<sup>457</sup> Zie o.m.: C.H. SIEBURGH, *Mr. C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 6-III Algemeen overeenkomstenrecht, Deventer, Wolters Kluwer, 2018, nrs. 582-583; J. HIJMA en M.M. OLTHOF, *Compendium Nederlands vermogensrecht*, Deventer, 2020, Wolters Kluwer, nr.505; R.F.J. MERTENS en M. TRAIK, "Blokking van paardesprongen in het vervoersrecht", *NTBR* 1994-1995, (98) 98.

<sup>458</sup> C.A. KNAPE, "Een paardensprong te ver", *WPNR* 1986, (520) 521-522; C.J. BRUNNER, "Het beroep op contractuele exoneratiebedingen door en tegen derden", *WPNR* 1985, (245) 247; F.T. OLDENHUIS, *Onrechtmatige daad: aansprakelijkheid voor personen*, Deventer, Wolters Kluwer, 2014, nr. 67; S.C.J.J. KORTMANN en J.S. KORTMANN, *Mr. C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 3-III Volmacht en vertegenwoordiging, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, nrs. 124-125.

<sup>459</sup> S.C.J.J. KORTMANN en J.S. KORTMANN, *Mr. C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 3-III Volmacht en vertegenwoordiging, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, nr. 125.

<sup>460</sup> *Ibid.*, nr. 125.

<sup>461</sup> Art. 6:257 Nederlands BW wordt hiervoor samengelezen met art. 6:248 Nederlands BW dat bepaalt dat eveneens de wet tot contractuele rechtsgevolgen leidt ookal hebben de partijen hiervoor niets voorzien.

<sup>462</sup> C.H. SIEBURGH, *Mr. C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 6-III Algemeen overeenkomstenrecht, Deventer, Wolters Kluwer, 2018, nr. 583.

<sup>463</sup> S.C.J.J. KORTMANN en J.S. KORTMANN, *Mr. C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 3-III Volmacht en vertegenwoordiging, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, nr. 124.

oplossing geen rekening gehouden met de legitieme verwachtingen van de hulppersoon.<sup>464</sup> De hulppersoon zal immers het recht hebben om zich te beroepen op bedingen waarvan men vaak geen weet zal hebben. Vanuit een rechtsvergelijkende analyse kan men desondanks vaststellen dat bijvoorbeeld Nederland in bepaalde omstandigheden exoneratiebedingen in de onderovereenkomst laat doorwerken jegens derden.

In Nederland wordt deze mogelijkheid, hetgeen onder meer beschreven wordt als het leerstuk van 'de derdenwerking tegen derden'<sup>465</sup>, als uitzondering op het relativiteitsbeginsel onder bepaalde omstandigheden aanvaard door de rechtspraak. Zo kijkt de Hoge Raad over het algemeen naar 'de aard van het geval' door zich te beroepen op een billijkheids- of redelijkheidstoets als grondslag.<sup>466</sup> De gekende mijlpaalarresten waarin de mogelijkheid tot doorwerking van exoneratiebedingen voorzien in diens eigen overeenkomst ter sprake kwam, waren de in Nederland gekende arresten *Gegaste Uien*, *Securicor* en *Deka-Hanno/Citronas*.<sup>467</sup> Hoewel de Hoge Raad in zijn rechtspraak niet bepaald houvast is in het bepalen onder welke voorwaarden een doorwerking gerechtvaardigd kan worden, zijn er toch wat aanknopingspunten vast te stellen.<sup>468</sup> Sedert het zogenaamde *Citronas*-arrest, waarbij verwezen wordt naar de eerdere voornoemde arresten, kan immers vastgesteld worden dat de Hoge Raad zich baseert op drie gekende niet-limitatieve rechtvaardigingsgronden.<sup>469</sup>

In eerste instantie zal de Hoge Raad een derdenwerking van exoneraties toestaan 'op gedragingen van de derde terug te voeren vertrouwen van degene die zich op het beding beroept, dat hij dit beding zal kunnen inroepen terzake van hem door zijn wederpartij toevertrouwde goederen'.<sup>470</sup> Deze passage wordt de rechtvaardigingsgrond van de 'vrije hand' genoemd en duidt op de situatie waarbij partij A diens medecontractant B heeft vrijgelaten om nadere overeenkomsten te sluiten. Hierdoor wordt er in hoofde van partij C het vertrouwen gewekt dat B bevoegd was om de onderovereenkomst B-C te sluiten met C en deze de mogelijkheid zou hebben om de exoneraties in deze onderovereenkomst in te roepen jegens A.<sup>471</sup> Daarnaast laat de Hoge Raad zijn oordeel ook afhangen

---

<sup>464</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 131.

<sup>465</sup> C.J.H. BRUNNER, "Het beroep op contractuele exoneratiebedingen door en tegen derden", *WPNR* 1985, (230) 232; R.F.J. MERTENS en M. TRAINK, "Blokking van paardesprongen in het vervoersrecht", *NTBR* 1994-1995, (98) 98.

<sup>466</sup> M.A.M. VAN DEN BERG, *Mr. C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 7-VI Aanneming van werk, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, nr. 211; P.F.SALOME, "Derdenwerking van exoneratiebedingen: een inkadering van het redelijkheidsoordeel", *Contracteren* 2017, nr.3, (82) 82.

<sup>467</sup> HR 7 maart 1969, ECLI:NL:HR:1969:AB7416 (*Gegaste Uien*); HR 13 januari 1979, ECLI:NL:1979:AC2298 (*Securicor/Nationale Nederlanden*), noot A.R.Bloemenbergen; HR 20 juni 1986, ECLI:NL:HR:1986:AD5694 (*Deka-Hanno/Citronas*); Volgens G.J. SCHOLTEN zijn er hiervan reeds eerder sporen terug te vinden sedert *het Moffenkitarrest* (HR 25 maart 1966, ECLI:NL:HR:1966:AC4642 (*Moffenkit*), noot G.J. SCHOLTEN.

<sup>468</sup> Dit gebrek aan houvast komt de rechtszekerheid niet ten goede en leidt alzo tot kritiek in de rechtsleer (C.E. DU PERRON, *Overeenkomsten en derden. Een analyse van de relativiteit van de contractswerking*, Deventer, Kluwer, 1999, 448 p.; M.A.M. VAN DEN BERG, *Mr. C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 7-VI Aanneming van werk, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, nr. 211; P.F. SALOME, "Derdenwerking van exoneratiebedingen: een inkadering van het redelijkheidsoordeel", *Contracteren* 2017, nr.3, (82) 82 ; S. VAN GULIJK, "Derdenwerking van exoneratiebedingen: aan analyse van recente rechtspraak en enige opmerkingen over de ontwikkeling van dit leerstuk vanuit het bouwcontractenrecht", *WPNR* 2015, (320) 320-326).

<sup>469</sup> S.C.J.J. KORTMANN, "Exoneratiebedingen", *TPR* 1988, (1205) 1246.

<sup>470</sup> P.F. SALOME, "Derdenwerking van exoneratiebedingen: een inkadering van het redelijkheidsoordeel", *Contracteren* 2017, nr.3, (82) 83.

<sup>471</sup> Zie bv.: Hof Den Bosch 11 augustus 2015, ECLI:NL:GHSHE: 2015:3182; P.F.SALOME, "Derdenwerking van exoneratiebedingen: een inkadering van het redelijkheidsoordeel", *Contracteren* 2017, nr.3, (82) 83-84. CAHEN stelt dat dit vertrouwen des te meer aanwezig is indien B als tussenpersoon niet aan C zou vermelden dat de

van 'de aard van de overeenkomst en van het betreffende beding in verband met de bijzondere relatie waarin de derde staat tot degene die zich op het beding beroept'.<sup>472</sup> Hieronder vallen onder meer de exoneratiebedingen die derdenwerking hebben wegens 'branchebekendheid' in de desbetreffende handelspraktijk.<sup>473</sup> Tot slot spreekt de Hoge Raad ook over 'het stelsel der wet', hetgeen betrekking heeft op situaties waarbij de wet aan bepaalde overeenkomsten in het bijzonder een uitwerking jegens derden toekent.<sup>474</sup> Zo voorziet de wet voor bewaargeving en het zeerecht een specifieke wettelijke regeling inzake de doorwerking van exoneratiebedingen in de onderovereenkomst.<sup>475</sup> In recentere (lagere) rechtspraak valt op dat er ook wordt verwezen naar omstandigheden zoals 'de nauwe verbondenheid van de partijen' en 'de gangbaarheid van het exoneratiebeding'.<sup>476</sup> Hoewel hier mogelijks gedacht kan worden aan nieuwe criteria stelt SALOME hier terecht dat deze criteria veeleer een invulling zijn van de voornoemde drie rechtvaardigingsgronden.<sup>477</sup>

Als reactie op deze rechtspraak zijn er heel wat theorieën ontwikkeld in de Nederlandse rechtsleer met als doel om meer consistentie in dit leerstuk te krijgen. Zo hanteert KORTMANN bijvoorbeeld de theorie van vertegenwoordiging om een doorwerking ten nadele van een derde te verklaren.<sup>478</sup> BRUNNER is van mening dat de derdenwerking eerder te verklaren valt vanuit het leerstuk van de lastgeving, aangezien de lastgever bij een behoorlijke uitvoering van de last het contract tegen zich moet laten gelden.<sup>479</sup> Ook de in Nederland geïntroduceerde theorie van de contractueel betrokken derden werd als verklaring voorgesteld waarbij naar redelijkheid wordt gekeken naar de relatie die de derde heeft ten aanzien van de overeenkomst.<sup>480</sup> Tot slot is er ook DU PERRON die een onderscheid maakt tussen de door hem genoemde zelfstandige, zijnde overeenkomsten waarbij er niet geanticipeerd werd op een onderovereenkomst en het belang van een derde, en onzelfstandige overeenkomsten, zijnde die overeenkomsten waarbij men weet heeft van een onderovereenkomst.<sup>481</sup> In beide gevallen dient er volgens hem te worden gekeken naar de wijze waarop het belang van de derde betrokkene werd geschonden.<sup>482</sup> Ondanks deze theorieën is er geen vaste vuistregel geformuleerd in Nederland.

---

goederen waarop de diensten betrekking hebben toebehoren aan A (HR 9 juni 1989, ECLI:NL:HR:1989:AC0927 (*Vojvodina/ECT*), noot J.L.P. CAHEN)

<sup>472</sup> P.F. SALOME, "Derdenwerking van exoneratiebedingen: een inkadering van het redelijkheidsoordeel", *Contracteren* 2017, nr.3, (82) 83.

<sup>473</sup> Zie bv. Rb. Rotterdam 30 november 2011, ECLI:NL:RBROT:2011:BW4442.

<sup>474</sup> J.B.M. VRANKEN, "Doorwerking van een exoneratiebeding ten nadele van een derde", *NJ* 2000, nr. 553.

<sup>475</sup> Art. 7:608, lid 2 Nederlands BW; art. 8:364, eerste lid Nederlands BW.

<sup>476</sup> Zie bv. Hof Arnhem 28 december 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BP1619; Hof Amsterdam 16 oktober 2012, ECLI:NL:RBALK:2009:BK3172; Hof De Bosch 17 maart 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:915; Rb. Rotterdam 30 november 2011, ECLI:NL:RBROT:2011:BW4442; Rb. Midden-Nederland 12 juni 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:CA3498.

<sup>477</sup> P.F. SALOME, "Derdenwerking van exoneratiebedingen: een inkadering van het redelijkheidsoordeel", *Contracteren* 2017, nr.3, (82) 85; Zie contra: S. VAN GULIJK, "Derdenwerking van exoneratiebedingen: een analyse van recente rechtspraak en enige opmerkingen over de ontwikkeling van dit leerstuk vanuit het bouwcontractenrecht", *WPNR* 2015, (320) 320.

<sup>478</sup> S.C.J.J. KORTMANN, "Exoneratiebedingen", *TPR* 1988, (1205) 1247.

<sup>479</sup> C.J.H. BRUNNER, "Het beroep op contractuele exoneratiebedingen door en tegen derden", *WPNR* 1985, (245) 245.

<sup>480</sup> J.L.P. CAHEN, "Een trojaans schadepaard voor de contractuele stadswal van artikel 1376 BW", *WNPR* 1979, (5496) 5497-5498; S.C.J.J. KORTMANN, "Exoneratiebedingen", *TPR* 1988, (1205) 1247.

<sup>481</sup> C.E. DU PERRON, *Overeenkomst en derden*, S-Gravenhage, Kluwer, 1999, 322 e.v.

<sup>482</sup> C.E. DU PERRON, *Overeenkomst en derden*, S-Gravenhage, Kluwer, 1999, 322.



## Tussenconclusie

**140.** Het tweede en derde hoofdstuk tonen aan dat het hervormingsproject zijn troeven, maar ook zijn nadelen bevat. Zo zal het Voorontwerp de foutieve fictie, die luidt dat door het sluiten van een contract de partijen de wil hebben geuit om zich te onderwerpen aan de contractuele aansprakelijkheid, wegwerken. Als uitzondering op het keuzerecht zal namelijk gelden dat een aansprakelijkheidsregime toch exclusieve toepassing zal verkrijgen indien een wettelijke bepaling of contractueel beding dit voorziet. Een tweede troef is dat het beoogde recht een evenwicht tracht te creëren tussen de aansprakelijkheidsregimes. Doordat de benadeelde in beginsel een keuzerecht zal hebben, zullen er bijgevolg meer mogelijkheden zijn om voordeel uit beide aansprakelijkheidsregimes te halen. Eveneens zal via de beoogde oplossing de economie van het contract meer gerespecteerd worden. Zo zal overeenkomstig art. 5.143, tweede lid Voorontwerp een contractueel beding dat specifiek betrekking heeft op de verbintenissen en waarvoor een vordering wordt ingesteld uitwerking krijgen indien men een buitencontractuele vordering instelt. De enige uitzondering hierop is het geval waarbij een vordering tot herstel van schade ten gevolge van een aantasting van de fysieke integriteit wordt ingesteld.

Desondanks zijn er ook lacunes vast te stellen in het beoogde recht. Enerzijds gaat de oplossing voor de samenloopproblematiek niet ruim genoeg en lijkt het bijvoorbeeld geen oplossing te bieden voor het geval er een samenloop is met een regel van Internationaal of supranationaal recht. In deze oplossing is het verder ook voorlopig nog vaag op welke wijze een regel als bijzonder of algemeen moet worden gekwalificeerd. Mogelijks zou het Nederlands recht als inspiratiebron kunnen gelden. Ook gaat de oplossing voor de hulppersoon in een situatie van actieve coëxistentie niet ruim genoeg. Ondanks dat de wetgever voorziet in een doorwerking van exoneratiebedingen vanuit de hoofdovereenkomst, is een doorwerking louter beperkt tot exoneratiebedingen en kan een hulppersoon zich niet beroepen op de exoneratiebedingen in zijn eigen (onder)overeenkomst. Hierdoor zal de oplossing mogelijks geen rekening houden met de verwachtingen van de hulppersoon aangezien deze vaak geen weet zal hebben van de inhoud van dergelijke exoneratiebedingen in de hoofdovereenkomst.

## DEEL III: Suggesties voor de toekomst

### Inleiding

**141.** Op basis van de in deel II voormelde voordelen en bezwaren ten aanzien van het Voorontwerp en rekeninghoudend met het feit dat het verloop van de hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht nog onzeker is, is het als onderdeel van de analyse van belang om enkele suggesties voor te stellen aan zowel de wetgever als de rechter. De wetgever heeft immers nog steeds de mogelijkheid om het project op bepaalde vlakken in vraag te stellen en bij te sturen. Ook is het niet onbelangrijk om na te gaan in welke mate de rechtspraak in afwachting van de hervorming een rol kan spelen in de hervorming. In dit deel zal dan ook een antwoord worden geformuleerd op volgende subonderzoeksvraag: "*Welke bijkomende suggesties kunnen er aan de wetgever worden gedaan tot aanpassing van het Voorontwerp en in welke mate kan de rechter in de tussentijd reeds tegemoetkomen aan de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen?*".

### Hoofdstuk 1: Suggesties voor de wetgever

#### Afdeling 1: Nood aan verduidelijking

**142.** In eerste instantie is er vooral nood aan verduidelijking aangezien het Voorontwerp nog heel wat lacunes bevat die mogelijks moeten worden aangevuld of op zijn minst in de Memorie van toelichting moeten worden verduidelijkt waarom de wetgever bepaalde elementen niet onder de aandacht heeft gebracht of niet wenst te voorzien.

**143.** Het hervormingsproject gaat immers bij de bespreking van de nieuwe oplossing voor een samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheidsvorderingen te kort door de bocht doordat men enkele problemen niet heeft geïdentificeerd. Zo wordt er geen enkele aandacht besteedt naar de vraag wat er dient te gebeuren indien bepaalde (nationale) regels tegelijkertijd in samenloop komen met regels die toebehoren tot het Internationaal of Europees Unierecht. Wellicht heeft dit te maken met het feit dat de wetgever terecht ervan uitgaat dat de kwestie van samenloop zich onderscheidt van de kwestie van welke (hogere) normen al dan niet voorrang hebben ten aanzien van elkaar. Het algemene principe is en blijft dat Internationaal recht en supranationaal recht met rechtstreekse werking steeds voorrang hebben op onze interne rechtsregels.<sup>483</sup> Ons Belgisch recht mag met andere woorden immers niet onverenigbaar zijn met deze hogere regels waardoor een rechter het nationale recht buiten toepassing moet laten.<sup>484</sup> Dit neemt niet weg dat men nog steeds de nodige verduidelijkingen moet aanbrengen. Zoals de Grotius-Pothier onderzoeksgroep terecht aanhaalt zorgt een strikte benadering van het hervormingsproject ervoor dat een bijzondere regel in het Belgisch contractenrecht voorrang zal krijgen op een in de

---

<sup>483</sup> G. MARTYN, R. DEVLOO en Y. JORENS, *Kennismaking met recht en rechtspraak*, Brugge, die Keure, 2020, 112-113 en 116; J. MEEUSEN, *Recht van de Europese Unie-Basisjurisprudentie*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 4.

<sup>484</sup> Deze principes zijn ons bekend via het *Simmenthal*-arrest en het *Smeerkaasarrest* (Arrest-Le Ski) (J. DUJARDIN e.a., *Basisbegrippen publiekrecht*, Brugge, die Keure/la Charte, 2014, 407 e.v.; J. MEEUSEN, *Recht van de Europese Unie-Basisjurisprudentie*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 6).

regel hogere norm die veeleer als algemene regel wordt beschouwd.<sup>485</sup> Bij gebrek aan enige verduidelijking kan deze regel tot een mogelijke staatsaansprakelijkheid leiden.<sup>486</sup> Dit kan niet de bedoeling zijn geweest van de wetgever.

Eveneens dient de wetgever te verduidelijken onder welke voorwaarden een regel in een specifieke situatie al dan niet bijzonder is. Zo zou men net zoals in Nederland hiervoor als criterium het doel of de strekking van de wetgever kunnen hanteren.<sup>487</sup> Dit impliceert dat men in de wettekst zelf zou kunnen bepalen wat het lot is van deze bepaling in een geval van samenloop. Bij gebrek aan verduidelijking in de tekst zelf moet in de voorbereidende werken via een interpretatie nagegaan worden of een bepaling een andere bepaling (in zijn geheel of gedeeltelijk) in een geval van samenloop zal uitsluiten of eerder zou kunnen aanvullen.<sup>488</sup>

**144.** Eveneens zal het hervormingsproject ingevolge de afschaffing van het (relatief) samenloopverbod enkele algemene principes in het contractenrecht moeten herbekijken en mogelijk moeten herzien. Zoals reeds vermeld werd, gaat het om bepaalde principes in het contractuele aansprakelijkheidsregime die kenmerken hebben verworven vanuit het buitencontractuele aansprakelijkheidsregime, zoals bijvoorbeeld de aanvullende werking van de goede trouw en de contractuele aansprakelijkheid voor hulppersonen.<sup>489</sup> Doordat naar beoogd recht de contractanten in principe de keuze zullen hebben tussen een contractuele en buitencontractuele vordering zullen deze interpretaties in het contractuele regime overbodig worden aangezien men een grotere mogelijkheid heeft om van de voordelen van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht te genieten.<sup>490</sup>

Het is vreemd dat de Grotius-Pothier onderzoeksgroep hier aanbeveelt om dergelijke dubbelzinnigheden te vermijden, maar er tegelijk toch naar streeft om de verschillen tussen de verschillende aansprakelijkheidsregimes zoveel als mogelijk te minimaliseren.<sup>491</sup> Het feit dat men bepaalde verbintenissen in het contractuele regime weer zou overhevelen naar het buitencontractuele regime zou mogelijks nutteloos zijn indien beide regimes zoveel als mogelijk geharmoniseerd zullen worden.<sup>492</sup> Laatstgenoemde doorvoering zou daarentegen als voordeel hebben dat men de intentie om het ene regime te omzeilen ten voordele van het andere zoveel als mogelijk zou kunnen belemmeren. Desondanks mag men hierin terecht ook weer niet te ver gaan.

---

<sup>485</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", TBBR 2020, (124) 128-129.

<sup>486</sup> G. MARTYN, R. DEVLOO en Y. JORENS, *Kennismaking met recht en rechtspraktijk*, Brugge, die Keure, 2020, 116.

<sup>487</sup> ZIE SUPRA randnr. 135

<sup>488</sup> Hierbij kan men gebruikmaken van de klassieke interpretatiemethodes. Voor een overzicht zie onder meer: G. MARTYN, R. DEVLOO en Y. JORENS, *Kennismaking met recht en rechtspraktijk*, Brugge, die Keure, 2020, 105 e.v.

<sup>489</sup> ZIE SUPRA randnr. 44 en 115

<sup>490</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", TBBR 2020, (124) 130.

<sup>491</sup> *Ibid.*

<sup>492</sup> Voor wat betreft de aanvullende werking van art. 1135 BW heeft CORNELIS eerder al gepleit dat de rechtsgevolgen van deze aanvullende werking gevolgen zijn die niet door de wil van de partijen tot stand zijn gekomen, maar wel krachtens de wil van de wetgever en daarom strikt gelinkt moeten worden aan het buitencontractuele aansprakelijkheidsregime (L. CORNELIS, "Verkeerd verbonden" in V. SAGAERT en D. LAMBRECHT (eds.), *Actuele ontwikkelingen inzake verbintenissenrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, (259) 266)).

Het is immers niet mogelijk om alle verschilpunten volledig weg te werken aangezien er steeds een mate van verschil dient te zijn tussen het aansprakelijkheidsrecht waarop contractanten en niet-contractanten zich kunnen beroepen.<sup>493</sup>

**145.** Tot slot zal het hervormingsproject voor verduidelijking moeten zorgen inzake de doorwerking van exoneratiebedingen in de klassieke constellatie van een actieve coëxistentie.<sup>494</sup> Het beoogd recht voorziet namelijk in eerste instantie echter enkel een doorwerking op vlak van louter de exoneratiebedingen en geen overige bedingen. Geïnspireerd op het Nederlands recht kan men afvragen waarom overige bedingen niet zouden kunnen doorwerken in het voordeel van de hulppersoon. In Nederland is er namelijk een ruimere doorwerking van bedingen ten behoeve van de hulppersoon mogelijk doordat deze zich overeenkomstig art. 6:257 Nederlands BW eveneens kan beroepen op de verweermiddelen die de hoofdschuldenaar onder meer aan de wet kan ontleen, hetgeen onder meer betrekking kan hebben op bedingen aangaande verjaring.<sup>495</sup> Vermits het hervormingsproject sterk geïnspireerd is op Nederland is het een suggestie voor de wetgever om te herbekijken in welke mate een ruimere doorwerking al dan niet mogelijk is.

Daarenboven is het een gemiste kans voor de wetgever om een regeling te voorzien aangaande de mogelijkheid voor de hulppersoon om beroep te doen op diens eigen exoneratiebedingen in de onderovereenkomst. Hoewel enkele westerse landen daarentegen hier op heden wel een regeling voor hebben voorzien, is dit een gebrek in het hervormingsproject aangezien dit terecht afbreuk doet aan de verwachtingen van de hulppersoon.<sup>496</sup> In het Wetsvoorstel kan desalniettemin worden vastgesteld dat de wetgever nog altijd uitgaat van het standpunt dat de hulppersoon geen echte derde is vermits de wetgever van oordeel is dat indien een partij diens aansprakelijkheid beperkt zij dit niet enkel voor zichzelf doet, maar eveneens voor iedereen op wie men beroep doet ter uitvoering van de overeenkomst.<sup>497</sup> Deze gedachtegang kan niet anders worden geïnterpreteerd dan dat dit nog steeds betekent dat de hulppersoon, hetgeen eveneens het geval is naar huidig recht, met andere woorden een verlengstuk is van de belangen in hoofde van de hoofdschuldenaar. Hierdoor is er *de facto* enige ruimte om eveneens de regel te voorzien dat de hulppersonen zich op hun eigen exoneratiebedingen in de onderovereenkomst zouden kunnen beroepen. De vraag onder welke voorwaarden een dergelijke regeling zou kunnen worden uitgewerkt, zal hieronder aan bod komen. De wetgever dient best te verduidelijken om welke reden men deze regeling net niet wenst in te voeren.

---

<sup>493</sup> Ook BOCKEN is van oordeel dat het volledig uitvlakken van de verschillende verschilpunten zo goed als onmogelijk is (H. BOCKEN, "Samenloop anders bekeken" in N. CARETTE en B. WEYTS, *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (35) 37).

<sup>494</sup> Deze klassieke situatie doet zich bij wijze van herhaling voor indien A de hulppersoon C van diens medecontractant buitencontractueel aansprakelijk zou willen stellen. In de andere situaties (zie voor beiden *Supra*) van actieve coëxistentie komt de vraag naar doorwerking van exoneratiebedingen niet aan bod).

<sup>495</sup> ZIE SUPRA randnr. 138

<sup>496</sup> Voor een ruim rechtsvergelijkend onderzoek zie: I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 485 e.v.

<sup>497</sup> Wetsvoorstel houdende boek 5 "Verbintenissen" van het Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2020-2021, nr. 55-1806/001, 103

## Afdeling 2: Voorziening van aanknopingspunten ter vrijwaring van de betrokken belangen

**146.** In tweede instantie zijn er nog aanknopingspunten te voorzien in het hervormingsproject die de voorgestelde oplossing beter afstemmen op de belangen van de betrokken partijen. Hierbij wordt in deze onderafdeling meer bepaald het gebrek aan middelen die overeenstemmen met het verwachtingspatroon van de hulppersoon geïllustreerd. Hoewel de wetgever aan de hand van een doorwerking van exoneratiebedingen vanuit de hoofdovereenkomst tracht tegemoet te komen aan de doelstelling om het aansprakelijkheidsrecht uit te werken in het belang van alle betrokkenen, slaagt de wetgever hier voorlopig nog niet ten volle in.<sup>498</sup>

Doordat de hulppersoon hoogstwaarschijnlijk geen weet heeft van dergelijke bedingen in de hoofdovereenkomst zal de beoogde oplossing praktisch namelijk weinig nut opleveren en zal dit ingaan tegen de verwachtingen van de hulppersoon aangezien deze in dat geval geen verweermiddel voorhanden heeft.<sup>499</sup> Hierdoor creëert men, in tegenstelling hetgeen de wetgever beoogt, net een onevenwichtige situatie in het voordeel van het slachtoffer. Echter kan men een evenwicht krijgen in het belang van beide partijen door ervoor te zorgen dat de partijen net wel voldoende rekening met elkaar kunnen houden, zeker gelet op het feit dat het hervormingsproject de hulppersoon nog steeds niet als een 'echte derde' beschouwt.<sup>500</sup> Een suggestie voor de wetgever om een evenwicht te creëren, is om een doorwerking van exoneratiebedingen vanuit de onderovereenkomst te overwegen doch enkel onder bepaalde omstandigheden die de belangen van beide partijen voldoende in aanmerking nemen.<sup>501</sup> Voorlopig is het maar de vraag welke precieze omstandigheden een doorwerking al dan niet rechtvaardigen.

**147.** Een mogelijke benadering om de draagwijdte van art. 5.92, §2 Wetsvoorstel verder uit te werken, zou zijn om zich ook hier te laten inspireren door het Nederlandse rechtssysteem. Zoals reeds vermeld werd, hanteert de Hoge Raad immers over het algemeen een billijkheids- of redelijkheidstoets die op basis van zijn rechtspraak wordt uiteengezet in drie niet-limitatieve rechtvaardigingsgronden: i) het op gedragingen van de derde terug te voeren vertrouwen van degene die zich op het beding beroept dat hij dit beding zal kunnen inroepen ter zake van hem door zijn wederpartij toevertrouwde goederen, ii) de aard van de overeenkomst en van het betreffende beding in verband met de bijzondere relatie waarin de derde staat tot degene die zich op het beding beroept en iii) het stelsel van de wet.<sup>502</sup> Deze gevallen worden uitgewerkt in enkele 'nieuwe' criteria zoals 'de nauwe verbondenheid van de partijen' en 'de gangbaarheid van het exoneratiebeding'.<sup>503</sup> Zo zou het naar beoogd recht eveneens interessant zijn voor de wetgever om met enkele niet-

---

<sup>498</sup> MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie – 22 augustus 2018**), 4.

<sup>499</sup> ZIE SUPRA randnr. 139

<sup>500</sup> De Nederlandse auteur VRANKEN stelt hier terecht dat opdat men een evenwichtige invullen wenst te creëren zowel A als C elkaar niet als buitenstaander dienen te aanschouwen en met elkaar belangen dienen rekening te houden (J.B.M. VRANKEN, "Doorwerking van een exoneratiebeding ten nadele van een derde", *NJ* 2000, nr. 553).

<sup>501</sup> Zo hebben DIEUX en MONTERO er reeds ervoor gepleit dat er voldoende rekening moet worden gehouden met de verwachtingen van partijen dat dit nu eenmaal een risico inhoudt dat er zich een mogelijke doorwerking van exoneratiebedingen zal kunnen voordoen (E. MONTERO, *La responsabilité civile du fait des bases de données*, Namur, PU Namur, 1998, 465-466; X. DIEUX, *Le respect dû aux anticipations légitimes d'autrui. Essai sur la genèse d'un principe général de droit*, Brussel, Bruylant, 1995, 174 en 177-178).

<sup>502</sup> ZIE SUPRA randnr. 139

<sup>503</sup> *Ibid.*

limitatieve factoren te werken die als aanknopingspunten zullen gelden voor de rechtspraak om te bepalen of al dan niet een doorwerking kan worden gerechtvaardigd. In dit verband is het voor het beoogd recht interessant om te verwijzen naar het onderzoek van CLAEYS.<sup>504</sup>

**148.** In zijn proefschrift neemt CLAEYS de quasi-immuniteit onder de loep en gaat hij op zoek naar een alternatieve oplossing en vraagt hij zich af in welke mate een contractant bij de uitvoering van een (hoofd)overeenkomst rekening moet houden met de belangen van een (derde) persoon die nauw verbonden is via een samenhangende overeenkomst.<sup>505</sup> Bij de bespreking van zijn alternatieve benadering stelt hij eveneens dat een zoektocht naar bepaalde feitelijke omstandigheden de meest aangewezen oplossing is. Zijn standpunt is om een reeks factoren te bepalen die onder meer de gewenste doorwerking van exoneratiebedingen kunnen verantwoorden, waarbij deze factoren dan als een soort van leidraad zullen gelden voor de motivering van rechterlijke beslissingen.<sup>506</sup> De factoren die CLAEYS onder meer aanhaalt en van belang zouden zijn voor de doorwerking van exoneratiebedingen zijn de volgende: het vertrouwen dat partijen in een bepaalde situatie stellen, de gebruiken, het al dan niet toevallig karakter van het feit dat een derde is betrokken en de doelgerichte waarneming van de belangen van een derde.<sup>507</sup> Hierbij liet hij zich inspireren door onder meer DU PERRON die met een soortgelijke reeks van omstandigheden rekening houdt.<sup>508</sup> CLAEYS wijst echter uitdrukkelijk op het feit dat deze factoren uiteraard gelden als voorbeeld en het de taak blijft van de feitenrechter om in elke casus telkens de feitelijke omstandigheden zelf te beoordelen.<sup>509</sup>

**149.** Geïnspireerd op het onderzoek van CLAEYS zou het voor de wetgever een suggestie zijn om eveneens een casuïstische oplossing te voorzien. Er zou net zoals in Nederland over het algemeen aan de rechtspraak de ruimte gelaten moeten worden om op basis van een redelijkheids- of billijkheidstoets en rekeninghoudend met de feitelijke omstandigheden na te gaan in welke mate exoneratiebedingen in de onderovereenkomst zouden kunnen doorwerken. Het zou mijns inziens eerder moeilijk zijn om een doorwerking van de eigen exoneratiebedingen aan de hand van één algemene theorie te laten bepalen die rekening zal houden met alle belangen. Om de feitenrechter te ondersteunen, dient er tevens aan de hand van een reeks factoren een leidraad te worden voorzien op basis waarvan de rechtspraak zijn beschikkingen kan motiveren. Aan de hand van dergelijke aanknopingspunten kan men alzo van casus tot casus tot een billijke oplossing trachten te komen.

Een dergelijke suggestie heeft als voordeel dat, er anders dan de voorgestelde oplossing, een verweermiddel voorhanden zal zijn dat de belangen van de hulppersoon verdedigt én aan de verwachtingen van de hulppersoon kan voldoen. Een bijkomend voordeel is dat via de redelijkheids- en billijkheidstest er eveneens voldoende rekening kan worden gehouden met de belangen van de

---

<sup>504</sup> I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 1-713.

<sup>505</sup> *Ibid*, 9.

<sup>506</sup> *Ibid*, 651 en 654.

<sup>507</sup> Doordat CLAEYS vermeldt dat deze factoren niet enkel relevant zijn voor de derdenwerking van exoneratiebedingen, maar alsook voor het bepalen van de aard (contractueel of buitencontractueel) van de rechtstreekse aanspraak jegens derden werden slechts enkele factoren ter illustratie uit zijn lijst vermeld (I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 656).

<sup>508</sup> C.E. DU PERRON, *Overeenkomst en derden*, S-Gravenhage, Kluwer, 1999, 283-302.

<sup>509</sup> I. CLAEYS, *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 656.

benadeelde.<sup>510</sup> Terechte bekommernissen zijn dat een dergelijke werkingsmethode in ruime mate afbreuk zal doen aan het beginsel van relativiteit der overeenkomsten en mogelijk zou leiden tot zekere rechtsonzekerheid aangezien de beslissing volledig aan de feitenrechter wordt overgelaten. Voor wat betreft de eerste bekommernis valt een afbreuk van het beginsel van relativiteit voldoende te verantwoorden wegens de zeer nauwe betrokkenheid van de hulppersoon als 'derde'.<sup>511</sup> De tweede bekommernis valt moeilijker te weerleggen aangezien mijns inziens de praktijk zelf zal moeten uitwijzen of deze suggestie al dan niet tot rechtsonzekerheid zou leiden.<sup>512</sup> Desondanks is het nut van de zogenaamde leidraad van factoren net een middel om meer rechtszekerheid te creëren aangezien dit de middelen zijn die de rechter op weg zullen helpen en op basis waarvan hij zijn oordeel zal moeten motiveren.

## Hoofdstuk 2: Suggesties voor de rechter

**150.** Als suggestie voor de rechtspraak kan men voorlopig vrij kort zijn. Het voorgestelde hervormingsproject is voor wat betreft de leerstukken van de samenloop en actieve coëxistentie nog vatbaar voor verduidelijking en verbetering. Tot dit besluit is de Grotius-Pothier onderzoeksgroep uiteindelijk ook gekomen.<sup>513</sup> De enige suggestie die mijns inziens voor de rechtspraak kan gelden is, om in afwachting van een verduidelijking door de rechtsleer en wetgever, om de rust voorlopig te bewaren door het geweer niet meer van schouder te veranderen en het relatief samenloopverbod zoals terug te vinden in recentere rechtspraak van het Hof van Cassatie voorlopig als standpunt te blijven behouden. Enkel op die manier kan de rechtszekerheid voorlopig nog bewaard blijven.

## Tussenconclusie

**151.** Op basis van de uiteenzetting voorzien in deel III van deze masterproef kan worden vastgesteld dat er vooral suggesties zijn voor de wetgever aangezien het wettelijk kader nog onvoldoende afgewerkt is. Aan de rechters kan men enkel aanbevelen om het standpunt dat werd ingenomen in de recentere rechtspraak aan te houden.

Er is in eerste instantie immers nog nood aan verduidelijking op bepaalde vlakken. In deel II werd als lacune aangehaald dat het beoogde recht de oplossing voor een samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid voor bepaalde aspecten niet ruim genoeg heeft uitwerkt en geen oplossing zal voorzien zoals onder meer de samenloop tussen een nationale en Europese of Internationale regel. Om de algemene regel dat supranationale en internationale normen in beginsel voorrang hebben op de interne orde te kunnen blijven handhaven, is het een suggestie om de

---

<sup>510</sup> Uit een onderzoek van SALOME blijkt dat de rechtspraak in Nederland immers in bepaalde gevallen hoge eisen stellen om een doorwerking te kunnen rechtvaardigen, hetgeen betekent dat de benadeelde niet altijd een doorwerking hoeft te vrezen (P.F. SALOME, "Derdenwerking van exoneratiebedingen: een inkadering van het redelijkheidsoordeel", *Contracteren* 2017, nr.3, (82) 83).

<sup>511</sup> De hulppersoon zal naar beoogd recht nog altijd zelfs niet eens een 'echte derde' zijn.

<sup>512</sup> Zoals reeds vermeld werd, is dit vooral de kritiek die in Nederland geuit wordt ten aanzien van deze oplossing (ZIE SUPRA, voetnoot 468).

<sup>513</sup> I. SAMOY, B. MORON-PUECH, R. DE GRAAF, "Samenloop van vorderingen" in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), "Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, (124) 132.

voorgestelde oplossing zodanig aan te passen. Daarenboven kunnen de lacunes inhoudende dat de doorwerking louter beperkt blijft tot exoneratiebedingen en de vraag naar hoe men een regel al dan niet als bijzonder kan beschouwen via inspiratie in het Nederlandse recht herbekeken of op zijn minst verduidelijkt worden.

*Last but not least* valt het te betreuren dat het hervormingsproject geen regeling heeft voorzien op basis waarvan de hulppersoon zich kan beroepen op de exoneratiebedingen die voorhanden zijn in de onderovereenkomst. Het hervormingsproject mist de aanknopingspunten die nodig zijn om tegemoet te komen aan de verwachtingen van de hulppersoon. Om aan deze verwachtingen te kunnen voldoen, is de doorwerking van exoneratiebedingen in de onderovereenkomst althans het geschikte middel doordat de hulppersoon zich zal kunnen beroepen op bedingen waar men kennis van heeft. Geïnspireerd op het Nederlandse recht en het onderzoek van CLAEYS kan het een suggestie zijn om aan de feitenrechter de rol van een scheidsrechter toe te kennen die zal moeten nagaan of een doorwerking al dan niet te rechtvaardigen is in het belang van de benadeede. Hiertoe dient de wetgever hem de nodige *tools* ter beschikking te stellen om dit in goede banen te leiden. Een redelijkheid- of billijkheidstoets gecombineerd met een leidraad bestaande uit een reeks van factoren zullen mijns inziens de geschikte middelen zijn om geval per geval te kunnen beoordelen.





## CONCLUSIE

*“In welke mate voorziet het Voorontwerp in een plausible oplossing voor de problematiek inzake samenloop en coëxistentie van contractuele en buitencontractuele vorderingen die eveneens voldoende rechtszekerheid biedt?”.*

**152.** De evaluatie van de beoogde regeling in deze masterscriptie toont aan dat de oplossing die wordt voorzien door de wetgever in het Voorontwerp en het Wetsvoorstel door zijn troeven behoorlijk hoopvol is. Via een wettelijke grondslag voor de problematiek inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele vorderingen en de doorwerking van exoneratiebedingen als alternatief voor de quasi-immuniteit, zal men in eerste instantie immers tegemoetkomen aan het gebrek aan rechtszekerheid dat in het huidig recht via de rechtspraak is ontstaan.

Daarbij kan ook worden vermeld dat de beoogde oplossing ten opzichte van het huidige recht voor verbetering zorgt door het samenloopverbod verbod af te schaffen en over te schakelen naar een relatieve samenloop. Op die manier worden foutieve ficties wegwerkt, wordt een evenwicht gecreëerd tussen de aansprakelijkheidsregimes en wordt de economie van het contract zoveel als mogelijk behouden. Eveneens zal de quasi-immuniteit afgeschaft worden zodat de positie van de benadeelde optimaler zal worden. Beide wijzigingen zullen de problematiek op een duidelijkere en meer rechtszekere manier oplossen.

Niettemin zijn de voorgestelde oplossingen zeker nog vatbaar voor verbetering. Er zijn immers nog enkele lacunes op te merken bij zowel de oplossing voor de problematiek inzake samenloop als de problematiek van actieve coëxistentie. Deze lacunes zorgen er dan weer voor dat de rechtsonzekerheid opnieuw toeneemt waardoor de wetgever genoodzaakt is om het hervormingsproject bij te sturen. Om deze lacunes op te vullen, zou men mogelijk zijn inspiratie kunnen halen in het Nederlandse recht.

Als antwoord op de centrale onderzoeksvraag kan men aldus besluiten dat het hervormingsproject wel degelijk een plausible oplossing te bieden heeft, maar in dit stadium nog ontoereikend is om eveneens voldoende rechtszekerheid te bieden.



# BIBLIOGRAFIE

## België

### Wetgeving

- ❖ Verdrag betreffende de overeenkomst tot internationaal vervoer van goeder over de weg (CMR), BS 8 november 1962, 88888.
- ❖ Burgerlijk wetboek 21 maart 1804, BS 3 september 1807.
- ❖ Wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, BS 22 augustus 1978, 9277.
- ❖ Wet van 10 februari 2003 betreffende de aansprakelijkheid van en voor personeelsleden in dienst van openbare rechtspersonen, BS 27 februari 2003, 9558.
- ❖ Wetboek van economisch recht 28 februari 2013, BS 29 maart 2013, 19975.
- ❖ Wetboek van vennootschappen en verenigingen 23 maart 2019, BS 4 april 2019, 33239.
- ❖ Wet van 13 april 2019 tot invoering van het Burgerlijk Wetboek en tot invoering van boek 8 'Bewijs' in dat Wetboek, BS 14 mei 2019, 46353.
- ❖ Belgisch Scheepvaartwetboek, BS 1 augustus 2019, 75432.
- ❖ Ministerieel Besluit van 30 september 2017 houdende oprichting van de Commissie tot hervorming van het burgerlijk wetboek, BS 9 oktober 2017, 2017013513.
- ❖ Wetsvoorstel tot invoeging van boek 5 "Verbintenissen" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54-3807/001.
- ❖ Wetsvoorstel tot invoeging van boek 5 "Verbintenissen" in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-2019, nr. 54-3709/001.
- ❖ Wetsvoorstel houdende boek 5 "Verbintenissen" van het Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2020-2021, nr. 55-1806/001.
- ❖ Besluit van 17 december 2010 van de Vlaamse Regering houdende de codificatie betreffende het secundair onderwijs (in deze scriptie 'Codex Secundair Onderwijs' genoemd), BS 24 juni 2011.
- ❖ Besluit van 11 oktober 2013 van de Vlaamse Regering tot codificatie van de decretale bepalingen betreffende het hoger onderwijs (in deze scriptie 'Codex Hoger Onderwijs' genoemd), BS 27 februari 2014.
- ❖ Algemene beleidsnota voor Justitie van 10 november 2015, *Parl.St.* Kamer, 54, nr. 1428/008.
- ❖ Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/aansprakelijkheidsrecht\\_voorontwerp\\_van\\_wet.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/aansprakelijkheidsrecht_voorontwerp_van_wet.pdf)) (**versie voor publieke consultatie - 18 maart 2018**).
- ❖ MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek (<https://justitie.belgium.be/sites/default/files/memoriedevanvoeringaansprakelijkheidsrecht.pdf>) (**versie voor publieke consultatie - 30 maart 2018**).

- ❖ Voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp\\_van\\_wet\\_aansprakelijkheidsrecht.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/voorontwerp_van_wet_aansprakelijkheidsrecht.pdf)) (**versie na publieke consultatie - 6 augustus 2018**).
- ❖ MvT van het voorontwerp van wet houdende de invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het nieuw Burgerlijk Wetboek ([https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie\\_van\\_toelichting\\_aansprakelijkheidsrecht\\_0.pdf](https://justice.belgium.be/sites/default/files/memorie_van_toelichting_aansprakelijkheidsrecht_0.pdf)) (**versie na publieke consultatie - 22 augustus 2018**).
- ❖ Voorontwerp van wet houdende invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/avant-projet\\_de\\_loi\\_-\\_voorontwerp\\_van\\_wet\\_-\\_livre\\_boek\\_5.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/avant-projet_de_loi_-_voorontwerp_van_wet_-_livre_boek_5.pdf)) (**laatste versie na publieke consultatie - 1 september 2019**).
- ❖ MvT van het voorontwerp van wet houdende invoeging van de bepalingen betreffende buitencontractuele aansprakelijkheid in het Burgerlijk Wetboek ([https://justitie.belgium.be/sites/default/files/expose\\_des\\_motifs\\_-\\_memorie\\_van\\_toelichting\\_-\\_livre\\_boek\\_5.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/expose_des_motifs_-_memorie_van_toelichting_-_livre_boek_5.pdf)) (**laatste versie na publieke consultatie - 1 september 2019**).

## Rechtspraak

- ❖ Cass. 28 maart 1889, *Pas.* 1889, 161
- ❖ Cass. 13 februari 1930, *Pas.* 1930, 115.
- ❖ Cass. 18 mei 1961, *RW* 1961-62, 1561.
- ❖ Cass. 7 november 1969, *Arr.Cass.* 1970, 241.
- ❖ Cass. 7 november 1969, *RW* 1969-70, 1088.
- ❖ Cass. 4 juni 1971, *Arr.Cass.* 1971, 989.
- ❖ Cass. 4 juni 1971, *RW* 1971-72, 371 371 (*Ebes-arrest*).
- ❖ Cass. 7 september 1973, *RW* 1973-74, 1597, noot J. HERBOTS.
- ❖ Cass. 4 oktober 1973, *Arr.Cass.* 1974, 132.
- ❖ Cass. 7 december 1973, *RW* 1973-74, noot J. HERBOTS (*Stuwadoorsarrest*).
- ❖ Cass. 7 december 1973, *Arr.Cass.* 1974, 395.
- ❖ Cass. 25 april 1983, *Arr.Cass.* 1983, 1048.
- ❖ Cass. 14 oktober 1985, *RCJB* 1988, 41, noot M. VAN QUICKENBORNE.
- ❖ Cass. 14 oktober 1985, *Arr.Cass.* 1985-86, 179.
- ❖ Cass. 9 november 1987, *Arr.Cass.* 1987--88, 315.
- ❖ Cass. 13 november 1989, *Arr.Cass.* 1989-90, 339.
- ❖ Cass. 5 oktober 1990, *Arr.Cass.* 1990-91, 125.
- ❖ Cass. 26 oktober 1990, *Arr.Cass.* 1990-91, 244.
- ❖ Cass. 28 september 1995, *Arr.Cass.* 1995, 827.
- ❖ Cass. 23 mei 1997, *Arr.Cass.* 1997, 563.
- ❖ Cass. 7 november 1997, *TRV* 1998, 284, noot I. CLAEYS.
- ❖ Cass. 16 februari 2001, *Arr.Cass.* 2001, 303.
- ❖ Cass. 26 april 2002, *Arr.Cass.* 2002, 1136.

- ❖ Cass. 21 juni 2002, *Arr.Cass.* 2002, 1578.
- ❖ Cass. 27 februari 2003, *Arr.Cass.* 2003, 513.
- ❖ Cass. 10 juni 2005, *TBBR* 2005, 473.
- ❖ Cass. 2 februari 2006, *Arr.Cass.* 2006, 259.
- ❖ Cass. 29 september 2006, *Arr.Cass.* 2006, 1863 (*Tiercé Franco Belge-arrest*).
- ❖ Cass. 27 november 2006, *RABG* 2007, 1257, noot L. PHANG.
- ❖ Cass. 21 oktober 2010, *Arr.Cass.* 2010, 2565.
- ❖ Cass. 8 maart 2012, *RW* 2013-14, 1660, noot I. CLAEYS en S. RYNWALT.
- ❖ Cass. 24 maart 2016, *TBH* 2017, afl. 2, 200.
- ❖ Cass. 28 november 2016, *RW* 2017-18, nr. 34.
- ❖ Cass. 17 maart 2017, *TBH* 2017, 952, noot P. GILLAERTS (*Aardappelrooiersarrest*).
- ❖ Cass. 12 maart 2020, Nr. C.19.0408.N.
- ❖ Cass. 2 oktober 2020, AR C.20.0005.N.
- ❖ Antwerpen 23 januari 1986, *RW* 1986-87, 324.
- ❖ Brussel 1 juni 1988, *RW* 1989-90, 1401
- ❖ Luik 10 januari 1995, *RRD* 1995, 445.
- ❖ Gent 26 april 1995, *RW* 1996-97, 1299.
- ❖ Luik 10 september 1997, *T.Gez.* 1998-99, 21
- ❖ Bergen 15 oktober 1997, *RGAR* 1999, 166.
- ❖ Antwerpen 22 februari 1999, *A.J.T.* 1990-00, 481.
- ❖ Luik 30 juni 2006, *RDD* 2006, 167.
- ❖ Rb. Brussel 23 januari 2007, *RGAR* 2007, 316
- ❖ Antwerpen 26 februari 2007, *RW* 2010-11, 574, noot A. DE BOECK.
- ❖ Bergen 1 december 2011, *T.Verz.* 2013, 104.
- ❖ Gent 2 februari 2012, *NJW* 2013, 76, noot S. GUILLIAMS.
- ❖ Brussel 17 september 2012, *TBBR* 2015, 225, noot D. VERVOORT.
- ❖ Luik 28 februari 2013, *T.Aann.* 2015, 94.
- ❖ Vred. Zomergem 9 juli 2008, *T.Vred.* 2010, 19.

## Rechtsleer

### I. Boeken

- ❖ ALLEMEERSCH, B., VAN ORSHOVEN, P. en VOET, S., *Tussen gelijk hebben en gelijk krijgen. Gerechtig recht voor bachelors*, Leuven, Acco, 2016, 447 p.
- ❖ BOCKEN, H., BOONE, I., CLAESSENS, B., e.a., *De herziening van de bevrijdende verjaring door de wet van 10 juni 1998. De gelijkheid hersteld?*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 172 p.
- ❖ BOCKEN, H., BOONE, I., en m.m.v. KRUIHOF, M., *Inleiding tot het Schadevergoedingsrecht*, Brugge, die Keure, 2014, 283 p.
- ❖ BOCKEN, H., DUBUISSON, B., JOCQUÉ, G., SCHAMPS, G., VANSWEEVELT, T., DELVOIE, J. en ZAMMITTO, B., *De hervorming van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Brugge, die Keure 2019, XV + 168p.

- ❖ BOONE, I., CLAEYS, I. en LAVRYSEN, L. (eds.), *Liber amicorum Hubert Bocken. Dare la Luce*, Brugge, die Keure, 2009, 718 p.
- ❖ BOSSUYT, A., DECONINCK, B., DIRIX, E., FETTWEIS, A. en FORRIER, E., *Liber spei et amicitiae Ivan Verougstraete*, Brussel, Larcier, 2011, 466 p.
- ❖ BEHRENDT, C. en VRANCKEN, M., *Beginselen van het Belgisch staatsrecht*, Brugge, die keure, 2020, 840 p.
- ❖ CARETTE, N. en WEYTS, B., *Verantwoord aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 672 p.
- ❖ CLAEYS, I., *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid: de quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent herbekeken*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 713 p.
- ❖ CLAEYS (ed.), I. *Verjaring in het privaatrecht. Weet de avond wat de morgen brengt?*, Mechelen, Kluwer, 2005, 379 p.
- ❖ CLAEYS, I. en TANGHE, T., *Algemeen contractenrecht*, Brussel, Intersentia, 2021, 872 p.
- ❖ COUSY, H., e.a., *Recht in beweging*, 25ste VRG-Alumnidag 2018, Oud-Turnhout, Gompel&Svacina bvba, 2018, 545 p.
- ❖ DE BOECK, A., SAMOY, I., STIJNS, S. en VAN RANSBEECK, R., *Knelpunten in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Brugge, die Keure, 2013, 181 p.
- ❖ DE COCQUEAU DES MOTTES, B., HENRY, P., e.a., *Droit de la responsabilité*, Luik, Anthemis, 2009, 320 p.
- ❖ DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civil belge - Les incapables, les obligations (II)*, Brussel, Bruylant, 1964, 1196 p.
- ❖ DIEUX, X., *Le respect dû aux anticipation légitimes d'autrui. Essai sur la genèse d'un principe général de droit*, Brussel, Bruylant, 1995, 286 p.
- ❖ DIRIX, E., *Obligatoire verhoudingen tussen contractanten en derden*, Antwerpen, Kluwer, 1984, 318 p.
- ❖ DUBUISSON, B., "Responsabilité contractuelle et responsabilité extracontractuelle – Volume 2" in *Responsabilités - Traité théorique et pratique*, Brussel, Kluwer, 2003, losbl., 5-43.
- ❖ DUBUISSON, B., CALLEWAERT, V., DE CONINCK, B. en GATHEM, G., *La responsabilité civile. Chronique de jurisprudence 1996-2007, Volume 1, Le fait générateur et le lien causal*, Brussel, Larcier, 2009, 1074 p.
- ❖ DUJARDIN, J., e.a., *Basisbegrippen publiekrecht*, Brugge, die Keure/la Charte, 2014, 481 p.
- ❖ HAUWAERT, T., ROEGENIERS, W. en ROELAND, S., *Inleiding tot het Wetboek van vennootschappen en verenigingen ter attentie van het notariaat*, Brugge, die Keure, 2019, 348 p.
- ❖ HUMBLET, P. en RIGAUX, M. (eds.), *Synopsis van het Belgische arbeidsrecht*, Antwerpen-Cambridge, intersentia, 2014, 410 p.
- ❖ KESTEMONT, L., SCHOUKENS, P., HENDRICKX, K. en TERRY, E. (red.), *Rechtswetenschappelijk schrijven*, Leuven/Den Haag, Acco, 2017, 143 p.
- ❖ MARTYN, G., DEVLOO, R. en JORENS, Y., *Kennismaking met recht en rechtspraktijk*, Brugge, die Keure, 2020, 543 p.
- ❖ J. MATTHYS, *Evaluatie en vergoeding van lichamelijke schade*, Antwerpen, Intersentia, 2020, XXVIII + 746 p.

- ❖ MEEUSEN, J., *Recht van de Europese Unie-Basisjurisprudentie*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 790 p.
- ❖ MONTERO, E., *La responsabilité civile du fait des bases de données*, Namur, PU Namur, 1998, 564 p.
- ❖ SAGAERT, V. en LAMBRECHT, D. (eds.), *Actuele ontwikkelingen inzake verbintenissenrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 334 p.
- ❖ STIJNS, S., *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1, Brugge, die Keure, 2016, 590 p.
- ❖ STIJNS, S., *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2013, 152 p.
- ❖ STIJNS, S. en SAMOY, I., *Leerboek verbintenissenrecht*, Boek 1bis, Brugge, die Keure, 2020, 408 p.
- ❖ STIJNS, S. en WÉRY, P. (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, Brugge, die Keure, 2010, 297 p.
- ❖ STORME, M. (ed.), *Recht halen uit aansprakelijkheid*, Gent, Mys & Breesch, 1993, 455 p.
- ❖ TILLEMANN, B., VERBEKE, A.L. en SAGAERT, V., *Vermogensrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 506 p.
- ❖ VAN OMMESLAGHE, P., *Droit des obligations*, II, Brussel, Bruylant, 2010, 2665 p.
- ❖ VAN DEN HAUTE, E., *Le droit des obligations dans les jurisprudences française et belge*, Brussel, Bruylant, 2013, 288 p.
- ❖ VAN GERVEN, W., *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2010, 719 p.
- ❖ VAN GERVEN, W., m.m.v. VAN OEVELEN, A., *Verbintenissenrecht*, Leuven, Acco, 2015, 728 p.
- ❖ J. VAN LANGENDONCK, e.a., *Handboek socialezekerheidsrecht (tiende editie)*, Antwerpen, Intersentia, 2020, XXXII + 744 p.
- ❖ VAN SCHOUBROECK, C., e.a., *Aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht*, Themis 118, Brugge, die Keure, 2021, 135 p.
- ❖ VANSWEEVELT, T. en WEYTS, B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2009, 935 p.
- ❖ VERHOEVEN, D., *Productaansprakelijkheid en productveiligheid*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 732 p.
- ❖ VUYE, H. en LEMENSE, Y. (eds.), *Springlevend aansprakelijkheidsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2011, 470 p.
- ❖ WYMEERSCH, E., HOUBEN, R. en DIRIX, E., *In het vennootschapsbelang*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 588 p.
- ❖ X., *Bestendig Handboek Verbintenissenrecht*, Antwerpen, Kluwer, losbl.
- ❖ X. *Les obligations contractuelles en pratique. Questions choisies*, Anthemis, Waver, 2013, losbl.

## II. Bijdragen in tijdschriften

- ❖ BLOCKX, I. en JANSSENS, E., "De saga van de buitencontractuele aansprakelijkheid van organen van een vennootschap" (noot onder Cass. 10 juni 2005), *RABG* 2005, 1552-1556.



- ❖ BOCKEN, H., "Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid. Verfijners, verdwijners en het arrest van het Hof van Cassatie van 29 september 2006", *NjW* 2007, 722-731.
- ❖ BUELENS, W. en VERHOEVEN, D., "De (on)zin van een samenloopverbod tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering", *TBBR* 2016, 314-333.
- ❖ CLAEYS, I., "Het bestuursorgaan als uitvoeringsagent: een verregaande beperking van aansprakelijkheid", *TRV* 1998, 285-289.
- ❖ CORNELIS, L., "Over samenloop, schade en overbodig causaal verband: roemloos aansprakelijkheidsrecht (partim)", *TBH* 2013, 989-1003.
- ❖ COUSY, H., "Het verbod van samenloop tussen contractuele en extra-contractuele aansprakelijkheid en zijn weerslag", *TPR* 1984, 155-196.
- ❖ DABIN, J. en LAGASSE, A., "Examen de jurisprudence (1948-1951). La responsabilité délictuelle et quasidelictuelle", *RCJB* 1952, 56-99.
- ❖ DABIN, J. en LAGASSE, A., "Examen de jurisprudence (1951-1955). La responsabilité délictuelle et quasi-délictuelle", *RCJB* 1955, 216-278.
- ❖ DABIN, J. en LAGASSE, A., "Examen de jurisprudence (1955-1959). La responsabilité délictuelle et quasi délictuelle", *RCJB* 1959, 175-226.
- ❖ DABIN, J. en LAGASSE, A., "Examen de jurisprudence (1959-1968). La responsabilité délictuelle et quasi délictuelle", *RCJB* 1968, 193-251.
- ❖ DEBUSSCHERE, S. "Een hooivorktand te veel", *NJW* 2003, 1218-1220.
- ❖ DE SAINT MOULIN, E., "Le concours de responsabilités et l'article 1384, alinéa 1er: des conditions inadaptées", *T.Vred.* 2016, 83-88.
- ❖ DIRIX, E. en VAN OEVELEN, A., "Kroniek van het verbintenissenrecht (1985-1992) (eerste deel)", *RW* 1992-1993, 1209-1248.
- ❖ DIRIX, E., "Flitswetgeving", *RW* 2018-2019, 1402.
- ❖ FAGNART, J., "La responsabilité du fait des choses dans les relations contractuelles" (noot onder Bergen 1 december 2011), *Rec.Jur.Ass.* 2011, 94-109.
- ❖ GILLAERTS, P., "Bevestiging rechtspraak Tiercé Franco Belge inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?" (noot onder Cass. 17 maart 2017), *TBH* 2017, afl.9, 953-958.
- ❖ GUILIAMS, S., "Bewijs van een fout vereist opdat het samenloopverbod tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid ingevolge een misdrijf kan worden opgeheven" (noot onder Gent 2 februari 2012), *NJW* 2013, 78-79.
- ❖ HERBOTS, J., "Quasi-delictuele aansprakelijkheid en overeenkomsten", *TPR* 1980, 1055-1099.
- ❖ HERIJGERS, C., "Landbouwmachines en (samenloop van) aansprakelijkheid" (noot onder Gent 16 mei 2013), *TBBR* 2014, 470-475.
- ❖ KRUITHOF, R., "Overzicht van rechtspraak. Verbintenissen (1974-1980)", *TPR* 1983, 495-717.
- ❖ KRUITHOF, R., "Contractuele aansprakelijkheidsregelingen", *TPR* 1984, 233-298.
- ❖ KRUITHOF, R., BOCKEN, H., DE LY, F. en DE TEMMERMAN, B., "Overzicht van rechtspraak (1981-1992), Verbintenissen", *TPR* 1994, 171-721.

- ❖ MONDY, A., "Samenloop van burgerrechtelijke aansprakelijkheidsregimes: een queeste voor billijkheid en rechtvaardigheid", *Jura Falconis* 2015-2016, 731-796.
- ❖ PAUWELS, C., "Contractuele aansprakelijkheid voor hulppersonen of uitvoeringsagenten", *Jura Falc.* 1995-1996, 107-122.
- ❖ PAUWELS, C., "Over metaalstukken en vergiftigde koeien: een geval van samenloop?" (noot onder Antwerpen 23 januari 1986), *RW* 1986-1987, 330.
- ❖ PHANG, L., "Over de rechtsverhouding tussen elektriciteitsmaatschappijen en hun afnemers en het samenloopverbod in deze verhouding" (noot onder Cass. 27 november 2006), *RABG* 2007, 1264-1274.
- ❖ RUTSAERT, J., "De l'exclusion de la responsabilité délictuelle entre contractants", *Belg. Jud.* 1932, 289-299.
- ❖ SAMOY, I., "Het Belgische hervormingsproject aansprakelijkheidsrecht: de dagen van het iconische artikel 1382 en de gendergevoelige bonus pater familias lijken geteld...", *NTBR* 2018, 215-218.
- ❖ SAMOY, I., MORON-PUECH, B., DE GRAAF, R., "'Samenloop van vorderingen' in GROTIUS-POTHIER UNIVERSITY RESEARCH GROUP in comparative law (ed.), Een rechtsvergelijkende analyse van de Belgische hervorming van het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht: enkele suggesties voor de wetgever en rechter", *TBBR* 2020, 122-132.
- ❖ SIMONART, V., "La quasi-immunité des organes de droit privé" (noot onder Cass. 7 november 1997), *RCJB* 1999, 732-774.
- ❖ SOMERS, S., "De contractuele sfeer bij samenloop: naar een enge interpretatie van contractuele schade?", *TBBR* 2017, 552-561.
- ❖ VAN OEVELEN, A., "De samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: een koerswijziging in de rechtspraak van het Hof van Cassatie", *RW* 2006-07, 1718-1721
- ❖ VAN RYN, J., "Responsabilité aquilienne et contrats", *JT* 1975, 505-518.
- ❖ VANDENBERGHE, H. en VAN QUICKENBORNE, M., "Overzicht van rechtspraak [1985-1993]. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 1995, 1115-1534.
- ❖ VANDENBERGHE, H. en VAN QUICKENBORNE, M., "Overzicht van rechtspraak [2000-2008]. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 2011, 355-670.
- ❖ VANDENBERGHE, H., VAN QUICKENBORNE, M. en HAMELINK, P., "Overzicht van rechtspraak (1964-1978). Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 1980, 1139-1475.
- ❖ VANDENBERGHE, H., VAN QUICKENBORNE, M., WYNANT, L. en DEBAENE, M., "Overzicht van rechtspraak [1994-1999]. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad", *TPR* 2000, 1551-1955.
- ❖ VANDEN BERGHE, O., TYTGAT, S. en VANSEVENANT, J., "Actualité: Hof van Cassatie, 12/03/2020", *TBH* 2020, 402-403.
- ❖ VAN OEVELEN, A., "Het reglementair karakter van de rechtsverhouding tussen de distributienetbeheerder voor elektriciteit en de afnemer, en de daaraan verbonden rechtsgevolgen op het vlak van de aansprakelijkheid" (noot onder Vred. Roeselare 18 februari 2010), *T.Vred.* 2012, 323-329).
- ❖ VAN QUICKENBORNE, M. en VANDENBERGHE, H., "Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad (2000-2008). Overzicht van rechtspraak", *TPR* 2011, 355-670.
- ❖ VERVOORT, D., "De relevantie van het Tiercé-arrest voor de rechtspraak: een slag in het water" (noot onder Brussel 17 september 2012), *TBBR* 2015, 260-268.

- ❖ M. VAN QUICKENBORNE, "Réflexions sur le dommage purement contractuel" (noot onder Cass. 14 oktober 1985), *RCJB* 1988, 344-370.
- ❖ WÉRY, P., "Les conditions de la coexistence des responsabilités : quid de l'organe de la société créancière contre le cocontractant de celle-ci" (noot onder Cass. 25 oktober 2012), *TBBR* 2015, 563-569.

### III. Onlinebronnen

- ❖ GEENS, K., "De sprong naar het recht voor morgen. Herodificatie van de basiswetgeving", (<https://www.koengeens.be/policy/hercodificatie>).
- ❖ GROTIUS-POTHIER, "The Grotius-Pothier project", (<https://grotiuspothier.wordpress.com/>).
- ❖ X, "Het Justitieplan voor een snellere, efficiënte en rechtvaardige justitie", 18 maart 2015, (<https://www.koengeens.be/news/2015/03/18/het-justitieplan-voor-een-snellere-efficiente-en-rechtvaardige-justitie>)
- ❖ X., "Hervorming Burgerlijk Wetboek", (<https://justitie.belgium.be/nl/bwcc>).
- ❖ X., "Regeerakkoord 30 september 2020", ([https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord\\_2020.pdf](https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf)).

## Nederland

### Wetgeving

- ❖ Nieuw Nederlands Burgerlijk Wetboek, Boek 6, 2 juni 2014, *Stb.* 2014, 200.

### Rechtspraak

- ❖ HR 28 juni 1957, *NJ* 1957, 51, noot LEHR.
- ❖ HR 6 maart 1959, *NJ* 1959, 349, noot HB.
- ❖ HR 25 maart 1966, ECLI:NL:HR:1966:AC4642 (Moffenkit), noot G.J. SCHOLTEN.
- ❖ HR 7 maart 1969, ECLI:NL:HR:1969:AB7416 (Gegaste Uien).
- ❖ HR 13 januari 1979, ECLI:NL:1979:AC2298 (Securicor/Nationale Nederlanden), noot A.R.Bloemenbergen.
- ❖ HR 20 juni 1986, ECLI:NL:HR:1986:AD5694 (Deka-Hanno/Citronas).
- ❖ HR 9 juni 1989, ECLI:NL:HR:1989:AC0927 (*Vojvodina/ECT*), noot J.L.P. CAHEN.
- ❖ HR 15 november 2002, *NJ* 2003, 48.
- ❖ HR 2 maart 2007, *NJ* 2007, noot MAEIJER.
- ❖ HR 15 juni 2007, *NJ* 2007, 621.
- ❖ Hof Arnhem 28 december 2010, ECLI:NL:GHARN:2010:BP1619.
- ❖ Hof Amsterdam 16 oktober 2012, ECLI:NL:RBALK:2009:BK3172.
- ❖ Hof De Bosch 17 maart 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:915.
- ❖ Hof Den Bosch 11 augustus 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:3182.

- ❖ Rb. Rotterdam 30 november 2011, ECLI:NL:RBROT:2011:BW4442.
- ❖ Rb. Midden-Nederland 12 juni 2013, ECLI:NL:RBMNE:2013:CA3498.

## Rechtsleer

### I. Boeken

- ❖ BOUKEMA, C.A., *Samenloop*, Deventer, Kluwer, 1992, 78 p.
- ❖ BRUNNER, C.J.H., *Beginselen van samenloop*, Arnhem, Gouda Quint BV, 1984, 49 p.
- ❖ CASTERMANS, A.G. en KRANS, H.B., *Samenloop*, Monografieën BW, Deventer, Kluwer, 2019, 172 p.
- ❖ DU PERRON, C.E., *Overeenkomst en derden*, S-Gravenhage, Kluwer, 1999, XVI + 448 p.
- ❖ HARTKAMP, A. en SIEBURGH, C., *Mr.C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 6-IV De verbintenis uit de wet, Deventer, Kluwer, 2019, 568 p.
- ❖ HIJMA, J. en OLT Hof, M.M., *Compendium Nederlands vermogensrecht*, Deventer, 2020, Wolters Kluwer, 544 p.
- ❖ KORTMANN, S.C.J.J. en KORTMANN, J.S., *Mr. C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 3-III Volmacht en vertegenwoordiging, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 296 p.
- ❖ OLDENHUIS, F.T., *Onrechtmatige daad: aansprakelijkheid voor personen*, Deventer, Wolters Kluwer, 2014.
- ❖ SIEBURGH, C.H., *Mr. C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 6-III Algemeen overeenkomstenrecht, Deventer, Wolters Kluwer, 2018, 708 p.
- ❖ VAN DEN BERG, M.A.M., *Mr. C.Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk recht*, ASSER 7-VI Aanneming van werk, Deventer, Wolters Kluwer, 2017, 616 p.

### II. Bijdragen in tijdschriften

- ❖ BRUNNER, C.J.H., "Het beroep op contractuele exoneratiebedingen door en tegen derden", *WPNR* 1985, 245.
- ❖ CAHEN, J.L.P., "Een trojaans schadepaard voor de contractuele stadswal van artikel 1376 BW", *WNPR* 1979, 5496-5498.
- ❖ DE GRAAFF, R., "Concurrent claims in contract and tort: a comparative perspective", *ERPL* 2017, 701-726.
- ❖ HOUBEN, I.S.J., "Samenloop", *MvV* 2007, 202-208.
- ❖ KNAPE, C.A., "Een paardensprong te ver", *WPNR* 1986, 520-522.
- ❖ KORTMANN, S.C.J.J., "Exoneratiebedingen", *TPR* 1988, 1205-1257.
- ❖ MERTENS, R.F.J. en TRAINK, M., "Blokking van paardesprongen in het vervoersrecht", *NTBR* 1994-1995, 98.
- ❖ NIEUWENHUIS, J.H., "They still rule us from their graves. Samenloop van rechtsvorderingen", *WPNR* 2007, 1-6.

- ❖ SALOME, P.F., "Derdenwerking van exoneratiebedingen: een inkadering van het redelijkheidsoordeel", *Contracteren* 2017, 83-91.
- ❖ VAN GULIJK, S., "Derdenwerking van exoneratiebedingen: aan analyse van recente rechtspraak en enige opmerkingen over de ontwikkeling van dit leerstuk vanuit het bouwcontractenrecht", *WPNR* 2015, 320-326.
- ❖ VRANKEN, J.B.M., "Doorwerking van een exoneratiebeding ten nadele van een derde", *NJ* 2000, nr. 553.

## Frankrijk

### Wetgeving

- ❖ Code civil 21 mars 1804, *JOFR* 3 septembre 1807.

### Rechtspraak

- ❖ Cass. fr. (Civ. 1re) 4 november 1992, *Bull. civ. I* 1992, nr. 276

### Rechtsleer

#### I. Boeken

- ❖ BACACHE-GIBEILI, M., *Les Obligations – La Responsabilité civile extracontractuelle*, Parijs, Economica, 2012, 968 p.
- ❖ LE TOURNEAU, P., *Droit de la responsabilité et des contrats*, Parijs, Dalloz, 2010, 1952 p.
- ❖ TERRÉ, F., LEQUETTE, Y. en CHÉNÉDÉ, F., *Grands arrêts de la jurisprudence civile*, tome II, 2015, 892 p.
- ❖ VANRYN, J., *Responsabilité aquilienne et contrats en droit positif*, Parijs, Librairie du Recueil Sirey, 1933, 362 p.
- ❖ VINEY, G., *Traité de droit civil. Introduction à la responsabilité*, Parijs, LGDJ Lextenso éditions, 2008, 693 p.

#### II. Bijdragen in tijdschriften

- ❖ BAKOUCHE, D., "La nature de la responsabilité civile dans les groupes de contrats", *Responsabilité civile et assurances n°2*, Février 2019, dossier 5, 17-22.
- ❖ CASTERMANS, A.-G., DANKERS-HAGENAARS, D., DEJEAN DE LA BATIE, A., BORGHETTI, J.-S., DE CABARRUS, C., e.a., "Regards comparatistes sur la réforme de la responsabilité civile. Le rapprochement de responsabilités contractuelle en délictuelle dans l'avant-projet de réforme, abordé sous l'angle du droit comparé », *Revue internationale de droit comparé* 2017, 5-44.

### **III. Onlinebronnen**

- ❖ Projet de reforme de la responsabilité Mars 2017, article 1233 ([www.senat.fr/rap/r19-663/r1966311.html#:~:text=Article%201233%2D1,de%20l'ex%C3%A9cution%20du%20contrat](http://www.senat.fr/rap/r19-663/r1966311.html#:~:text=Article%201233%2D1,de%20l'ex%C3%A9cution%20du%20contrat)).